

Jaana Kataja

**MAAKUNTAMUSEOIDEN KOKOELMATILAT JA MAAKUNNALLINEN
KOKOELMAYHTEISTYÖ VUONNA 2016**

Maisterintutkielma

Jyväskylän Yliopisto

Musiikin, taiteen ja kulttuurintutkimuksen laitos

Museologia

Kevät 2017

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Jaana Kataja	
Työn nimi Maakuntamuseoiden kokoelmatilat ja maakunnallinen kokoelmayhteistyö vuonna 2016	
Oppiaine Museologia	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Kevät 2017	Sivumäärä 83
Tiivistelmä <p>Tutkielma käsittelee Suomen 21 kulttuurihistoriallisen maakuntamuseon kokoelma- ja säilytystiloja sekä museoiden toiminta-alueellaan tekemää yhteistyötä alueen paikallismuseoiden kanssa vuoden 2016 tilanteesta. Tavoitteena oli selvittää maakuntamuseoiden kokoelmatilojen kuntoa, määrää ja kokoelmatyöhön käytettävissä olevia resursseja, sekä minkälaisia kehittämissuunnitelmia museoissa on museoesineiden säilytystilojen osalta. Toisena tavoitteena oli selvittää maakuntamuseoiden alueellaan tekemää kokoelmatoimintoihin liittyvää alueellista yhteistyötä. Erityisesti halusin selvittää onko alueilla käytössä maakunnallisia yhteisiä kokoelmakeskuksia, joissa yhteisvetoisesti hoidetaan ja säilytetään maakunnan alueen museoiden kokoelmia. Aineistona tutkielmassa oli maakuntamuseoille tammikuussa 2016 tehty kokoelmakeskuskysely. Kyselyyn vastasi 18 maakuntamuseota. Yhteisestä nimityksestä huolimatta eivät maakuntamuseot ole samankaltainen joukko museoita, vaan ne eroavat toisistaan erittäin paljon niin kokoelmien, henkilökunnan kuin taloudellisten resurssien määrässä. Maakuntamuseojärjestelmä luotiin 1980-luvun alussa ja museoiden säilytystilat edustavat koko ajanjaksoa tähän päivään saakka. Tiloissa on siten huomattavaa vaihtelua niiden kunnossa ja esineiden säilyttämisen tavoissa. Kyselyyn vastanneista museoista 72 % tarvitsisi lisää kokoelmatyötä tekevää henkilökuntaa, 83 % tarvitsisi lisää säilytystilaa, 55 % vastasi, että säilytystilat eivät täytä niiltä vaadittavia ominaisuuksia. Uudet tilat tai nykyisten tilojen perusparannus seuraavan viiden vuoden sisällä, oli suunnitelmassa 15 kyselyyn vastanneella maakuntamuseolla. Maakuntamuseot saavat alueellisen toimintansa tueksi korotettua valtionosuutta. Kaikki museot vastasivatkin ohjaavansa ja neuvovansa alueensa paikallismuseoita kokoelmatyössä. Yhteinen alueellinen kokoelmakeskus on toiminnassa yhdessä maakunnassa ja kolmessa muussa on yhteisen kokoelmakeskuksen suunnittelu käynnissä. Yhteisten tilojen suunnittelun aloittamisen isoimpana ongelmana pidettiin taloudellisten resurssien vaikeaa hankintaa.</p>	
Asiasanat museologia, konservointi, ennaltaehkäisevä konservointi, museorakennukset, säilytystilat, maakuntamuseot, paikallismuseot, kokoelmatyö, säilyttäminen	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston digitaalinen julkaisuarkisto (JYX)	

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto.....	1
1.1	Aiheena maakuntamuseoiden kokoelmatoiminta	1
1.2	Aikaisempi tutkimus ja tutkimuskenttä.....	3
2	Teoriat, menetelmät ja aineisto	7
2.1	Heritologiset teoriat ja alan monitieteellisyys	7
2.2	Tutkimusmenetelmät.....	10
2.3	Kyselytutkimus.....	13
2.4	Muu aineisto ja kirjallisuus	15
3	Museoesineen säilyttäminen käsitteinä	16
3.1	Museoesineet ja kokoelma.....	16
3.2	Ennaltaehkäisevä konservointi kokoelmien käytännön säilyttäjänä	19
3.3	Kokoelmatilat	23
4	Suomen maakunnallisen kokoelmatoiminnan kehittymisen taustoja ja historiaa ..	25
4.1	Kokoelmien keruun ja säilyttämisen alku.....	25
4.2	Komerosta ammatillisuuden kautta passiivien energiaan	26
4.3	Maakunnallisen museorakenteen kehitys.....	30
5	Maakuntamuseoiden kokoelmien säilyttäminen	37
5.1	Kokoelmatoiminnan resurssien suuntaviivoja.....	37
5.2	Kokoelmatoiminnan tilat.....	41
5.3	Säilytystilat.....	43
5.4	Maakuntamuseon omien tilojen kehittäminen	46
6	Maakunnallinen yhteistyö.....	49
6.1	Maakuntamuseo yhteistoiminnan vetäjänä	49
6.2	Paikallismuseoiden määrä ja resurssit	50
6.3	Yhteinen toiminta ja suunnittelu	52
6.4	Kuntarakenteen muutosten vaikutus kokoelmatyöhön	55
7	Maakunnalliset kokoelmakeskukset	59
7.1	Yhteisen maakunnallisen kokoelmatilan suuntaviivoja	59
7.2	Länsi-Uudellamaalla toteutunut kulttuuriperintökeskus.....	60
7.3	Satakunnassa pitkäjänteistä suunnittelua	61
7.4	Kaakkois-Suomessa aloittelevaa tunnustelua	61
7.5	Kokoelmatilasaneerauksia ja suunnittelua muualla	62
8	Loppupäätelmät	65

1 JOHDANTO

1.1 Aiheena maakuntamuseoiden kokoelmatoiminta

Museoväen lottovoitto kirjoitettiin Länsi-Uusimaa -lehdessä (Jauhiainen, 2015) alueen museoiden uudesta yhteisestä maakuntamuseon vetämästä kokoelmakeskuksesta joulukuussa 2015. Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo on toiminut aktiivisesti toteuttaessaan maakuntamuseoille annettua lakisääteistä tehtävää¹ alueensa paikallismuseoiden museotyön opastajana ja neuvojana. Maakuntamuseon johdolla alueen ammatillisesti hoidetuille museoille laadittiin kokoelmapoliittiset ohjelmat vuonna 2009, ja yhteiset kokoelmatilat Länsi-Uudellamaalla otettiin käyttöön vuonna 2015. Maisterintutkielmani yhtenä aiheena olevat maakuntien museoiden yhteiset kokoelmatilat ovatkin nousseet keskustelun aiheeksi 2000-luvulla useassa maakunnassa. Länsi-Uudenmaan lisäksi aktiivisesti maakunnallisia kokoelmakeskuksia suunnitellaan tällä hetkellä Satakunnassa, Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa.

Maisterintutkielmani aiheena ovat maakuntamuseoiden kokoelmatilat ja maakunnallinen yhteistyö kokoelmatyön alueella, joita selvitin tammikuussa 2016 maakuntamuseoille tekemälläni kokoelmakeskus -kyselyllä. Ensimmäisenä painopisteenä kartoitettiin yleisesti maakuntamuseoiden nykyisten kokoelmatilojen laatua, määrää, toimintoja ja kehittämissuunnitelmia. Tällä selvitettiin maakuntamuseoiden kokoelmatyön resursseja ja mahdollisuuksia välittää ammattitaitoa maakunnan alueella. Toisena painopisteenä oli selvittää maakunnallisen kokoelmatyön, erityisesti kokoelmien säilyttämiseen liittyvää yhteistoimintaa, yhtenä osa-alueena yhteisten maakunnallisten kokoelmatilojen suunnittelu ja toteutus. Tarkoituksena oli myös selvittää museoiden ajatuksia, toiveita ja konseptia yhteisten kokoelmakeskusten taustalla. Halusin löytää syitä ja seurauksia, miksi eri maakunnissa selvitetty mahdollisuutta yhteiseen toimintaan ja mitä selvityksissä on saatu aikaiseksi? Tutkielmassa selvitettiin myös maakuntamuseojärjestelmän historiallista kehittymistä ja maakuntamuseotoiminnan vaikutuksia kokoelmien säilyttämiseen ja säilytystilojen kehittämiseen sekä alan ammatillistumiseen.

---

¹ Valtioneuvoston asetuksessa museoista (1192/2005) määritellään maakuntamuseon tehtävät. Niitä käydään lävitse luvussa kuusi.

Tutkielman luvussa kaksi esitellään työn teoreettiset lähtökohdat, menetelmät ja aineistot. Luku kolme esittelee aiheen kannalta keskeiset käsitteet, jotka ovat: museoesine ja kokoelma; kokoelmien säilyttäminen ja ennaltaehkäisevä konservointi sekä kokoelmatilat. Luvussa neljä luodaan katsaus Suomen museoiden kokoelmatilojen historialliseen kehitykseen ja maakuntamuseotoiminnan muotoutumiseen. Luvussa viisi avataan maakuntamuseoille tehdyn kyselytutkimuksen tuloksia. Siinä käydään lävitse museoiden kokoelmatyön ja kokoelmatilojen resursseja ja määrää. Kuudes luku selvittää maakunnissa tehtävää museoiden välistä yhteistyötä ja luku seitsemän yhteisiä kokoelmakeskuksia.

Maisterintutkielmani aihe valikoitui työni kautta. Toimin konservaattorina Kotkassa Kymenlaakson museossa, joka on Kymenlaakson maakuntamuseo ja Kotkan kaupunginmuseo. Museo sai rahoituksen Kaakkois-Suomen yhteisen kokoelmakeskusselvityksen tekoon. Toimin hankkeessa projektipäällikkönä 2/2016–7/2016 välisenä aikana. Hankkeessa selvitettiin Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan museoiden kokoelmatilat, niiden laatu ja kokoelmatyöhön käytettävissä olevat resurssit. Näiden pohjalta laadin selvityksen mahdollisuudesta ja tarpeista perustaa alueelle yhteinen kokoelmakeskus. Aiemmin olen työskennellyt konservaattorina Norjassa sijaitsevassa alueellisessa kokoelma- ja konservointikeskuksessa. Syksyllä 2016 olin museologian korkeakouluharjoittelussa opetus- ja kulttuuriministeriössä, jossa osallistuin uuden museopoliittisen ohjelman laatimiseen. Keväällä 2017 jatkan museoiden säilytystila-aiheen parissa kansainvälisessä kontekstissa, kun lähdän harjoitteluun Italiassa sijaitsevaan kansainväliseen konservointialan organisaatio ICCROM²in. Pääsen mukaan heidän ylläpitämään RE-ORG- projektiin³, jonka yhtenä tarkoituksena on parantaa erityisesti pienten museoiden säilytystilojen organisointia ja ammattiosaamista kokoelmatyössä.

---

² ICCROM International Centre for the Study and Preservation and Restoration of Cultural Property, on Roomassa sijaitseva kansainvälinen kulttuuriperinnön konservointiin ja säilyttämiseen erikoistunut organisaatio.

³ RE-ORG on metodi, jonka keinoin museoesineiden säilytystilat arvioidaan ja voidaan järjestää toimivimmiksi (Re-Org, 2017).

1.2 Aikaisempi tutkimus ja tutkimuskenttä

Suomalainen museokenttä on jakautunut valtakunnallisiin⁴, alueellisiin⁵, paikallisiin⁶ ja erikoistumisalansa⁷ mukaisiin museoihin. Alueellisia toimijoita ovat aluetaidemuseot ja maakuntamuseot. Maisterintutkielmani tutkimuskenttänä on ensisijaisesti Suomen 22 maakuntamuseon joukosta, 21 kulttuurihistoriallista maakuntamuseota. Kuopiossa sijaitsevaa luonnontieteellistä maakuntamuseota ei tutkielmassa tutkita.

Maakuntamuseoiden tehtävänä on ohjata, kehittää ja tukea museotoimintaa sekä kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön hoitoa ja säilymistä omalla toiminta-alueellaan.⁸

Maakuntamuseot saavat näiden tehtävien hoitoon korotettua valtionosuutta.⁹

Maakuntamuseo on asiantuntija ja yhteistyökumppani alueensa kulttuuriperintöön liittyvissä kysymyksissä. Jokaisessa maakuntamuseossa työskentelee alueellisesta toiminnasta vastaava maakuntamuseotutkija tai -amanuenssi, joka ohjaa ja neuvoa alueen paikallismuseoita ja muita toimijoita kulttuuriperinnön tallentamisessa ja välittämisessä.

(Museovirasto, 2016a.) Vuonna 2016 Suomessa oli 19 maakuntaa, mutta 21

kulttuurihistoriallista maakuntamuseota. Nykymuodossaan, eli maakuntamuseoita on enemmän kuin maakuntia, on maakuntamuseoverkosto toiminut 1980-luvulta lähtien.

Uudellamaalla toimii kolme maakuntamuseota (itä, keski ja länsi), Lapissa on

Tornionlaakso ja Meri-lappi erotettu omiksi alueikseen eikä Ahvenanmaa kuulu

itsehallintoalueena mukaan Suomen maakuntamuseojärjestelmään. Maisterintutkielman toissijainen tutkimuskenttä ovat paikallismuseot maakuntamuseoiden välityksellä, koska tutkielman painopisteenä on selvittää maakuntamuseoiden ja paikallismuseoiden välillä tehtyä yhteistyötä. Paikallismuseoita ei tutkielmassa kuitenkaan yksilöidä ja tiedot niiden osalta perustuvat kirjallisuuteen ja lähdemateriaaliin.

Museoiden kokoelmatoiminnan työtiloihin ja säilytystiloihin liittyvää tutkimusta on

Suomessa tehty heikosti. Esineiden säilyttämiseen liittyvää tai sitä sivuavaa tutkimusta on

---

⁴ Valtakunnallisia museoita ovat Kansallismuseo, Kansallisgalleria ja Luonnontieteellinen keskusmuseo Luomus.

⁵ Alueellisella museotoiminnalla viitataan maakunta- ja aluetaidemuseoihin.

⁶ Paikallismuseot ovat oman sijaintipaikkansa museoita, esim. kaupunginmuseoita tai muita kotiseutumuseoita.

⁷ Valtakunnallisia erikoismuseoita on 16. Ne vastaavat oman erikoisalansa museotoiminnasta.

⁸ Valtioneuvoston asetuksessa museoista (1192/2005) määritellään maakuntamuseon tehtävät. Niitä käydään lävitse tutkielman kappaleessa 6.

⁹ Museolaissa (729/1992) määritetään korotetun valtionosuuden edellytykset.

tehty jonkin verran. Arja Koskisen (2014) pro gradu -tutkielmassa *Kumiobjektien säilytysuunnitelman toteutuminen museon kokoelmakeskuksessa: väliraportti vuodelta 2014* selvitetään vain yhtä materiaalityyppiä olevien esineiden säilyttämistä, eikä siinä oteta kantaa laajemmin kokoelmakeskuksen säilytystiloihin. Maakuntamuseoista neljässä on toteutettu alueellisen kokoelmakeskuksen tarvetta kartoitettaessa selvitys alueen museoiden kokoelmatiloista. Länsi-Uudellamaalla, missä yhteinen kulttuuriperintökeskus on toiminnassa, selvitys tehtiin vuonna 2012 (Ockenström, 2012). Satakunnassa selvitys tehtiin jo aiemmin vuonna 2011, mutta yhteiset tilat eivät ole vielä toteutuneet (Grahn, 2011). Kaakkois-Suomessa valmistui vuonna 2016 selvitys Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueiden yhteisestä kokoelmakeskuksesta (Kataja, 2016a).

Vuonna 2008 Suomen museoliitto toteutti yhdessä Valtion taidemuseon kehittämissyksikkö Kehyksen¹⁰ kanssa *Valtakunnallisen konservointikyselyn* (2008), jossa museoilta tiedusteltiin konservoinnin ja kokoelmien hoidon tilannetta. Tarkoituksena oli saada vertailukelpoista tietoa suomalaisen kulttuuriperinnön hoidon nykytasosta, jotta parannuksia pystyttäisiin suunnittelemaan ja toteuttamaan. Selvitys lähti liikkeelle *Museo 2000 -museopoliittisen ohjelman* myötä. Siinä nostettiin esille seudullisen yhteistyön tärkeys museoiden eri toiminnoissa. Ohjelmassa todettiin Suomen museokokoelmien säilytys- ja hoitotilanteiden olevan huonot ja näihin toivottiin vastaisuudessa käytettävän lisää voimavaroja. Konservointiin ohjatut resurssit nähtiin museoissa olevan tuolloin riittämättömät, eikä konservaattoreiden määrän nähty riittävän kokoelmien konservointitason parantamiseen. Toimikunta esittikin, että museoiden tulisi perustaa lisää konservaattoreiden virkoja kokoelmien konservointitason parantamiseksi ja esine- ja taidekokoelmien säilymisen turvaamiseksi. (Museo 2000 -toimikunta, 2000, 55–56.) Toimikunta esitti tuolloin myös, että kokoelmien säilyminen edellyttää, että maakunnallisissa museokeskuksissa (maakuntamuseot, aluetaidemuseot) on riittävä määrä konservaattoreita. Konservattorien virat olisivat kuntien rahoittamia. Yhden konservaattorin viran kustannuksien arvioitiin olevan täysimääräisine henkilöstömenoineen 178 000 markkaa¹¹ vuodessa. (Museo 2000 -toimikunta, 2000, 79.)

---

¹⁰ Valtion taidemuseon, taidemuseoalan kehittämissyksikkö Kehys, yhdistettiin vuonna 2013 Museoviraston kehittämisspalvelut -yksikköön.

¹¹ Noin 30 000€.

Muissa Pohjoismaissa on selvitetty jonkin verran museoiden säilytystilojen ja kokoelmatyön toimintoja. Tanskassa ja Norjassa on yhteisiä kokoelmatiloja otettu käyttöön useilla alueilla. Tanskassa laadittiin vuonna 2006 valtion hyväksymien museoiden¹² kokoelmatiloista kattava raportti *Rapport over magasinforholdene på de statsanerkendte danske museer* (Ræder Knudsen, Brøndlund Jensen, & Organisationen Danske Museer, 2006). Raportissa (2006, 3) todetaan, että 127 museon kokoelmatiloista kolmannes on niin huonossa kunnossa, ettei niitä pysty saamaan säilytystiloilta vaadittavaan kuntoon. Kolmanneksessa oli huomattavia puutteita, jotka voidaan hyvällä organisoinnilla saada asianmukaiseksi ja kolmannes säilytystiloista oli museaalisesti hyviä. Tanskassa perustettujen yhteisten kokoelmakeskusten toimintaa kuvataan kattavasti *Magasin manualen 2.0* internetsivulla (Magasinmanualen, 2017). Sivulla on tiedot kolmen eri alueellisen kokoelmakeskuksen toiminnasta sekä Tanskan kansallismuseon ja Kansallisgallerian säilytystiloista. Vierailin helmikuussa 2015 Vejlessä sijaitsevassa, tuolloin 16 eri kulttuuriperintökokoelmia omistavaa tahoja palvelevassa kokoelma- ja konservointikeskuksessa. Keskus on hyvä esimerkki toimivasta alueellisesta yhteistyöstä. Se on myös edelläkävijä kokoelmatilarakentamisen osalta. Säilytystilat on rakennettu toimimaan passiivienergian periaatteella siten, että energiaa kuluttavia ilmastointilaitteita ei tarvita, vaan rakennus itsessään toimii olosuhteiden ylläpitäjänä. (Kataja, 2015, 36–41; Kataja, 2016b, 7–10.) Norjassa on vuonna 2009 tehty raportti *Vel Bevert? (ABM-utvikling, 2009)*, jossa selvitettiin koko maan museoiden esineiden kunto ja kokoelmatilojen taso. Raportissa (2009, 6) todetaan, että noin 70 prosenttia selvityksessä mukana olleista säilytystiloista ei täytä vaadittavaa tasoa tai on huonossa kunnossa. Raportin (2009, 30) lopussa todetaan, että museoesineiden säilyttäminen ja säilytystilojen ylläpito vaativat resursseja ja siksi alueiden tulisi pyrkiä laatimaan yhteisiä suunnitelmia kokoelmiensa hoitamiseen ja lopulta perustaa yhteisiä kokoelmakeskuksia, joiden kautta ammattiosaaminen ja resurssit saadaan kaikkien ulottuville paremmin. Olin töissä vuosina 2009–2011 Norjan Bergenissä sijaitsevassa Hordalandin läänin yhteisessä kokoelma- ja konservointikeskuksessa. Tuona aikana näin käytännössä, miten yhteistä kokoelmakeskusta hoidetaan sekä miten kokoelmien siirto ja ylläpito keskuksessa

---

¹² Nämä museot saavat Tanskan museolakiin perustuvaa valtionavustusta ja niillä on kullakin oma museaalinen vastuualueensa.

tapahuu. Oli mielenkiintoista ja haastavaa olla mukana kehittämässä keskuksen toimintaa yhdessä museoiden kanssa. (Kataja, 2013a, 18–22.)

Globaalisti museoiden kokoelmatiloista ja esineiden säilyttämisestä on laadittu selvitys vuonna 2011. ICCROM¹³ ja UNESCO¹⁴ laativat maailmanlaajuisen kyselyn, jonka tulokset ilmensivät, että kaikkialla olisi säilytystiloja parannettava. Kyselyyn (*ICCROM-UNESCO international storage survey 2011*) vastasi noin 1500 museota 136 maasta. Selvityksessä ilmeni, että kahdella kolmesta museota oli tarvetta lisätilalle, joka toisella museolla säilytystilat olivat yli täynnä, kahdella viidestä museoista ei ollut pätevää henkilökuntaa vastaamassa kokoelmatyöstä, joka kolmannella museolla rakennus oli erittäin huonossa kunnossa, joka neljännessä museossa esineitä oli säilytystiloissa suoraan lattialla ja joka viidennellä museolla esineitä oli muualla kuin säilytystiloissa ja säilytystiloissa säilytettiin muutakin kuin kokoelmaesineitä. Museoiden säilytystilojen ylläpitoon liittyvät ongelmat vaikuttaisivatkin olevan kansainvälisiä.

---

¹³ ICCROM International Centre for the Study and Preservation and Restoration of Cultural Property, on Roomassa sijaitseva kansainvälinen kulttuuriperinnön konservointiin ja säilyttämiseen erikoistunut organisaatio.

¹⁴ UNESCO on Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö.

2 TEORIAT, MENETELMÄT JA AINEISTO

2.1 Heritologiset teoriat ja alan monitieteellisyys

Jyväskylän yliopiston internet-sivuilla museologia määritellään tieteenä, joka tutkii kulttuuri- ja luonnonperinnön kohteita, joita ovat muistiorganisaatioiden¹⁵ lisäksi ne luoneet kulttuurit ja niiden muistiprosessit. (Jyväskylän yliopisto, 2015b) Museologian sijaan nykyisin puhutaan usein heritologiasta. Tämän termin otti käyttöön kroatialainen museologi Tomislav Šola.¹⁶ (Vilkuna, 2007, 55.) Heritologia termi kuvaa tiedettä kattavammin kuin museologia, joka rajaa käsitettä museoiden suuntaan, vaikka tieteen tutkimuskenttänä on koko kulttuuri- ja luonnonperinnön alue.

Museologia

Museologian tutkimuskenttä voidaan jakaa museologi Peter van Menschin¹⁷ (1992) mukaan neljään eri peruskäsitteeseen. Ne ovat objekti, tehtävät, laitokset ja yhteiskunta. Tässä tutkielmassa heritologiaa havainnoidaan kaikkien näiden neljän perusparametrin kautta. Ensimmäisenä on objekti eli museoesine, jonka säilyttämisen käytäntöjä eli säilytystiloja ja -tapoja tutkielmassa selvitetään. Toisena havainnointikohteena ovat museon tehtävistä objektien säilyttäminen ja säilyttämisen käytännöt. Laitos on tutkielmassa museo, jonka tehtävä on säilyttää esineitä. Yhteiskunta on tuottanut museoesineet, joita säilytetään. Lisäksi yhteiskunta määrittelee museotoiminnan laillisen perustan ja ylläpidon resurssit. Näiden neljän peruskäsitteen lisäksi Jyväskylän yliopistossa museologian määritellään käsittävän sekä aineellisen että aineettoman ympäristön, valitsemalla ja rajaamalla osia todellisuudesta ja ottamalla ne haltuun kulttuuriseksi todellisuudeksi (Vilkuna, 2007, 51).

---

¹⁵ Muistiorganisaatioita ovat museot, kirjastot ja arkistot.

¹⁶ Tomislav Šola on vuonna 1948 syntynyt Kroatialainen museologi.

¹⁷ Peter van Mensch on Alankomaalainen museologi, joka on kehittänyt museologiaa uransa aikana, sekä luennoinut museologiasta useissa yliopistoissa. Hänellä vuosien työkokemus museoalalla, jonka lisäksi hän on toiminut aktiivisesti alan kansainvälisissä organisaatioissa.

Konservointi

Esineitä säilytetään, koska niillä on arvoja. Tämän toteamuksen takana on koko konservoinnin fundamentaalinen ydin. (Appelbaum, 2007, 86.) Museoilla on velvollisuus kokoelmiensa suojaamiseen, jotta niiden kulttuurillinen ja tieteellinen perintö säilyvät, koska kokoelmat muodostavat merkittävän julkisen perinnön. FT Istvan Kecskeméti¹⁸ toteaa, että konservointi on monitieteellinen akateeminen tieteenala, jonka perimmäisenä tarkoituksena on aktiivisesti edistää kulttuuriperintömme säilymistä. Konservoinnin prosessiin kuuluvat kohteen museoarvon määrittäminen, materiaalien ja menetelmien selvittäminen, esineiden vauriokartoitus, konservoinnin toimenpiteistä päättäminen ja konservoinnin aktiiviset, sekä ennaltaehkäisevät toimenpiteet. (Kecskeméti, 2007, 202.) Kuten edellisistä toteamuksista käy ilmi, tukevat konservaattorin tekemät materiaalitutkimuksen analyysit esineen ja siten koko kokoelman kulttuurihistoriallisten arvojen määrittelyä. Museo-objektin museoarvo on koko museologisen ajattelun perusta.

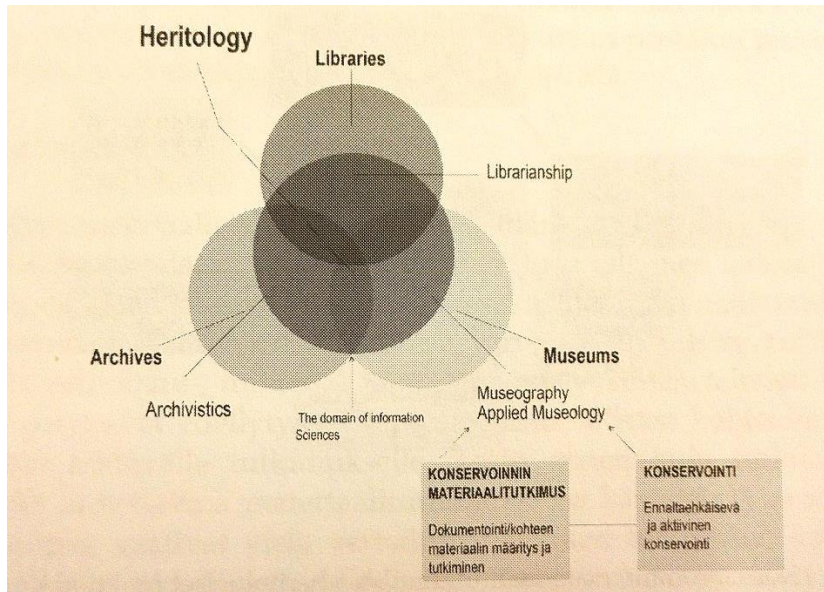
Konservoinnin materiaalitutkimus

Kulttuuri- ja luonnonperintöobjektien säilyttämiseen liittyy vahvasti konservoinnin materiaalitutkimus. FT Ulla Knuutinen¹⁹ tutki aihetta vuonna 2009 julkaistussa väitöskirjassaan *Kulttuurihistoriallisten materiaalien menneisyys ja tulevaisuus. Konservoinnin materiaalitutkimuksen heritologiset funktiot*. Knuutinen nimeää konservoinnin materiaalitutkimukselle kaksi heritologista funktiota. Ensimmäisenä on kulttuurihistoriallisen kohteen materiaalin tutkiminen osana dokumentointia ja toisena kulttuurihistoriallisen kohteen säilyttäminen ja sitä kautta konservointi. Knuutinen on lisännyt materiaalitutkimuksen kaksi funktiota Tomislav Šolan kaavioon (kuva 1), jossa Šola esittää heritologian muodostumisen. (Knuutinen, 2009, 37–39.) Knuutinen siis lisää materiaalitutkimuksen osaksi monitieteellistä heritologiaa ja sisällyttää sen osaksi soveltavaa museologiaa.

---

¹⁸ Istvan Kecskeméti on paperikonservoinnin lehtorina uransa tehnyt nykyinen Kansallisarkiston yksikön johtaja. Hän tutkii vuonna 2008 julkaistussa väitöskirjassaan *Papyruksesta megabiteihin: Arkisto- ja valokuvakokoelmien konservoinnin prosessin hallinta* ammattimaista konservointia kulttuuriperinnön säilymisen ehtona.

¹⁹ FT Ulla Knuutinen on tehnyt merkittävän uran sekä konservoinnin materiaalitutkimuksen parissa että konservointikoulutuksen kemian lehtorina.

Kuva 1: Heritologian muodostuminen ja konservoinnin materiaalitutkimus.

Knuutisen (2009, 33) mukaan sisällyttämällä materiaalitutkimus osaksi soveltavaa museologiaa, muodostuu sen kautta samalla selvä konteksti museologian tutkimaan primäärifunktioon, säilyttämiseen. Hän jatkaa vielä, että konservoinnin materiaalitutkimus perustuu luonnontieteille, kemialle, fysiikalle ja matematiikalle, mutta tutkimuskohteet ovat kulttuuriperintökohteita ja siten tutkimus muuttuu heritologiaksi. Säilyttämiseen liittyvät olennaisesti materiaalitutkimuksen esille tuomat materiaalien ominaisuudet, niiden ikääntyminen ja tietyissä olosuhteissa tapahtuvat kemialliset ja fysikaaliset muutokset. Eli perustelut sille, miksi tietystä materiaalista valmistettuja esineitä suositellaan säilytettäväksi tietyissä ilmankosteus- ja lämpötilaolosuhteissa. Säilytyspäästösten tulisi Knuutisen (2009, 37) mukaan perustua tieteellisesti tutkittuun tietoon esineiden materiaaleista ja niiden käyttäytymisestä eri säilytysolosuhteissa ja konservointikäsitelyissä. Materiaalitutkimuksen kautta löydämme teorian käytännön kysymykseen: *miten säilytämme kulttuuriperintöobjektia?* Kysymykseen: *miksi säilytämme kulttuuriperintöobjektia?* antaa museo-objektin museoarvon määritelmät filosofisen perustan.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Tässä alaluvussa esitellään tutkielman tutkimusmenetelmiä, joiden kuvailut perustuvat Jyväskylän yliopiston (2015a) *Menetelmäpolkuja humanisteille* verkkosivuston aineistoon ellei toisin ole mainittu.

Tutkielman aineistojen tulkinta ja analyysi perustuvat tieteenfilosofisista suuntauksista empirismin tutkimuskenttään. Lähtökohtana maisterintutkielmassa on maakuntamuseoiden henkilökunnan kokemusten kautta ilmentyvät kokoelmatoiminnan tavat. Kokemusta tutkittaessa tutkimuksen ongelmanasettelu muotoutuu kokemuksen kuvaamisesta ja kokemuksen tuottaman tiedon analysoimisesta. Tutkimusta ohjaa aistihavaintojen tekeminen tutkimuskohteesta sekä omien fyysisten havaintojen ja kokemuseräisen tiedon yleistäminen koskemaan myös muita kohteen kaltaisia ilmiöitä. Tavoitteena on tehdä ilmiöistä havaintoja sekä kokea ja ymmärtää sitä. Ilmiö, jota haluan ymmärtää, on maakuntamuseoiden paikallismuseoiden kanssa tekemä yhteistyö kokoelmatoiminnan osalta. Maakuntamuseoille toteutetun kyselyn tuottama tieto, vierailut kokoelmatiloissa ja niissä tapahtuvan toiminnan tutkiminen luovat pohjan tutkielman empiirisille havainnoille. Niitä tarkastellaan muun muassa hermeneutiikan menetelmin, joissa korostuvat merkityksiä sisältävät kokonaisuudet. Suuntauksessa ihmisten toiminta nähdään intentionaalisenä ja siten myös toiminnan ja sen tulosten nähdään sisältävän erilaisia merkityksiä. Hermeneuttisessa suuntauksessa tietoa tuotetaan hahmottamalla asioiden ja niiden kontekstien välisiä yhteyksiä ja tarkastelemalla ilmiöitä suhteessa sekä toisiin samanaikaisiin ilmiöihin että ilmiöiden kehitykseen. Hermeneuttinen tutkimus on tyypillistä laadullista tutkimusta. Toisena tarkastelun lähtökohtana on fenomenologinen lähestymistapa. Siinä tietoa tuotetaan ihmisen havaintoihin ja kokemuksiin perustuen. Fenomenologiassa yksilön henkilökohtaiset kokemukset välittävät tietoa maailmasta. Fenomenologinen tutkimusstrategia voi painottua tutkijaan itsensä ja tutkijan omiin kokemuksiin, jota hyödyntämällä tutkimuskohteesta pyritään löytämään sen keskeinen olemus ja tieto oman kokemuksen kautta. Toisaalta fenomenologinen tutkimusstrategia voi painottua tarkastelemaan muiden ihmisten kokemusta ja ymmärryksen muodostumista heidän kokemustensa kautta. Molemmissa variaatioissa fenomenologisen

tutkimusstrategian lähtökohtana on tutkijan avoimuus: tutkimuskohdetta pyritään lähestymään ilman ennalta määrättyjä oletuksia, määritelmiä tai teoreettista viitekehystä.

Lähtökohtana tutkielmassa on kuvata empirismin keinoin ilmiötä sille omassa ja ominaisessa tapahtumaympäristössä, eli maakuntamuseoiden kokoelmatoimintojen ja -työn tapoja yhteydessä paikallismuseoihin museoiden omalla toiminta-alueella. Ilmiöiden tutkimisen lähtökohtana on näkemys siitä, että ilmiön merkitykset ovat välittömimmillään siinä ympäristössä, jossa ilmiö tapahtuu ja jossa ilmiön tuottaneet ihmiset toimivat. Näitä ympäristöjä ovat tässä tutkielmassa museot. Tutkielman ongelmanasettelu muodostuu sekä ilmiöön liittyvien fyysisten (kokoelmatilat) ja sosiaalisten (yhteistoiminta) ympäristöjen toimintakulttuurin ja vuorovaikutuksen kuvaamisesta. Vuorovaikutuksen ja merkityksien selvittäminen on laadullista tutkimusta. Tutkielma on tapaustutkimus, joka rajautuu käsittelemään maakuntamuseoiden kokoelmatyötä. Tapaustutkimukseksi kutsutaan tutkimusstrategiaa, jossa tutkitaan syvällisesti vain yhtä tai muutamaa kohdetta tai ilmiökokonaisuutta ja niistä tuotetaan yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa. Tapaustutkimukselle ominaisia piirteitä ovat teorian vahva osuus, tutkijan osallisuus, monimetodisuus ja historialliset sidokset, joiden taustalla on toive ymmärtää ihmisyhteisöihin liittyvää toimintaa. (Saarela-Kinnunen & Eskola, 2015, 185.)

Empiirisessä tutkimuksessa lähtökohtana ovat konkreettinen ja koottu tutkimusaineisto, jota tutkitaan laadullisin ja määrällisin keinoin. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Se voi keskittyä muun muassa kohteen esiintymisympäristöön ja taustaan tai kohteen tarkoitukseen ja merkitykseen. Tutkielmassani näitä ovat maakuntamuseoiden henkilökunnan kokemukset maakunnallisesta yhteistyöstä tai oman kokoelmatoimintansa vaikutuksista ja mahdollisuuksista museonsa toiminnassa. Laadullisella tutkimuksella ei testata etukäteen hahmotettua teoriaa, vaan tutkittava ilmiö käsitteellistyy vähitellen (Kiviniemi, 2015, 78). Kuten käsitys kokoelmatoiminnasta maakuntamuseoissa, saa muodon tutkimustulosten analysoinnissa ja siten tutkijan tietoisuus tutkimuksen kohteesta kasvaa vähitellen. Laadullista tutkimusprosessia luonnehditaan myös tutkijan oppimisprosessiksi. Määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusta, joka perustuu kohteen kuvaamiseen ja tulkitsemiseen

tilastojen ja numeroiden avulla ovat tutkielmassa muun muassa tiedot säilytystilojen määrästä ja henkilökuntaresursseista.

Tutkielman aineistoa analysoidaan sisältöanalyysin lähtökohdista käsin. Sisältöanalyysi on menettelytapa, jonka avulla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Se kuvaa ilmiötä tiiviisti ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 105.) Tutkielmassa tarkastellaan kyselytutkimuksen kautta esille nousevia asenteita ja käsityksiä museoiden kokoelmatoiminnan linjauksista ja tavoista. Erilaisten käsitysten löytäminen on tunnusomaista humanistiselle tutkimukselle eikä käsityksistä pystytä aina määrittelemään oikeita ja vääriä käsityksiä. Analyysilla pyritään löytämään vastauksia ilmiöön liittyviin käsityksiin. Olennaista käsitysten ja asenteiden tutkimuksessa on tiedostaa tutkijan oma asennoituminen tutkimuskohteeseen. Eli minun maakuntamuseossa kokoelmatyötä tekevänä museoalan ammattilaisena suhteessa muihin samalla museokentällä toimiviin ammattilaisiin, jotka ovat tämän tutkielman tutkimuskohteena.

Tutkielman aineisto koostuu sekä valmiista dokumenteista että tutkimuksen aikana tuotettavista. Museoesineiden säilyttämisen ja maakunnallisen yhteistyön merkitystä ympäristössään sekä ilmiön ja sen ympäristön eli paikallismuseoiden vuorovaikutusta tutkitaan tämän tutkielman aikana tuotetulla, maakuntamuseoille laaditulla kyselytutkimuksella. Valmiina aineistoina ovat Suomen paikallismuseotoimintaa ja museoalan kehittämistä kuvaavat raportit, alan kirjallisuus sekä museoiden kokoelmatoiminnastaan tuottamat asiakirjat. Ilmiöiden kuvaamiseen onkin tavanomaista käyttää sekä valmista materiaalia että tuottaa sitä tutkimuksen kuluessa.

Tutkielmassa selvitetään myös ilmiöön, eli maakuntamuseoiden kokoelmatiloihin ja maakunnalliseen yhteistyöhön vaikuttaneita taustatekijöitä tarkastelemalla ilmiöön liittyviä konkreettisia dokumentteja. Tämä on empiiristä tutkimusta. Taustatekijöinä selvitetään museoiden kokoelmatilojen historiallista kehitystä ja yhteistyön muotoutumista maakuntamuseoiden ja paikallismuseoiden välillä. Laadullisen tutkimuksen kentässä ilmiöön vaikuttavia taustoja on luonteenomaista lähestyä historiatutkimuksen strategian avulla. Historiatutkimuksen keskeisenä muuttujana on aika ja tavoitteena on hahmottaa tutkimuskohteen ilmeneminen ajan rajaamassa tilanteessa ja ympäristössä. Historiatutkimus niveltyy tutkimusstrategiana hermeneuttiseen tutkimusstrategiaan, sillä

menneisyyden hahmottaminen perustuu aina tulkintojen tekemiseen. Ilmiöön vaikuttaneina taustoina aineistona käytettiin olemassa olevia lähteitä kokoelmatilojen historiallisesta kehityksestä.

2.3 Kyselytutkimus

Kokemuksia tutkittaessa käytetään yleensä itse koottuja aineistoja, jotka tuotetaan tutkimuksen tekemisen yhteydessä. Tammikuussa 2016 toteutin kyselyn 21 kulttuurihistorialliselle maakuntamuseolle museoiden kokoelmatoimintaan ja maakunnalliseen yhteistyöhön liittyen.²⁰ Perusjoukon pienuuden vuoksi, oli tutkimus mahdollista toteuttaa kokonaistutkimuksena rajaamalla kysely käsittämään kaikki 21 kulttuurihistoriallista maakuntamuseota.

Kyselyssä oli 42 kysymystä. Kyselyn painopisteet liittyivät maakuntamuseoiden kokoelmatiloihin ja kokoelmatyöhön liittyvään yhteistoimintaan alueen paikallismuseoiden kanssa. Kysely jakautui neljään osaan, jotka olivat museoiden kokoelmatyön resurssit, kokoelmatilat, säilytystilat ja maakunnallinen kokoelmayhteistyö. Kyselytutkimuksen vastaukset tuottivat sekä laadullista että määrällistä tietoa. Määrällisiin kysymyksiin oli usein avoin vastauskohta, jonka laadullisilla vastauksilla haettiin merkityksiä ja todellisia toimintoja vastausten takana. Näillä havainnoilla haettiin tukea määrälliseen vastaukseen. Usein laadullista ja määrällistä tutkimusta sovelletaan yhdessä ja vastausten analyysissä ne muodostavat toisiaan tukevan jatkumon (Alasuutari, 1994, 23). Laadullisella analyysillä aineistosta etsitään havaintoja yhdistäviä piirteitä tai muotoillaan yhdistäviä sääntöjä. Lähtökohtana on, että aineisto muodostaa merkkejä ilmiöstä, jossa yksikin poikkeama kumoaa säännön. Laadullinen analyysi ei siis pyrikään löytämään pelkistettyjä yleistyksiä. Eroavaisuudet maakuntamuseoiden toimissa ilmentävät, mitä kehitettävää museoiden toiminnoissa on. Erot havaintoyksiköiden välillä ovat tärkeitä, koska ne antavat johtolankoja siitä, mistä jokin asia johtuu tai mikä tekee sen ymmärrettäväksi. Analyysiä seuraa laadullisessa tutkimuksessa arvoituksen ratkaiseminen. (Alasuutari, 1994, 31–35.) Aineiston analyysi tuo esille näkökulmia, joihin ei kysymyksillä välttämättä alun perin

---

²⁰ Liite 1.

haettu vastausta. Näin muodostuu miksi -kysymyksiä, joiden ratkaisulla selvitetään tutkittavasta aiheesta uusia näkökulmia. (Alasuutari, 1994, 199–193.)

Lopulliseen muotoon kysely valmistui kahden kommenttikierroksen jälkeen. Ensimmäisellä kommenttikierroksella syksyllä 2015 huomioita kyselyyn ja kysymyksiin antoivat Museoviraston kehittämissyksiköstä erikoisasiantuntija Marianne Koski ja kehittämisjohtaja Pirjo Hamari sekä Kymenlaakson museolta kokoelmaintendentti Vesa Alén ja maakuntamuseotutkija Marja Salmijärvi. Heiltä saatujen kommenttien jälkeen kyselyä työstettiin ja tarkennettiin vielä eteenpäin. Toisella kierroksella kyselyä kommentoi vielä Vesa Alén.

Kyselytutkimus toteutettiin nettilomakkeella Jyväskylän yliopistossa käytössä olevalla MrInterview ohjelmalla. Ohjelma osoittautui hankalaksi käyttää ja vastauslomakkeen saaminen hyvin toimivaksi, ei täysin onnistunut. Tulosten analysointivaiheessa kysely luotiin uudestaan Digium kyselytutkimusohjelmaan ja museoiden vastaukset siirrettiin sinne. Tämä teki vastausten analysoinnin helpommaksi. Kysely lähetettiin sähköpostilla 21 kulttuurihistoriallisen maakuntamuseon kokoelmista vastaaville henkilöille, maakuntamuseotutkijoille ja museonjohtajille. Tarkoituksena oli, että kukin museo vastaa kyselyyn kerran. Joissain museoissa kyselyn vastauksia oli mietitty yhdessä porukalla, toisissa vastaaminen oli jaettu kokoelma- ja maakuntatutkijoiden kesken heidän omien ammattialueiden mukaan. Osittain vastaukset saattavat siten heijastella vastaajan henkilökohtaisia näkökulmia erityisesti avointen vastausten osalta. Fenomenologiselle tutkimukselle onkin tyypillistä yksilön kokemus. Kuitenkin ollessaan osa yhteisöä, ovat sen jäsenet samankaltaisia suhteessa maailmaan. Yhteisöissä koetaan maailmaa yhteisillä tavoilla ja piirteet samankaltaistuvat. (Laine, 2015, 32.) Voidaan siis olettaa, että yksittäisten vastaajien vastaukset kuvaavat kyseisen maakuntamuseon kokoelmatyötä yleisesti.

Kyselyyn vastasi 18 maakuntamuseolta. Vain kolme ei vastannut. Vastausprosentti 86 on hyvä, mutta vastaukset eivät edusta aukottomasti maakuntamuseoiden yleiskuvaa, koska kaikki maakuntamuseot eivät vastanneet. Tämä on huomioitava tulosten analysoinnissa, koska nyt ei voida väittää varmasti jonkun ilmiön ja asian ilmenemiseen museoissa, mutta keskiarvolukuja ja suuntaa-antavia näkökulmia tuloksista voidaan muodostaa.

Pääsääntöisesti tulosten validiteetti oli hyvä. Validiteetti tarkoittaa sitä, että muuttujat mittaavat sitä, mitä niiden oletetaan mittaavan ja tulokset ovat luotettavia. (Alasuutari, 1994, 91). Niiden kysymysten kohdalla, missä validiteetti ei toteutunut, on se tekstissä mainittu.

2.4 Muu aineisto ja kirjallisuus

Kyselytutkimuksen lisäksi aineistoa on muun muassa jo toteutettujen kokoelmakeskusprojektien suunnitelmat ja raportit. Lähdemateriaalia ovat lisäksi museoalan kirjallisuus ja muut lähteet, joissa on käsitelty kokoelmatiloja ja esineiden säilyttämistä. Vertailuaineistona käytettiin muiden maiden vastaavia tutkimuksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön laatimat raportit toimivat tarkastelun pohjana valtion taholta asetetuille toimenpide-ehdotuksille museotoiminnan kehittämisestä.

Paikallismuseotoiminnan kehittämistyöryhmän loppuraportti Rakkaudesta kulttuuriperintöön (Paikallismuseotoiminnan kehittämistyöryhmä, 2012) muodosti tärkeän lähteen paikallismuseoiden toiminnan osalta.

3 MUSEOESINEEN SÄILYTTÄMINEN KÄSITTEINÄ

Luvussa esitellään tutkielman keskeiset käsitteet. Ensisijaisena käsitteenä tutkielmassa on museoesineen säilyttäminen ennaltaehkäisevän konservoinnin ja säilytystilojen muodossa. Tutkimus perustuu museoiden toiminta-ajatuksista siihen, että museon tehtävä on säilyttää kulttuuriperintöä eli museo-objekteja ja niistä muodostuvia kokoelmia, tuleville sukupolville. Lisäksi käsitteissä perehdytään siihen, mikä on museoesine, kokoelma ja miten museoesineiden museoarvo muodostuu.

3.1 Museoesineet ja kokoelma

Mitä museot oikein säilyttävät ja miksi? Mikä on esine ja kokoelma? Mikä tekee tietyistä esineistä museoesineen? Miten esineen museoarvo muodostuu?

Esineen määrittelyssä lähtökohtana on se, että esineet ovat syntyneet ihmisen toiminnan tuloksena, ihmisen tekemänä tai tuottamana. Esineissä kiteytyy ihmisten kulttuurisen sivilisaation perusta. (Desvallées & Mairesse, 2010, 61; Pearce, 1995, 13.) Museologian professori Susan Pearce²¹ on todennut, että esineitä on valmistettu erilaisiksi merkeiksi, ilmaisun apuvälineiksi ja tarvekaluiksi, joita tarvitsemme inhimillisen elämän toiminnoissa. Esineen yleispiirre on se, että se on fyysinen, materiaalista tehty asia, joka voidaan sen vuoksi omistaa, kerätä tai lajitella. Vaikka esineet eivät materiassaan olekaan ikuisia, tekee niiden väliaikainen pysyvyys niistä välineitä kulttuurin siirtämiseen seuraaville sukupolville niiden materiaalin ja käytön kautta. (Pearce, 1995, 13–14.) Eileen Hooper-Greenhill²² on todennut, että esineen merkitys muodostuu siitä näkökulmasta, jolla esinettä katsotaan. Eikä ole vain yhtä tapaa katsoa esinettä. Esineen merkitys löytyy esineen ja katsojan välisestä dialogista. (Hooper-Greenhill, 2000, 103 ja 117.) Nämä toiminnan ja kokemusten kautta syntyneet merkitykset luovat museoesineille niiden kontekstin eli syyn, miksi niitä museoissa säilytetään. Tekemisen ja kokemisen lisäksi esine viestii merkkiensä

---

²¹ Susan Pearce on Iso-Britanniassa sijaitsevan Leicesterin yliopiston museologian emerita professori. Hän on julkaissut useita museologian teoksia, jotka liittyvät museo-objekteihin.

²² Eileen Hooper-Greenhill on museologi ja Iso-Britanniassa sijaitsevan Leicesterin yliopiston museologian emerita professori.

ja koodiensa kautta, jotka myös rakentavat kulttuuriamme. Museoesine antaa kulttuuriselle jatkumolle fyysisen muodon.

Museoesineet syntyvät yleensä kaksivaiheisen keräämisen kautta. Esineet on saattanut kerätä ensiksi yksityinen keräilijä, joka myöhemmin lahjoittaa tai myy esineen tai kokoelmansa museolle. Museossa tehdään valinta esineen ottamisesta osaksi kokoelmia museolle merkityksellisten määreiden kautta. (Pearce, 1992, 7.) Esineitä tulee museoon myös yksittäisinä lahjoituksina. Ihmiset lahjoittavat yleensä omiaan tai sukulaisilleen kuuluneita tavaroita, jotka he kokevat tärkeiksi ja haluavat, että ne säilyvät edelleen. Esine päättyy museoesineeksi, jos se edustaa museon keruutoiminnan arvoja. Museot määrittelevät itse nämä arvot, jotka perustuvat yleisiin esineiden museoarvoihin. Esineiden merkitys muuttuu, kun ne valikoituvat museoesineiksi. Ne eivät siis enää toimi alkuperäisessä tarkoituksessaan, vaan niillä on uusi tarkoitus toimia kulttuurin välittäjänä museon viestiessä menneestä ajasta ja tavoista. (Desvallées & Mairesse, 2010, 61–63.) Pearce on todennut, että museoesineet eivät tule museoon tiettyssä ennalta määrättyssä muodossa, vaan esineitä tulee kaikesta mahdollisesta ja mahdottomasta ihmiskunnan toiminnasta. Ne voivat olla epätäydellisiä tai keskeneräisiä, ja niiden mukana tuleva dokumentointi ja informaatio vaihtelevat. (Pearce, 1992, 120.)

Esineen **museoarvo** määritellään esineen eri elämänvaiheisiin liittyvien kontekstien ja merkitysten perusteella, jotka määrittävät esineeseen liittyvät arvot. Susan Pearce on todennut esineen merkitysten ja arvojen syntyvän kiertävässä liikkeessä. Hänen mukaansa eurooppalaisessa kontekstissa esineitä arvotetaan suhteessa pitkän ajan traditioihin, jotka määrittävät arvojen parametrit. Yhteiskunta ja me sen toimijoina luomme esineille niiden merkitykset ja päätämme siitä, mikä on tärkeää säilyttää. (Pearce, 1995, 303 ja 307.) Museoarvoja ovat sellaiset arvot, jotka vaikuttavat esineen merkittävyyden muodostumiseen museon kokoelmassa. Niitä ovat esineen historiallinen arvo, se tunnustaa esineen sisältävän tietoa historiasta, jolloin esine on suora linkki aiemmin olleeseen tapahtumaan tai aikaan. Museoesineen arvoista historiallinen arvo on tärkein. Muita museoarvoja ovat esimerkiksi museoesineen käyttöarvo, tutkimusarvo, ikäarvo, taidearvo ja harvinaisuus. Museon sisällä esineet käytön kautta synnyttävät kokijalle opetuksellista arvoa, esteettistä arvoa ja tunnearvoa. Esineet voivat olla myös arvottomia.

Museoesineiden arvoa ei määritellä taloudellisin määrein. (Appelbaum, 2007; Kataja, 2013b.)

Yksittäiset esineet muodostavat museossa erilaisia kokoelmia. **Kokoelmat** ovat muodostuneet esimerkiksi lahjoittajan, esinetyypin tai materiaalin mukaan. Museoilla tulee olla selkeä käsitys siitä, mitä ne keräävät ja mitä niiden kokoelmat sisältävät, miten ne hankitaan, miksi niitä hankitaan sekä miten niitä käytetään, säilytetään ja hoidetaan. Museoilla tulee olla kokoelmaohjelma²³, jossa nämä asiat on määritetty. Museo 2000 -ohjelmassa todettiin, että kokoelmien tallentaminen ja hoito vaativat huomattavia resursseja, joiden tulisi jatkuvasti lisääntyä. Kokoelmatyön painopisteeksi ohjelma määritteli olemassa olevien kokoelmien hallinnan parantamisen ja kokoelmien järkevän kartuttamisen. (Museo 2000 -toimikunta, 2000, 52.) Vuoden 2000 jälkeen kokoelmien hallinnan parantamiseen on toimenpiteinä ollut sekä ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto (TAKO) että Museo 2015 -hanke, joka on tuottanut työkaluja ja ohjeistuksia museokokoelmien sähköisen kokoelmanhallinnan käyttöön ja kehittämiseen. TAKO sai alkunsa vuonna 2009 pidetyssä maakuntamuseoiden ja valtakunnallisten erikoismuseoiden kokouksessa ja sillä on kaksi päätavoitetta: museoiden välinen tallennustyönjako ja nykydokumentoinnin koordinointi (TAKO, 2015). Museo 2015 -hankkeen tärkeimpiä tehtäväkokonaisuuksia ovat olleet luetteloinnin kehittäminen, museoiden kokonaisarkkitehtuurin laatiminen, sekä yhteisen kokoelmahallintajärjestelmän vaatimusmäärittely, kilpailutus ja hankinta (Museovirasto, 2015b). Museo 2000 -ohjelman mukaisia toimenpiteitä on siis tehty, mutta missä mittakaavassa esimerkiksi TAKO oikeasti vaikuttaa museoiden hankintapäätöksiin ja olemassa olevien kokoelmien seulontaan ja harkittujen poistojen tekoon?

Museoesineiden säilyttämisen kysymyksissä kestävä kehityksen huomioiminen nousee myös tarkasteluun. Kokoelmatoimintojen resurssien kohdentamisessa merkityksellisiksi nousevat näkökulmat, joilla pyritään hillitsemään kokoelmien jatkuvaa kasvua ja säilytystilojen kasvavaa tarvetta. Tässä apuna ovat kokoelmien uudelleenarvioiminen kokoelmapolitiikan ja arvoluokitusten kautta, joilla tähdätään parempaan

---

²³ Kokoelmaohjelma (tai kokoelmapolitiikka) on työkalu, jossa museo kuvaa kokoelmatoimintansa piirteet ja toimintatavat.

kokoelmanhallintaan. **Arvaluokitus** mahdollistaa kokoelmien priorisoinnin ja aktiivisen poistotoiminnan. (Saavalainen, 2010.) Vuonna 2015 julkaistiin *Kokoelmapoistojen hyvät käytännöt* –opas, jonka ovat laatineet yhdessä Suomen museoliitto, Helsingin kaupungin museo, Tampereen museot ja Tekniikan museo. Siinä museoita ohjeistetaan kokoelmien arviointiin ja hyviin toimintatapoihin kokoelmapoistojen osalta, sekä esitellään aihetta muutamien tapausesimerkkien avulla. (Honkasalo et al., 2015) Museoiden tulisikin säilyttää vain esineitä, jotka ovat merkityksellisiä niille ja joista ne pystyvät huolehtimaan. Kokoelmapoistojen tekemisessä esineen arvojen tunnistaminen on museoille ehdottoman tärkeä työvaihe. (Kataja, 2013b.) ICOM:n museotyön eettisissä säännöissä todetaan:

”Esineen tai näyttöön poistaminen museon kokoelmasta edellyttää täyttä ymmärrystä sen merkityksestä, luonteesta (korvattavissa oleva vai ei) ja oikeudellisesta asemasta sekä toimenpiteen mahdollisesti aiheuttamasta julkisen luottamuksen menetyksestä.” (ICOM, 2013.)

3.2 Ennaltaehkäisevä konservointi kokoelmien käytännön säilyttäjänä

Ennaltaehkäisevän konservoinnin teorioissa kiteytyvät tärkeimmiksi osa-alueiksi museoobjektin ja kulttuuriperinnön muistaminen ja arvojen välittyminen tuleville sukupolville. Sen toimina ovat tekniset toimenpiteet, jotka varmistavat materiaalitutkimukseen perustuvien työmenetelmin sen, että itse objekti säilyy. Ennaltaehkäisevän konservoinnin tutkija Sarah Staniforth²⁴ (2013, xvii) tiivistää toimittamassaan teoksessa ennaltaehkäisevän konservoinnin historiasta käsitteen filosofisen ytimen erittäin hienosti:

“The preventive conservation of collections -the movable heritage- has its part to play in ensuring that our collective past will continue to inform our present and our future. The continuing refinement of this discipline will help ensure that the significance of objects is properly appreciated and their special qualities protected, enhanced, and enjoyed, now and in generations to come.”

---

²⁴ Sarah Staniforth on International Institute for Conservation of Historic and Artistic Worksin (IIC) presidentti, aiemmin hän on työskennellyt Britanniassa National Trustilla vuodesta 1985. Hän on erikoistunut urallaan ennaltaehkäisevään konservointiin.

Teknisemmän määritelmän termille antavat Timothy Ambrose ja Crispin Paine (2012, 236) kirjassaan museotyön perusteista:

” the processes by which a museum’s collections are stored, handled, displayed and maintained in ways that do not lead to deterioration and the need for remedial conservation.”

Hollantilainen museologi Peter van Mensch on asettanut museologian teorian lähtökohdaksi kolme perusfunktiota. Niitä ovat säilyttäminen, tutkimus ja kommunikaatio. Säilyttämiseen hän sisällyttää esineiden hankinnan, konservoinnin, luetteloinnin ja muun dokumentoinnin. Menschille museologia on sekä teoriaa että käytäntöä, joka koskee ihmisen ja hänen ympäristönsä materiaalien todistuskappaleiden säilyttämistä, tutkimusta ja kommunikaatiota. (Heinonen & Lahti, 1996, 21.) Ennaltaehkäisevän konservoinnin menetelmät luovat pohjan museoiden esinekokoelmien käytännön säilyttämiseen. Menetelmät muodostuvat toimenpiteistä, joilla varmistetaan, että museon kokoelmia näytetään, käsitellään, säilytetään ja ylläpidetään kestävästi siten, että ne eivät vaurioidu lisää ja, että esineet säilyvät muuttumattomina. Knuutinen (2009, 31) toteaa, että ennen kuin voi tietää, miten museoesinettä tai kohdetta voisi säilyttää parhaalla mahdollisella tavalla, pitäisi tuntea kohteen materiaalit ja niiden ominaisuudet ja käyttäytyminen eri ympäristöissä. Esineet eivät siis säily ikuisesti ilman aktiivista hoitamista, esineen materiaalin tuntemista ja ennaltaehkäisevän konservoinnin menetelmien toteuttamista. Toimivilla ennaltaehkäisevän konservoinnin metodeilla voidaan vähentää kalliiden ja aikaa vievien käytännön konservointitoimenpiteiden tarvetta. Ennaltaehkäisevä konservointi tulisi myös nähdä osana kokoelmien vakuuttamista, koska se vähentäisi huonojen säilytyskäytäntöjen mukanaan tuomaa esineiden vaurioitumisen riskiä ja kalliin ja aikaa vievän konservointityön tarvetta tulevaisuudessa. (Ambrose & Paine, 2012, 233; Knell, 2006, 83.) Susan Pearce onkin todennut, että esineen fyysistä säilymistä uhkaa museoissa yleisesti huonot säilytysolosuhteet ja epäpätevä henkilökunta. Globaalissa mittakaavassa kulttuuriperintöämme uhkaa sodat ja erilaiset katastrofit. (Pearce, 1992, 120.)

Esineiden säilyttämistä suunniteltaessa on huomioitava Knuutisen (2009, 35) esittämä huomio eri materiaalien säilyvyysominaisuuksien erilaisuudesta: jotkut materiaalit kestävät ja säilyvät lähes millaisissa olosuhteissa hyvänsä, kun taas toiset materiaalit tuntuvat

hajoavan nopeasti ja ovat vaativia myös säilytysolosuhteiden suhteen. Knuutinen (2009, 36) väittää myös, että:

“Konservoinnin materiaalitutkimus voi olla apuna myös siten, että se pystyy toteamaan ne materiaalien luontaiset heikkoudet, jotka on järkevä hyväksyä. Se suhtautuu näin ollen myös kriittisesti konservointiin, sekä ennaltaehkäisevään että aktiivisen konservointiin, ja tuo esille luonnontieteelliset perusteet, jotka liittyvät eri materiaaleihin, niiden säilymis- ja säilyttämismahdollisuuksiin eri olosuhteissa.”

Konservointiin liittyvän materiaalitutkimuksen kautta löydämme perustelun sille, miksi kaikki esineet eivät lopulta säily, vaikka kuinka seuraisimme ennaltaehkäisevään konservoinnin metodeja. Ei ole mahdollista tai järkevää pyrkiä säilyttämään kaikkea, koska joka tapauksessa lopulta kaikki materiaalit tuhoutuvat tai säilyttävät toimet, joita voidaan tehdä tulevat niin kalliiksi, ettei esineiden säilyttäminen ole enää järkevää.

Asianmukaisten olosuhteiden luominen museoiden museo-objektien säilytystiloissa perustuvat ennaltaehkäisevään konservoinnin metodeihin. Nämä menetelmät ja työtavat eivät aina ole kovin näkyviä tai kiinnostavia yleisölle ja siksi rahoituksen saaminen käytettäväksi toimenpiteisiin voi olla haasteellista. Etenkin kun säilytystiloja saneerataan tai uudelleen järjestellään voivat kustannukset olla korkeita. (Knell, 2006, 84.) Esimerkiksi perustelut sille, miksi hankitaan kalliimpia happovapaita pahvilaatikoita tavallisten sijaan tai miksi tilassa, jossa on vain esineitä, pidetään runsaasti energiaa kuluttavilla laitteilla tietyt lämpötila- ja ilmankosteusolosuhteet, tulee esittää rahoituksesta päättävälle taholle museoammatillisten toimenpiteiden ja museo-objektin arvojen säilyttämisen näkökulmista. Tässä on apuna materiaalitutkimuksen tuottamat tiedot materiaalien säilyvyydestä. Toimenpiteiden, joita tehdään esineiden säilyvyyden parantamiseksi, ei kuitenkaan tarvitse aina olla kalliita ja mittavia. Paljon voidaan toteuttaa järjeistämällä toimintoja ennaltaehkäisevään konservoinnin metodeja hyödyntäen. Järjestys, esineiden käsittely, rajoitukset tilojen kulkemisessa, esineiden sijoittelu yksittäisiin laatikoihin ja hyllyille vähentävät jo huomattavasti fyysisten vaurioiden syntymistä. Rutiininomaiset tarkastukset säilytystilojen rakenteisiin toimivat myös erittäin hyvänä ehkäisykeinona. Varmistamalla, että rakennuksen ikkunat, ovet ja katto ovat kunnossa eivätkä vuoda, ehkäistään vesivahinkoja ja lämpötilamuutoksia. Pitämällä tilat puhtaina estetään esineiden

likaantumista ja tuhohyönteisten ja -eläinten levittäytymistä tiloihin ja esineisiin. (Knell, 2006, 85–86.)

Esineiden säilyttämisen ja ennaltaehkäisevän konservoinnin työtapoja ovat (Ambrose & Paine, 2012, 234–235):

- Säilytys- ja näyttelytilojen olosuhteiden lämpötilan, ilmankosteuden ja valaistuksen määrittäminen eri materiaalityypille sopivaksi ja seuranta.
- Esineiden konkreettisen säilyttämisen tapojen ja säilytysmateriaalien museaalisuus.
  - o Vaatimukset täyttävät pakkausmateriaalit, säilytyskalusteet ja näyttelyrakenteet.
  - o Esineiden asianmukainen pakkaustapa, esineitä ei laiteta suoraan lattialle.
  - o Säilytystilat pidetään siisteinä, puhtaina ja väljinä.
- Esineiden turvallinen ja asianmukainen käsittely ja kuljettaminen.
- Säilytystilaturvallisuuden varmistaminen.
- Esineiden kunnan ja materiaalien dokumentointi.
  - o Esineiden puhdistus tehdään ainoastaan ammattilaisen ohjeistuksella.
  - o Esineet ja tilat tarkastetaan säännöllisesti tuhohyönteisten varalta.
- Varmistetaan, että koko henkilökunta ymmärtää konservoinnin periaatteet.

Museoiden kestävä kehityksen edistämistä tarkastelevassa julkaisussa (Saavalainen, 2010, 21) todetaan, että tarkasti kontrolloitujen säilytys- ja näyttelyolosuhteiden luominen on kallista ja kuluttaa runsaasti energiaa. Julkaisussa kehoitetaan luopumaan kansainvälisten standardien²⁵ suorasta soveltamisesta. Olosuhteiden luomisessa tulisikin pyrkiä energiatehokkaisiin ja kestäviin ratkaisuihin. Samasta näkökulmasta ovat ICOM-CC²⁶ ja IIC²⁷ laatineet vuonna 2014 julistuksen *Declaration on Environmental Guidelines* (ICOM-CC & IIC, 2014), jossa todetaan, että museoiden tulee etsiä tapoja hiilijalanjälkensä pienentämiseksi ja vähentää energian kulutustaan hillitäkseen ilmastonmuutoksen vaikutuksia. Museoiden tulisi tutkia mahdollisuuksia käyttää vaihtoehtoisia uusiutuvia energiamuotoja. Kokoelmien hoidon olosuhteet pitäisi julistuksen mukaan saavuttaa ilman ilmastointilaitteita käyttämällä passiivisia metodeja ja yksinkertaista teknologiaa, jota on helppoa ylläpitää ja siten vähentää energiankulutusta.

---

²⁵ Museo-objektien säilytystilojen olosuhteiden lämpötila- ja ilmankosteusarvoista on museoalalla vallitsevia normeja, joita ylläpidetään energiaa kuluttavilla laitteilla.

²⁶ ICOM-CC on *International Council of Museumsin* konservointikomitea. ICOM on UNESCO:n alainen, hallituksista riippumaton ja ei-kaupallinen järjestö.

²⁷ IIC eli *International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works* on itsenäinen kansainvälinen konservointia edistävä organisaatio.

Passiivienergian periaatteita hyödyntävä säilytystilarakennus ja olosuhteiden ylläpito tarkoittaa sitä, että säilytystilaksi rakennettava rakennus itsessään toimii sisäilman lämpötilan ja kosteuden ylläpitäjänä. Rakennuksen rakenteilla ja maaperän lämmöllä saadaan tilaan olosuhteet, jotka hyväksytään esineiden säilyttämiseen. Ilmankosteus saadaan tällä metodilla pysymään ympäri vuoden tasaisena, mutta lämpötila vaihtelee hallitusti ja hitaasti mukaillen vuodenaikojen ulkolämpötilaa. Tanskan olosuhteissa talvella maalämpö pitää sisätilan lämpötilan noin +5 °C - +10 °C välillä ja kesällä taas maaperä toimii viilentävänä elementtinä ja sisätilan lämpötila ei nouse yli +20 °C. (Kataja, 2013a; Kataja, 2015.)

3.3 Kokoelmatilat

Käytän tutkielmassa kokoelmatila termiä kuvaamaan museossa niitä tiloja, joissa säilytetään ja käsitellään kokoelmia silloin, kun ne eivät ole näyttelyissä, eli säilytystilat ja tilat, joissa tehdään kokoelmiin liittyvää työtä, kuten konservointi, luettelointi ja valokuvaus. Asianmukaisesti ylläpidettyjä museoesinevarastoja sanotaan säilytystiloiksi, koska niissä on tarkoitus säilyttää esineitä, ei vain varastoida niitä. Pääsääntöisesti kutsun näitä tiloja säilytystiloiksi, en varastoiksi. Osaa museoiden säilytystiloista voidaan sanoa varastoiksi, jos ne ovat vailla asianmukaista ylläpitoa, järjestystä ja säilytysolosuhteita.

Virallisia määräyksiä tai ohjeita siitä, minkälaiset, miten rakennettu tai millä tavoin ylläpidetyt museoiden esineiden säilytystilat tulee olla, ei Suomessa ole. Arkistolaitos on laatinut vuonna 2013 määräykset ja ohjeet arkistotiloista (Arkistolaitos, 2013). Se on laadittu arkistolain (831/1994) pohjalta varmistamaan, että arkistotiloja rakennettaessa tiloista tehdään sellaiset, että lain edellytys asiakirjojen säilyttämisestä toteutuu. Määräysten toteuttamista ei kuitenkaan seurata mitenkään. Nämä ohjeet ovat sovellettavissa erittäin hyvin myös museo-objektien säilyttämiseen. Vastaavanlaiset ohjeet tulisi laatia myös museoille ja muille esineellistä kulttuuriperintöä säilyttävälle organisaatioille. Eurooppalaisella tasolla kulttuuriperinnön vaalimisesta ja säilyttämisestä on laadittu erilaisia standardeja CEN/TC 346 seurantaryhmässä (Cen, 2016). Ne antavat pääosin listauksia käytettävistä termeistä.

Museoiden kokoelmatilat muodostuvat erilaisista esineiden säilytystiloista, joissa on esineiden tyyppin, koon ja materiaalin mukaiset olosuhteet ja säilytyskalusteet. Ne perustuvat ennaltaehkäisevän konservoinnin metodeihin. Näiden tilojen lisäksi on tiloja, joissa henkilökunta toimii tehden kokoelmatyötä. Niitä ovat muun muassa konservoinnin työtilat, luettelointi-, pakkaus-, valokuvaustila ja toimistotilat. Lisäksi tarvitaan tiloja välivarastoinnille, pakkaus- ja konservointimateriaaleille, karanteenitila esineille ja lastauslaituri. Museokokoelmien säilytystilojen tulisi olla turvalliset ja asianmukaiset museoesineiden säilyttämiseen sekä käytännölliset ja saavutettavat henkilökunnalle. Näiden saavuttamiseksi tarvitaan tarpeiden pohjalta laaditut suunnitelmat ja toimintamallit, joissa otetaan huomioon museoalan yleiset vaatimukset. (Hilberry & Weinberg, 2006, 155.)

Museoalan kirjallisuudesta löytyy paljon listauksia hyvien kokoelmatilojen suunnittelusta, tilojen järjestelystä ja toiminnassa huomioitavista periaatteista. Ambrosen ja Painen (2012, 253–254) mukaan ammattimaisesti ja asianmukaisesti ylläpidetyissä säilytystiloissa on huomioitava:

- Kokoelmatilat sijaitsevat turvallisessa ja hyväkuntoisessa rakennuksessa, jossa esineiden siirrot ja henkilökunnan liikkuminen on turvallista ja työtavat voidaan suunnitella ergonomisesti.
- Esineiden säilytysjärjestelmät ovat säädettäviä ja sopivan kokoisia.
- Tilojen ilmankosteus, lämpötila ja valaistus ovat säädettävissä eri materiaaleille sopiviksi.

Kokoelmatilojen kuntoa ja toimivuutta voidaan arvioida Ambrosen ja Painen (2012, 256) mukaan seuraavin seikoin:

- Rakennuksen sijainti ja muoto on toimintaan soveltuva.
- Vesi- ja viemäriputket on sijoitettu siten, että vesivahingonriski on minimoitu.
- Lämmitysjärjestelmä ja sähköt toimivat. Nämä vaikuttavat tilojen energiatehokkuuteen, joka nousee koko ajan merkittävämmäksi tekijäksi kokoelmatilojen ylläpidon kannalta.
- Tilat ovat vartioituneet ja sisälle pääsy on kontrolloitua.
- Tiloissa on paloilmalaitteet ja sammutuskalustoa.
- Erityisesti säilytystiloissa, mutta osittain myös tiloissa, joissa esineitä käsitellään voi ilmankosteutta ja lämpötilaa säätää.
- Tilat ovat puhtaat ja ne siivotaan säännöllisesti.
- Työtilat ovat riittävän kokoiset, jotta esineiden tutkimiseen ja kuljettamiseen on asianmukaisesti tilaa.
- Kuljetusvälineet ja ovet toimivat. Käytävät ja oviaukot ovat riittävän suuria.
- Säilytyskalusteet ovat ehjiä, toimivia ja sopivan kokoisia.

4 SUOMEN MAAKUNNALLISEN KOKOELMATOIMINNAN KEHITTÄMISEN TAUSTOJA JA HISTORIAA

Luvussa selvitetään maakunnallisen kokoelmatyön syntyhistoriaa. Sitä tukee lyhyt katsaus Suomen museoiden kokoelma- ja säilytystilojen kehitykseen vaikuttaneisiin seikkoihin. Tiedot on koostettu kirjallisuudesta ja museolakitoimikuntien raporteista. Kattavan kuvan laatimiseksi kokoelma- ja säilytystilojen historiallisesta kehityksestä Suomessa, vaatisi aihe laajempaa tutkimusta, johon ei tämän tutkielman puitteissa pystytä tarttumaan.

4.1 Kokoelmien keruun ja säilyttämisen alku

Varhaisimmat tiedot museoista ja kokoelmien keräämisestä Ruotsi-Suomen alueelta ovat 1400- ja 1500-luvuilta. Ensimmäisiä yksityisiä kokoelmia olivat 1500-luvun puolivälissä keräilijäkuningas Erik XIV:n (1560–1568) taulu-, kirja- ja rahakokoelmat. (Heinonen & Lahti, 1996, 47.) Vuonna 1640 perustetun Turun Akatemian sekä aatelisten kiinnostuksen arvoesineiden keräämisen myötä, alkoi kokoelmien keruu tuolloin yleistyä myös Suomessa (Rönkkö, 2010, 229). Museointitarkoituksessa kokoelmia on Suomessa kerätty 1700-luvulta alkaen. Erityisesti kustavilainen uushumanistinen aatemaailma nosti tuolloin esille kiinnostuksen kansaa ja kansankulttuuria kohtaan. Nämä ajatukset elivät vielä pitkälle 1800-luvun puolelle Suomen siirryttyä Venäjän vallan alle vuonna 1809. Turun palo vuonna 1827 ja palossa tuhoutuneet Turun akatemian kokoelmat edistivät osaltaan uusien kokoelmien keruuta. Akatemian muutettua Helsinkiin vastaanotti uusi yliopisto lahjoituksia, joiden pohjalta kokoelmat karttuivat ripeästi. Uuden yliopiston yhteyteen suunniteltiin erilaisia kokoelmia ja myös ajatus kansallismuseosta nousi esille. Vuonna 1840 perustettiin yliopiston kansatieteellinen museo. (Heinonen & Lahti, 1996, 51–53.) Muualla Suomessa alkoi museotoiminta kehittyä 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä. Taustatekijöinä olivat 1890-luvulla alkanut kotiseututyö ja yliopistojen osakuntien maakunnissa suorittamat esinekeruut. Itsenäisyyden ajan alkaessa oli Suomessa vuonna 1916 avautunut kansallismuseo ja 46 maakunta- ja paikallismuseota, joista 26 sijaitti kaupungeissa. (Heinonen & Lahti, 1996, 60.)

Nykyaikaisen museotoiminnan syntyessä tärkeintä oli pelastaa katoamassa olevat esineet ja kuvata niiden avulla edustamaansa kulttuuria. Esineisiin liittyvistä tiedoista ei oltu kovinkaan kiinnostuneita eikä esineistä kirjattu ylös juuri muuta kuin lahjoittajan nimi. Museoiden säilytystilat ovatkin täynnä esineitä, joista tiedot on unohdettu ja siksi ne eivät yleensä päädy näyttelyihin. (Heinonen & Lahti, 1996, 90.) Kokoelmien luettelointiin ja järjestämiseen alettiin kiinnittää huomiota Suomen museoissa 1960-luvulla, kun Suomen museoliitto alkoi jakaa vuosittaista keskuskortistointimäärärahaa maakuntamuseoille. Sen tarkoituksena oli saada paikallismuseoiden kokoelmat luetteloitua, valokuvattua sekä luoda pohja maakunnallisille kortistoille. (Vilkuna, 1998, 140–141.) Museoliitto jakoi avustuksia vuoteen 1976 saakka, jonka jälkeen rahanjako siirtyi Museovirastolle. (Vilkuna, 1998, 179.)

Museotoiminnan alkuvaiheessa esineiden esillepanoon ja sitä myötä myös säilyttämiseen riitti museon näyttelytila. Esineet aseteltiin näytteille usein ryhmittäin, yhtä esinettä oli koko seinällinen ja tarkoituksena olikin esitellä esineiden ominaispiirteiden ilmenemistä saman esinetyypin edustajissa ennemmin kuin yksittäiseen esineeseen liittyvää kontekstia sen valmistamisesta, käytöstä ja siihen liittyvistä merkityksistä. (Rönkkö, 2010, 234.)

Museoiden kaikki esineet olivat esillä näyttelyssä. Esinekokoelmien määrän valtavan kasvun myötä, nykyisin pääosa museoiden esinekokoelmista sijaitsee näyttelytilan sijaan säilytystiloissa. Vain muutama prosentti museon esinekokoelmien kokonaismäärästä on mahdollista asettaa kerralla esille näyttelyihin.

4.2 Komerosta ammatillisuuden kautta passiivienergiaan

Museoiden esinekokoelmien kasvaessa eivät ne enää mahtuneet kaikki sijoitettaviksi näyttelytilaan. Alkuun esineitä kerättiin varastoihin, komeroihin, kaappeihin ja rakennusten ullakoille. Tavaramäärän jatkuva lisääntyminen pakotti museot hankkimaan ylimääräistä varastotilaa, jonne laitettiin ne esineet, jotka eivät mahtuneet näyttelyyn.

Uudet museoinstituutiot – Taideyhdistyksen galleria ja Valtion historiallinen museo – loivat 1800-luvun lopulla pohjaa pysyvälle kokoelmahoidolle, kirjoittaa tutkijakonservaattori Henni

Reijonen²⁸ (2010, 288). Hän jatkaa, että kokoelmien esilläpitoon ja karttumiseen kuului jo tuolloin itsestään selvänä osana myös esineiden käsittely, kunnostaminen ja säilyttäminen. Vuoden 1909 kotiseutupäivillä Konservattori Hjalmar Appelgren-Kivalo vaati museoilta intoa luetteloida, konservoida ja hoitaa asiallinen näytteillepano. Muutoin hän näki niistä tulevan tarpeettomia romuläjiä, kirjoittaa Tuula Auer²⁹ (2000, 138–139). Vuonna 1923 pidettiin Kansallismuseossa ensimmäiset museopäivät. Siellä esitelmien aiheena olivat muun muassa esineiden luetteleminen³⁰, johon museoväkeä opasti A. Europaeus. Toisena aiheena oli museoesineiden säilytysmenetelmät. M. Kampman (1924) neuvoi esityksessään yksityiskohtaisesti siitä, miten esineistöä torjutaan bakteereja ja muita mahdollisia loisia. (Museopäivät Helsinki, 1924.)

Kokoelmien säilyttämisen käytännöt ammattimaistuvat ja käytännöt alkoivat levitä laajemmalle 1960-luvulta alkaen. Yhtenä osatekijänä oli paikallismuseotoiminnan aktivoituminen ja Suomen museoliiton järjestämät koulutukset. Merkittävä uudistus oli Suomen museoliiton yhteyteen vuonna 1963 perustettu tekstiilikonservointilaboratorio, jonka tarkoituksena oli tuoda helpotusta ennen kaikkea alueellisiin konservointitarpeisiin. Siellä työskennelleestä tekstiilikonservattori Anja Rantalasta muodostuikin konservointialan yleisvaikuttaja, joka antoi lausuntoja olosuhde- ja turvallisuuskysymyksistä sekä kiersi neuvomassa maakunnissa. Reijonen toteaaakin, että monet ennaltaehkäisevän konservoinnin piirin lukeutuvat suositukset saatiin ensimmäisen kerran maan museo- ja konservointiväen tietoisuuteen Suomen museoliiton välityksellä. (Reijonen, 2010, 308–309.) Konservattoreiden ammattikunta alkoi järjestäytyä Suomessa 1963, jolloin Pohjoismaisen konservattoriliiton Suomen osasto perustettiin. Konservattoriliitto oli toiminut Ruotsissa jo kymmenisen vuotta, joten alan osaamista oli tarjolla. Useat konservattorit kävivät kursseilla Ruotsissa, ennen kuin taitoja päästiin opiskelemaan Suomen museoliiton ylläpitämään konservointilaboratorioon kurssien muodossa. Ammatillisen osaamisen muodot ja tietotaito on lisääntynyt merkittävästi 1960-luvun jälkeen. Esineiden säilyttämisen käytännöt ovat muuttuneet tutkimuksen ja

---

²⁸ Suomen Kansallismuseossa työskentelevä tutkijakonservattori Henni Reijonen on tutkinut erityisesti konservointialan historiaa ja kehitystä Suomessa.

²⁹ FT Tuula Auerin väitöskirja *Konservointityön professionalisaatio* on julkaistu vuonna 2000. Hän tutki konservointityön ammatillistumista Auer toimi konservointiosaston rehtorina Metropolia ammattikorkeakoulussa vuoteen 2015.

³⁰ Nykyisin luettelointi.

kansainvälisen tiedon saavutettavuuden myötä. Resurssit ovat lisääntyneet taloudellisesti, henkilökunnan määrä on kasvanut ja eri materiaalien saatavuus on helpottunut. Esineiden säilyttämisen taitoihin erikoistunut ammattiryhmä, konservaatit, keiden työnkuvaan yksittäisen esineen konkreettisen materiaalisen ylläpidon ja säilyttämisen lisäksi kuuluu myös esineen pitkäaikaissäilyttämisen tapojen ylläpito ja varmistaminen, organisointi ja tilojen olosuhteiden asianmukainen varmistaminen eli ennaltaehkäisevä konservointi, ovat saaneet vuodesta 1982 alkaen tutkintoon pohjautuvan koulutuksen.

Museotekniset kysymykset nousivat 1970-luvulla esille museotyössä, kun kokoelmat epätarkoituksenmukaisten säilytystilojen ja lisääntyneiden epäpuhtauksien johdosta alkoivat kiihtyvällä vauhdilla rappeutua. Museolakityöryhmän mietinnössä todetaankin, että tämän johdosta on museoiden hallintoa kehitettävä niin, että kokoelmien säilytys-, hoito- ja sijoituskysymyksissä ja museotilojen käytössä ratkaisun tekee museoammattilinen henkilökunta. (Opetusministeriö, 1981, 24.) Paikallismuseoiden kokoelmien oletettiin 1970-luvulla tuhoutuvan nopeasti ilman erityistoimenpiteitä. Tuolloin käynnistynyt maakuntatoiminta pystyi kuitenkin turvaamaan keskeisten kokoelmien säilymisen kussakin museossa. Toisaalta myös nähtiin, että kaikkea ei voida jatkossa säilyttää, ja sen johdosta kulttuurihistoriallisissa museoissa osa aremmasta esineistöstä tulee häviämään konservoinnin puutteessa. (Heinonen & Lahti, 1996, 121.) Vuonna 1975 julkaistiin Suomen museoliiton konservointivaliokunnan laatima *Museoesineiden säilytys- ja hoito-opas* (Ripatti & Huovinen, 1975). Oppaassa annettiin neuvoja, jotka soveltuivat myös maallikoille. Vaativimmissa esineiden hoitoon liittyvissä kysymyksissä neuvottiin kääntymään ammattihenkilön puoleen. Oppaasta ilmestyi uudet laajennetut painokset vuosina 1976 ja 1981. Museoviraston johdolla laadittu *Museonhoidon opas paikallismuseoille* ilmestyi vuonna 1985. Sen esipuheessa todetaan, että julkaisun tarkoitus on olla käsikirjana kaikille niille, jotka kulttuurihistoriallisissa museoissa kantavat vastuun museon kokoelmista. (Museovirasto, 1986, 1.) Julkaisussa käsitellään kattavasti ja ammattitaitoisesti eri materiaaliryhmien vaatimuksia säilytystilojen olosuhteilta ja käytännön tapoja säilyttämiseen sekä ennaltaehkäisevään konservointiin. Monet tässä julkaisussa esitetyt ohjeet ovat käytössä edelleen. Vuonna 1979 Suomen museoliitto järjesti museoarkkitehtuuria käsittelevän seminaarin. Seminaarijulkaisussa (Leimu & Jaatinen, 1982) kirjoitetaan laajasti tuon ajan museoiden rakennusten kehityksestä ja eri tilojen vaatimuksista. Erityisesti esiin on nostettu esineiden säilytystiloilta vaadittavat

ilmasto-olosuhteet. Ymmärrys materiaalien vaatimista erilaisista olosuhteista heräsikin viimeistään 1970-luvulla. Säilytystiloja kunnostettaessa tai uusia hankittaessa olosuhdeylläpidetyt tilat sai ainakin tekstiilikokoelma. Lämpötilan ja ilmankosteuden lisäksi alettiin myös ymmärtää tilojen siisteyden ja järjestyksen tärkeys sekä säilytyskalusteiden ja materiaalien vaikutus esineiden säilymiseen.

2000-luvun alusta museoita on kannustettu selvittämään alueellisen yhteistoiminnan mahdollisuuksia kokoelmatoiminnassa. Yhteisellä toiminnalla haetaan resurssien taloudellisempaa käyttöä ja osaamisen jakautumista useammalle museotoimijalle. Yhteisen kokoelmakeskuksen ajatus on se, että useamman museon esinekokoelmia säilytetään samassa paikassa silloin, kun ne eivät ole näyttelyssä tai muussa käytössä. Yhteisessä kokoelmakeskuksessa voidaan toteuttaa yhdessä resurssitehokkaasti esineille museaalisesti pätevät säilytysolosuhteet ja yhdistää voimat kokoelmatyön tekemisessä. Yhteisten suunnitelmien lisäksi viime vuosina on maakuntamuseoissa, kuten myös muissa Suomen museoissa, uudistettu kokoelma- ja säilytystiloja paremmin museoalan normit huomioon ottaviksi. Museoiden esineiden säilyttämisen käytännöt ja kokoelmatilojen kehitys onkin ollut huima viime vuosikymmeninä. Enää ei ole riittävää, että museoesineitä säilytetään satunnaisessa tilassa, joka on museon omistajatahon puolesta museolle osoitettu. Tiloilta vaaditaan erilaisia ominaisuuksia niin esineiden säilymisen kuin työntekijöiden työturvallisuuden huomioimiseksi. Myös museolaki (1992/729)³¹ velvoittaa valtiosuutusta saavia museoita ylläpitämään kokoelmien hoitoon ja säilytykseen tarkoitettuja tiloja tarkoituksenmukaisina.

Nykyisin myös kestävän kehityksen huomioiminen, vähähiilisen yhteiskunnan vaatimukset ja energianeutraali toiminta vaikuttavat museoiden tilojen suunnittelussa ja toiminnan kehittämisessä. Uusia säilytystiloja suunniteltaessa vähähiiliset ratkaisut vähentäisivät energian käyttöä ja yhteistoiminta maakuntaan alueella tehostaisi myös museon muiden resurssien käyttöä. Museoiden säilytystilarakennuksiksi on esimerkiksi Norjassa ja Tanskassa rakennettu passiivienergian periaatteita hyödyntäviä rakennuksia, joissa olosuhteiden ylläpito perustuu rakennuksen ja maaperän luomiin olosuhteisiin energiaa kuluttavien ilmastointilaitteiden sijaan. Myös tilojen ja esineiden hyvällä ja järkevällä

---

³¹ 2§ kuudes kohta.

järjestyksellä on suuri merkitys esineiden säilymisessä. Siten minimoidaan esineiden vaurioituminen turhaan huonon käsittelyn vuoksi. Lika, pöly ja erityisesti ilmansaasteiden vaikutus esineiden säilymiseen on myös viime vuosina noussut merkittävään asemaan. Lisäksi tilan tehokas hyödyntäminen on resurssien vähenemisen takia tullut tärkeäksi, jotta rahaa ei käytetä ilman säilyttämiseen. Siirrettäviä tai kahdessa kerroksessa olevia hyllyjärjestelmiä on jo käytössä useassa museossa ja niitä otetaan käyttöön uusia tiloja suunniteltaessa.

Nyt 2010-luvulla henkilökunta vähenee ja toiminnan resurssit pienenevät. Näin on käynyt myös Suomessa useassa museossa. Työntekijöitä irtisanotaan ja vakansseja ei täytetä eläköitymisen tai määräaikaisten poissaolojen aikana. Työtä jää siis tekemättä tai ainakin työtä tehdään vähemmän. Miten tämä kaikki vaikuttaa kokoelmatyöhön? Esineiden konservointia tehdään vähemmän ja pääpaino siirtyy yhä enemmän ennaltaehkäisevän konservoinnin metodien toteuttamiseen. Näin ainakin pitäisi olla, koska aktiivisella ennaltaehkäisevällä toiminnalla vähennetään varsinaisten kalliiden ja aikaa vievien konservointitoimenpiteiden tarvetta.

4.3 Maakunnallisen museorakenteen kehitys

Museotoiminnan alkuvaiheissa museoiden rahoitus tuli pääosin niiden omistajatahoilta, vaikkakin taloudellisen avustamisen tärkeys oli jo 1900-luvun alussa tiedostettu. Vuodesta 1905 alkaen Muinaistieteellinen toimikunta³² sai eduskunnalta jaettavakseen paikallismuseoille Längmanin testamenttivaroja. (Vilkuna, 1998, 17.) 1920-luvulla kieltolain myötä poistunut viinaverot, vähensi myös kaupunkien omistamien museoiden tuloja. Vuodesta 1927 alkaen raha-arpajaisten voittovaroista myönnetystä avustuksesta osa jaettiin avustuksina maaseutumuseoille. Ensimmäisenä vuonna avustusta haki 11 museota, mutta se voitiin jakaa vain kahdeksalle museolle. Avustuksen jakoi Suomen museoliitto. (Heinonen & Lahti, 1996, 66.) Toinen maailmansota pysäytti myös museotoiminnan kehityksen useaksi vuodeksi. 1950-luvulla tapahtui muutos valtionavustuksissa, kun Suomen museoliitto sai jaettavakseen veikkausvoittovaroista

---

³² Museovirastoa edeltänyt organisaatio.

osoitetut museoiden valtionavustukset vuosien 1955–1974 välisenä aikana. (Heinonen & Lahti, 1996, 68.)

Maakunnallista työtä edistääkseen esitti Muinaistieteellinen toimikunta maakunta-
arkeologien virkojen perustamista ensimmäisen kerran vuonna 1939, jolloin mainitut virat
ehdotettiin perustettavaksi Turkuun ja Viipuriin. Tämä ei kuitenkaan toteutunut, kuten ei
vielä vuosina 1947 tai 1957, jolloin virkoja ehdotettiin perustettavaksi huomattavimpien
museoiden yhteyteen. Näillä tehtävillä olisi pyritty siihen, että kiinteiden muinaismuistojen
inventointi, valvonta ja hoito olisi saatu toimivaksi myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella.
Maakunnallisten tehtävien hoito eteni vasta vuonna 1970 valmistuneen
Muinaismuistohallinnon organisointitoimikunnan mietinnön valmistuttua. Siinä ehdotettiin
perustettavaksi maakunta-antikvaarin virkoja, joiden haltijat toimisivat museohallituksen
alaisina paikallisina viranomaisina asianomaisten lääninhallitusten yhteydessä. Toimikunta
piti järjestelmän perustamista välttämättömänä uudistuneen lainsäädännön³³ vuoksi.
Organisointitoimikunta ehdotti myös kuntien ja yksityisten omistamien
kulttuurihistoriallisten museoiden valtionavustusjärjestelmän perustamisen selvittämistä.
(Komiteamietintö, 1973, 3–5.) Kattavasti maakunnallisen museotoimen kehittämistä ja
toimintojen parantamista selvitettiin ja hahmoteltiin ensimmäistä kertaa vuonna 1973
valmistuneessa *Museotoimen aluehallintokomitean mietinnössä* (Komiteamietintö, 1973).
Valtioneuvoston asettaman komitean tehtävänä oli laatia ehdotus Museovirastoon
liittyvästä aluehallinnosta ja yksityisen museolaitoksen lakisääteisen valtionavun
mahdollisesta järjestämisestä sekä laatia ehdotus näihin liittyviin tarpeellisiksi
katsomikseen säännöiksi (Komiteamietintö, 1973, 1). Tämä mietintö loi pohjan nykyisen
kaltaiselle maakuntamuseoverkoston ja valtionavustusjärjestelmän luomiselle.

Vaikka virallista maakuntamuseojärjestelmää ei ollut vielä 1970-luvun alussa luotu,
puhuttiin jo maakunnallisista keskusmuseoista. Ne kehittyivät suurempien kaupunkien
taide- ja kulttuurihistoriallisiin museoihin, kun niihin alettiin 1950-luvun jälkipuoliskolla
palkata tieteellisen koulutuksen saanutta henkilökuntaa. Maakunnallisiksi keskusmuseoiksi
ne kehittyivät 1960-luvulla, jolloin niihin perustettiin myös amanuenssin ja tutkijan virkoja.

---

³³ Muinaismuistolaki (295/1963).

(Opetusministeriö, 1981, 3–4.) Museoiden aluehallintaselvityksen kyselyssä museoille vuonna 1972 kartoitettiin museoiden maakunnallista toimintaa. Kysely osoitti selvästi, että kaikilla maakuntamuseoilla toiminta-alue ulottui oman sijaintikunnan lisäksi usean muun kunnan alueelle. Toimikunta piti tätä hyvänä perusteena näiden museoiden kohdalla käytössä olleesta maakunnallinen keskusmuseo termistä. (Komiteamietintö, 1973, 12–14.) Toimikunnan mukaan nämä maakunnalliset museot olivat kunnallisen museotoimen mittavin saavutus. Maakunnallisia museoita oli 1970-luvun alussa kymmenkunta³⁴. Henkilökuntaa museoissa oli vielä suhteellisen vähän, mutta ammattipätevyyttä pidettiin hyvänä. Lähes puolella henkilöstöstä oli vähintään alempi korkeakoulututkinto. Konservattoreita oli museoissa yhteensä vain viisi ja tämä koettiin ongelmalliseksi kokoelmien teknisen huollon kannalta. Koska valtionosuusjärjestelmää ei ollut vielä luotu, tuli museoiden rahoitus tuolloin pääosin museoiden omistajatahoilta eli kunnilta. (Komiteamietintö, 1973, 17–20.) Valtio tuki museoita Museoviraston kautta jaettavilla avustuksilla. Vuonna 1972 avustusta jaettiin 30 museolle. Avustuksia käytettiin muun muassa museorakennusten korjauksiin, esinekokoelmien luettelointiin ja inventointiin. Museoviraston lisäksi maamme museokenttää ohjasi ja neuvoi Suomen museoliitto, jonka tärkeimpänä työmuotona oli konsultatiivinen toiminta valtakunnallisen museotoimen alueella. (Komiteamietintö, 1973, 24–25.)

Museoiden tehtävien lisääntymisen ja muuttumisen myötä oli välttämätöntä luoda edellytykset museotoimen alueelliselle koordinoinnille, jotta koko maan museokenttä saatiin mukaan aktiiviseen museopolitiikkaan. Alueellisia museokeskuksia nähtiin tarvittavan myös ohjaamaan ja kehittämään paikallismuseoita museoteknisissä, kuten esineistön luettelointiin, konservointiin ja varastointiin liittyvissä kysymyksissä. (Komiteamietintö, 1973, 44.) Näiden tehtävien lisäksi alueellisten keskusmuseoiden tehtäviksi siirtyisivät luontevasti Museovirastolta tietyt viranomaistehtävät, joita maakunnissa on hoidettava lainsäädännöstä johtuviin valvonta- ja tarkastustehtäviin liittyen (Komiteamietintö, 1973, 55). Museotoimen aluehallintokomitea ehdotti erilaisia vaihtoehtoja harkittuaan, että museolaitoksen aluehallintojärjestelmän hoitamisen tavoitteina tulee olla valtiolle kuuluvien antikvaaristen tehtävien hoitaminen sekä maakunnallisen museotoimen aktivointi ja kehittäminen. Jälkimmäinen nähtiin

---

³⁴ Helsinki, Joensuu, Lahti, Oulu, Pori, Tampere, Turku, Jyväskylä, Kuopio, Vaasa ja Maarianhamina.

saavutettavan riittäväällä, lakisääteisellä valtionavustuksella olemassa olevaa museoverkosta hyödyntäen. Voidakseen siirtää Museovirastolle kuuluneita muinaismuistolain ja kulttuurihistoriallisesti huomattavien rakennusten suojelusta annetun lain tehtäviä maakunnallisille keskusmuseoille, tuli niiden täyttää varsinkin henkilökunnan suhteen tietyt laatuvaatimukset. Tärkeäksi nähtiin myös pienten paikallismuseoiden toiminnan ja henkilökohtaisten kontaktien kannalta luoda alueellisten keskusmuseoiden osalta piirijako. Tarkoituksenmukaisin ja aikaa myöten koko maan kattava aluejako nähtiin saavutettavan siten, että valtioneuvosto hyväksyy, Museovirastoa kuultuaan, jotkut museot maakuntamuseoiksi ja määrää samalla rajat, joiden puitteissa museo voi annettuja tehtäviä suorittaa. Komitea ei tehnyt ehdotusta täksi verkostoksi, mutta piti todennäköisenä, että kysymykseen tulisivat ainakin ne maakunnalliset keskusmuseot, joille oli jo muotoutunut selvät toiminta-alueet ja joilla on myös ammattitaitoista työvoimaa. (Komiteamietintö, 1973, 69–72.)

Komitean tekemä ehdotus edellytti lakisääteisen valtionapujärjestelmän perustamista ja lakien luomista. Lakiin komitea ehdotti säädettäväksi edellytykset maakuntamuseoiden avustuksen saamiselle. Komitea edellytti, että avustusta saadakseen, museon hoidosta tulee vastata ainakin yksi museossa päätoimisesti työskentelevä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö. Museoilta tulisi myös edellyttää, että niiden hallussa olevat esineet säilytetään turvassa kaikenlaiselta pilaantumiselta ja, että ainakin osa niistä on säännöllisesti yleisön nähtävissä. (Komiteamietintö, 1973, 84.)

Aluehallintokomitean mietinnössään esittämät ehdotukset otettiin museotalalla vastaan tyydytyksellä. Erityisesti valtionapujärjestelmän luomista pidettiin olennaisena parannuksena. (Opetusministeriö, 1981, 11.)

Mietinnöstä saatujen lausuntojen pohjalta opetusministeriössä valmisteltiin vuonna 1974 luonnos laiksi museoiden valtionavusta. Valtiontaloudellisista syistä esitys ei edennyt. Lakiesitys edisti kuitenkin museoiden alueellisen toiminnan tehostamista. Maakunnallista museotoimintaa kokeiltiin ensin taidemuseoissa vuosina 1972–1979, ja kahdeksassa kulttuurihistoriallisessa museossa vuosina 1976–1979. Lopulta 29.3.1979 valtioneuvosto antoi päätöksen museoiden valtionavustuksen perusteista (VNp 404/79). Siinä määriteltiin valtionavustuksen yleiset myöntöperusteet sekä keskeisenä uudistuksena maakuntamuseoiden nimeämisen periaatteet. Opetusministeriö nimesi vuonna 1980

ensimmäiset kahdeksan³⁵ maakuntamuseota ja kolme aluetaidemuseota sekä vahvasti suunnitelmat aluejaoiksi. Tavoitteena oli, että muut maakuntamuseot nimetään sitä mukaa, kun ne täyttävät määrättyt ehdot. (Opetusministeriö, 1981, 12–13.)

Opetusministeriö asetti joulukuussa 1980 työryhmän, jonka tehtävänä oli tehdä esitys museoiden valtionosuuksista ja valtionavusta annettavasta lainsäädännöstä siihen liittyvine perusteluineen. *Museolakityöryhmän mietintö* (Opetusministeriö, 1981) valmistui maaliskuussa 1981. Työryhmä esitti, että luovutaan maakunnallisen keskusmuseon käsitteestä ja kuvataan sekä kulttuurihistoriallisia että kuvataiteen museoita yhteisnimellä maakuntamuseo. Maakuntamuseoiden nähtiin muodostavan valtakunnallisten keskusmuseoiden kanssa maan museolaitoksen rungon. Niiden työnjako ja toiminnan koordinointi nähtiin 1980-luvun museoalan keskeiseksi tehtäväksi. Maakuntamuseot toimisivat alueellisina laitoksina, joiden kautta museaalinen asiantuntemus olisi saavutettavissa maan joka osassa. (Opetusministeriö, 1981, 21.) Työryhmän (1981, 37) ehdotuksen hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista esityksen keskeinen sisältö:

”Esityksessä ehdotetaan, että maahamme luodaan vakinaisen prosentuaalisen valtionosuuden tuella alueellisesti edustava ja yhteiskunnallisesti merkittävät alat kattava museoverkosto, joka koostuu ensisijaisesti maakuntamuseoista ja valtakunnallisista erikoismuseoista.”

Yleisperusteluissaan työryhmä totesi, että lakiehdotuksen lähtökohtana on kehittää jo olemassa olevia kuntien ja yksityisten ylläpitämiä museoita edistämällä niiden toimintaa. Näin työryhmä näki, että taataan parhaiten riittävän kattava ja korkeatasoinen museolaitoksen nopea kehittyminen maahamme. Ehdotetulla maakuntamuseojärjestelmällä pyrittiin aikaansaamaan voimakkaita alueellisia museokeskuksia. Nämä huolehtisivat alueellaan sekä eräistä valtiolle kuuluvista kulttuuriperinnön tallentamiseen liittyvistä tehtävistä että myös siellä toimivien paikallismuseoiden neuvonnasta ja ohjauksesta. (Opetusministeriö, 1981, 39.)

---

³⁵ Keski-Suomen museo Jyväskylä, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo (Pohjois-Savo); Lahden historiallinen museo (Päijät-Häme), Pohjanmaan museo Vaasa, Pohjoiskarjalan museo Joensuu, Pohjois-Pohjanmaan museo Oulu, Satakunnan museo Pori, Tampereen museot (Pirkanmaa)

Toukokuussa 1980 museolakityöryhmä alkoi valmistella hallituksen ehdotusta museoiden valtionosuuslaiksi. Se valmistui vuonna 1981, mutta sen viimeistelyyn meni aikaa ja se luovutettiin eteenpäin vasta helmikuussa 1983. Tämän lain korvaava laki valmistui jo vuonna 1986. Siinä esitettiin maakuntamuseoiden ja aluetaidemuseoiden vakinaistamista ja niille tiettyä valtionosuutta, joka määräytyi alussa 15 prosenttiin. Valtiontaloudellisten syiden myötä valtiopäivät säätivät lopulta lain (1146/1988) museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista 29.12.1988. Laki astui voimaan vasta 1. joulukuuta 1989. (Vilkuna, 2010, 40–41.) Näin maakuntamuseotoiminta oli saatu vakiinnutettua. Lain ensimmäisen luvun ensimmäisessä pykälässä todettiin, että museot jaetaan maakuntamuseoihin, aluetaidemuseoihin ja valtakunnallisiin erikoismuseoihin ja muihin museoihin. Neljännessä pykälässä todettiin, että valtionosuutta suoritetaan opetusministeriön nimeämälle maakuntamuseolle ja aluetaidemuseolle. Kuudennen pykälän mukaan valtionosuutta myönnettiin kuntien kantokykyluokan mukaan tietty prosenttimäärä käyttömenoista siten, että maakuntamuseoille ja aluetaidemuseoille valtionosuus suoritetaan alueellisten tehtävin vuoksi 7 prosenttiyksikköä suurempana. Vuonna 1993 astui voimaan uusi museolaki (729/1992). Uusi laki muutti valtionosuuden määrää nostaen sen 10 prosenttiyksikköön. Samanaikaisesti laadittiin myös museoasetus (1312/1992), jossa määriteltiin maakuntamuseon ja aluetaidemuseon tehtävät. Maakuntamuseon tuli edistää ja ohjata museotoimintaa toiminta-alueellaan; huolehtia alueensa museotoimintaan liittyvien keskusrekisterin ja -arkistojen ylläpidosta; huolehtia niistä valtiolle kuuluvista museoalan tehtävistä, joista on museoviraston kanssa erikseen sovittu; sekä suorittaa opetusministeriön antamat muut erityistehtävät. Tammikuussa 2006 astui voimaan uusi museoasetus (1192/2005). Siinä määriteltiin tarkemmin korotetun valtionosuuden edellytykset. Museoilla tulee olla suunnitelma alueellisen tai valtakunnallisen toiminnan painopisteistä ja tavoitteista, joista ne neuvottelevat Museoviraston kanssa nelivuotiskausittain. Myös tehtäviä on tarkennettu. Maakuntamuseoiden tulee edistää museotoimintaa, kulttuuriympäristön säilymistä sekä visuaalista kulttuuria toiminta-alueellaan; niiden tulee huolehtia alueensa museotoiminnan keskinäisestä yhteistyöstä ja kulttuuriperintöön ja taiteeseen liittyvän tiedon saatavuudesta; museoiden tulee antaa asiantuntija-apua toimialaansa liittyvissä kysymyksissä; huolehtia niistä valtiolle kuuluvista tehtävistä, joista on Museoviraston kanssa erikseen sovittu; sekä suorittaa opetusministeriön antamat muut tehtävät.

Museopoliittinen ohjelma 2030 on valmistumassa vuoden 2017 alussa. Työryhmän tehtävänä oli tarkastella museoalaa ja museolain uudistamisen tarpeita. Jos museopoliittisen ohjelman ehdotukset hyväksytään, muuttaa se maakuntamuseoiden toimintaa. Muutoksilla työryhmän näkemyksen mukaan parannetaan alueellisen toiminnan ja palveluiden yhdenvertaista saatavuutta koko Suomen alueella ja varmistetaan, että tulevat vastuumuseot hoitavat nämä tehtävät, joista niille maksetaan erillistä valtionosuutta. Jatkossa rahoitus määräytyisi maakunnallisten tehtävien osalta tehtäväperusteisesti eikä museon statuksen mukaan niin kuin on nyt. Maakuntamuseot myös nimettäisiin jatkossa alueellisiksi vastuumuseoiksi ja nimeämisessä otettaisiin huomioon sote- ja maakuntauudistuksen mukainen maakuntajako. Neuvottelut ja sopimukset alueellisesta työstä käytäisiin jatkossakin neljän vuoden välein Museoviraston kanssa, mutta tähän toimintaan olisi tarkoitus ottaa mukaan painokkaammin myös alueen paikallismuseoiden näkemystä eikä tehdä suunnitelmia vain alueellisen vastuumuseon näkökulmien mukaan.

5 MAAKUNTAMUSEOIDEN KOKOELMIEN SÄILYTTÄMINEN

Luvussa esitellään maakuntamuseoille toteutetun kyselytutkimuksen tuloksista maakuntamuseoiden resursseihin, henkilökuntaan, kokoelmatiloihin ja säilytystiloihin liittyvät osat. Kyselytutkimukseen viitataan jatkossa pelkällä kysely termillä.

5.1 Kokoelmatoiminnan resurssien suuntaviivoja

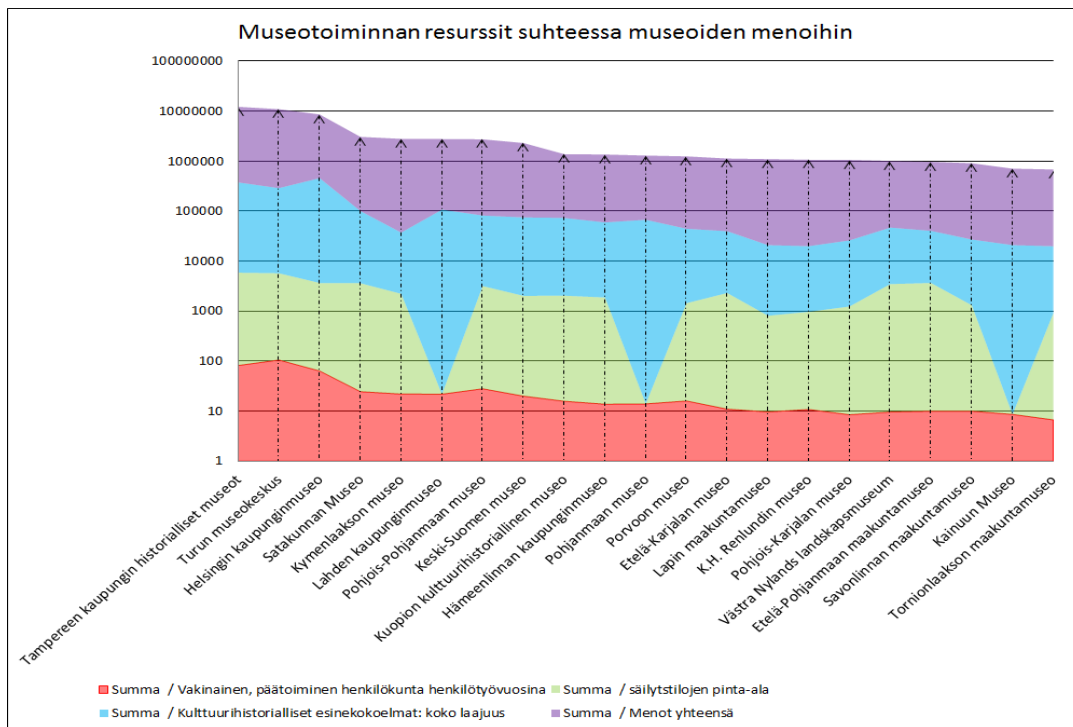
Museoiden kokoelmatyön resurssit muodostuvat museo-objektien määrästä, niiden hoitoon käytettävissä olevista varoista, henkilökunnasta ja kokoelma-ammattillisesta osaamisesta. Kyselyyn vastanneissa 18 maakuntamuseossa on kyselyn mukaan yhteensä 1 809 724 esinettä, lähes kahdeksan miljoonaa valokuvaa, 36 000 taideteosta ja yli 2000 hyllymetriä arkistokokoelmia. Kaikissa maakuntamuseoissa ei ole taide- ja arkistokokoelmia.³⁶ Kyselyn keskiarvon mukaan yksittäisen maakuntamuseon esinekokoelmien määrä olisi noin 100 000 esinettä. Todellisuudessa museoiden kokoelmien määrä ei ole vakio, vaan kolmen suurimman maakuntamuseon (Helsinki, Turku, Tampere) kokoelmia yhteismäärästä on yhteensä reilut 1,1 miljoonaa esinettä ja esinemäärällä mitattuna kolmen pienimmän (Lappi, Tornio ja Keski-Pohjanmaa) yhden kokoelmassa on alle 20 000 esinettä. Muiden maakuntamuseoiden kokoelmien esinemäärä liikkuu 20 000 – 95 000 välillä.

Museoilta kysyttiin niiden kokoelmatilojen ylläpitokustannuksia vuodessa. Vastaukset eivät ole toistensa kanssa verrannollisia, koska niistä kävi ilmi, että museoiden ylläpitokustannukset veloitetaan hyvin eri tavoin ja maksut sisältävät eri asioita. Kiinteistöhuollon, veden, sähkön, lämmityskulujen ja jätehuollon maksut sisältyivät kokonaiskustannuksiin osassa museoita ja osassa ei. Museoiden kuluihin vaikuttavat myös se, että sijaitseeko kokoelmatilat museon yhteydessä vai erillään. Osalla museoista ei tule ylläpitokustannuksia ollenkaan kaupungin sisäisistä tiloista. Kysymyksen muotoilu olisi pitänyt olla tarkempi ja kysyä yksityiskohtaisemmin, mistä kulut muodostuvat.

---

³⁶ Tässä tutkielmassa ei perehdytä tarkemmin museoissa oleviin arkistoaineistojen ja -kokoelmien määrään tai säilyttämiseen. Sanna Lillman (2016) selvittää suomen museoiden arkistoaineistojen määrää maisterintutkielmassaan *Museotoiminnan muisti – asiakirjahallinto ja arkistotoimi museoissa*.

Museoviraston vuosittain koostamassa museotilastossa³⁷ julkaistaan tiedot maakuntamuseoiden kokonaistuloista ja -menoista. Kolmen suurimman (Helsinki, Turku, Tampere) menot ovat yhteensä noin 30 miljoonaa euroa vuodessa. Kun taas kolmen esinemäärältään pienimmän (Lappi, Tornio ja Keski-Pohjanmaa) vuosimenot ovat yhteensä noin 1,7 miljoonaa euroa. Kuvion yksi viivakaaviossa on maakuntamuseot järjestetty menojen mukaiseen järjestykseen suurimmasta pienimpään (kuvio 1, lila alue). Seuraavat viivat näyttävät esinekokoelmien määrän (kuvio 1, turkoosi alue), säilytystilojen pinta-alan (kuvio 1, vihreä alue) ja vakinaisen henkilökunnan henkilötyövuodet (kuvio 1, punainen alue). Säilytystilojen pinta-alat ovat kyselystä, muut tiedot vuoden 2015 museotilastosta.³⁸ Museoiden toiminnan kulut, kokoelmien määrä ja henkilökunnan määrä kulkevat jokseenkin samassa linjassa toiminnan menojen kanssa. Esinekokoelmien kohdalla on pieni nousu määrässä viivan alaosaan tultaessa. Säilytystilojen koko seuraa jokseenkin esinekokoelmien määrää.

Kuvio 1: Museotoiminnan resurssit suhteessa museoiden menoihin.

³⁷ Museotilasto sisältää Museoviraston kokoaman tilastotiedon ammatillisesti hoidettujen museoiden taloudesta, henkilöstöstä ja toiminnasta.

³⁸ Pohjanmaan museon ja Etelä-Karjalán museon tiedot ovat vuodelta 2014, koska vuodesta 2015 alkaen museoiden tiedoissa on myös alueen taidemuseon tiedot maakuntamuseoiden ja aluetaidemuseoiden alettua toimia yhtenä organisaationa. Tämä nostaa museon kuluja sekä henkilökunnan määrää ja siten vääristäisi kulttuurihistoriallisen kokoelman hoitoon käytettävien resurssien vertailua. Maakuntamuseoiden ja aluetaidemuseoiden toimintojen yhdistymisten vaikutuksia henkilökunnan työpanoksen suuntautumiseen ei tässä yhteydessä arvioida.

Maakuntamuseoissa kokoelmista vastaavan henkilökunnan määrä vaihtelee huomattavasti. Tähän vaikuttavat maakuntamuseon koko, sijainti ja kokoelmien määrä. Isompien kaupunkien museoissa henkilökuntaa, mutta myös esineitä on enemmän. Keskimäärin maakuntamuseossa on noin 25 vakituista työntekijää. Turun museokeskus on henkilökuntamäärällä mitattuna isoin maakuntamuseo. Vuonna 2015 siellä työskenteli 105,4 vakituista työntekijää, kun taas Tornionlaakson maakuntamuseossa, jossa on maakuntamuseoista vähiten henkilökuntaa, työskenteli vakituisesti 6,7 työntekijää. (Museovirasto, 2017.) Näillä kahdella museoilla organisaatiot muodostuvat erilaisista yksiköistä ja myös museokohteita on eri määrä, eikä henkilökuntamäärää voi täysin verrata suhteessa kokoelmien määrään. Turussa esineitä on yli kolmesataatuhatta ja Torniossa alle kaksikymmentätuhatta kappaletta. Kokoelmatyötä erottava tekijä näiden kahden museon välillä on kokoelmatyöhön käytössä olevat henkilökuntaresurssit ja sitä kautta myös kokoelmatyöhön liittyvä ammattiosaaminen. Turussa konservaattoreita on seitsemän, mutta Torniossa, eikä missään muussakaan Lapin maakunnan museoissa ole ollenkaan konservaattoria vakituisessa työsuhteessa.

Kaikista 21 kulttuurihistoriallisesta maakuntamuseosta vuoden 2016 alussa oli konservaattori vakituisessa työsuhteessa kahdeksassatoista. Vain kolmessa ei ole konservaattoria vakituisessa työsuhteessa. Prosentuaalisesti konservaattori on 85 prosentissa maakuntamuseoita. Määrä vaikuttaisi nousseen hieman vuodesta 2008, jolloin maakuntamuseoissa kokopäiväinen konservaattori oli 78 prosentissa museoita (Suomen museoliitto & Valtion taidemuseo/Kehys, 2008, 2). Konservaattoreiden määrä yksittäisessä museossa vaihtelee nollostas seitsemään. Yleisimmin museossa on tekstiili- ja esinekonservaattorit, mutta isoimmissa maakuntamuseoissa on myös muiden alojen konservaattoreita, sekä useampia tekstiili- ja esinekonservaattoreita. Pidän erittäin huolestuttavana sitä, että kaikissa maakuntamuseoissa ei ole konservaattoria, jonka ammattitaito ja osaaminen tukevat ennaltaehkäisevän konservoinnin menetelmien huomioivaa esinekokoelmien säilyttämistä, ylläpitoa ja toimintojen kehittämistä sekä maakuntamuseossa että alueen muissa museoissa. Rakkaudesta kulttuuriperintöön -selvityksessä (2012, 43) paikallismuseot vastasivatkin, että ne tarvitsevat neuvontaa erityisesti kokoelmien hoitoon ja hallintaan liittyvissä asioissa. Pienten maakuntamuseoiden pienet resurssit ovat jo muutenkin koetuksella ja koska kokoelmatyö ei ole museon ulospäin näkyvintä työtä, on erityisesti niissä maakuntamuseoissa, joissa ei

ole konservaattoria ja niiden toiminta-alueiden paikallismuseoissa, kokoelmien säilyminen vakavasti uhattuna. Tällä hetkellä myös talouden kiristymisen myötä, on joissain maakuntamuseoissa päädytty konservaattorien tehtävien lopettamiseen. Tämän kehityksen tulokset havaitaan vasta tulevien vuosien kuluessa.

“Nykytilanteessa toimia on riittävästi, mutta esinekonservaattorin ja valokuvaajan toimien lakkauttaminen heikentää merkittävästi suorituskykyä tulevaisuudessa.”

Kokoelmista vastaavat maakuntamuseoissa intendentit ja amanuenssit, kokoelmatyötä tekevät useimmissa museoissa myös konservaattorit, museomestarit ja museoassistentit. Valokuvaaja löytyy vain muutamasta museosta. Museoilta kysyttiin, onko niillä riittävästi kokoelmista vastaavaa henkilökuntaa ja mitä osaamista tarvittaisiin lisää. Museoista 72 prosenttia totesi, että kokoelmista vastaavaa henkilökuntaa ei ole riittävästi. Lähes puolet (8 kpl) mainitsi olevan lisätarvetta konservaattorille. Museomestarille oli tarvetta kuudella museolla ja valokuvaukseen, luettelointiin ja tutkimukseen oli lisäresurssitarvetta muutamissa museoissa.

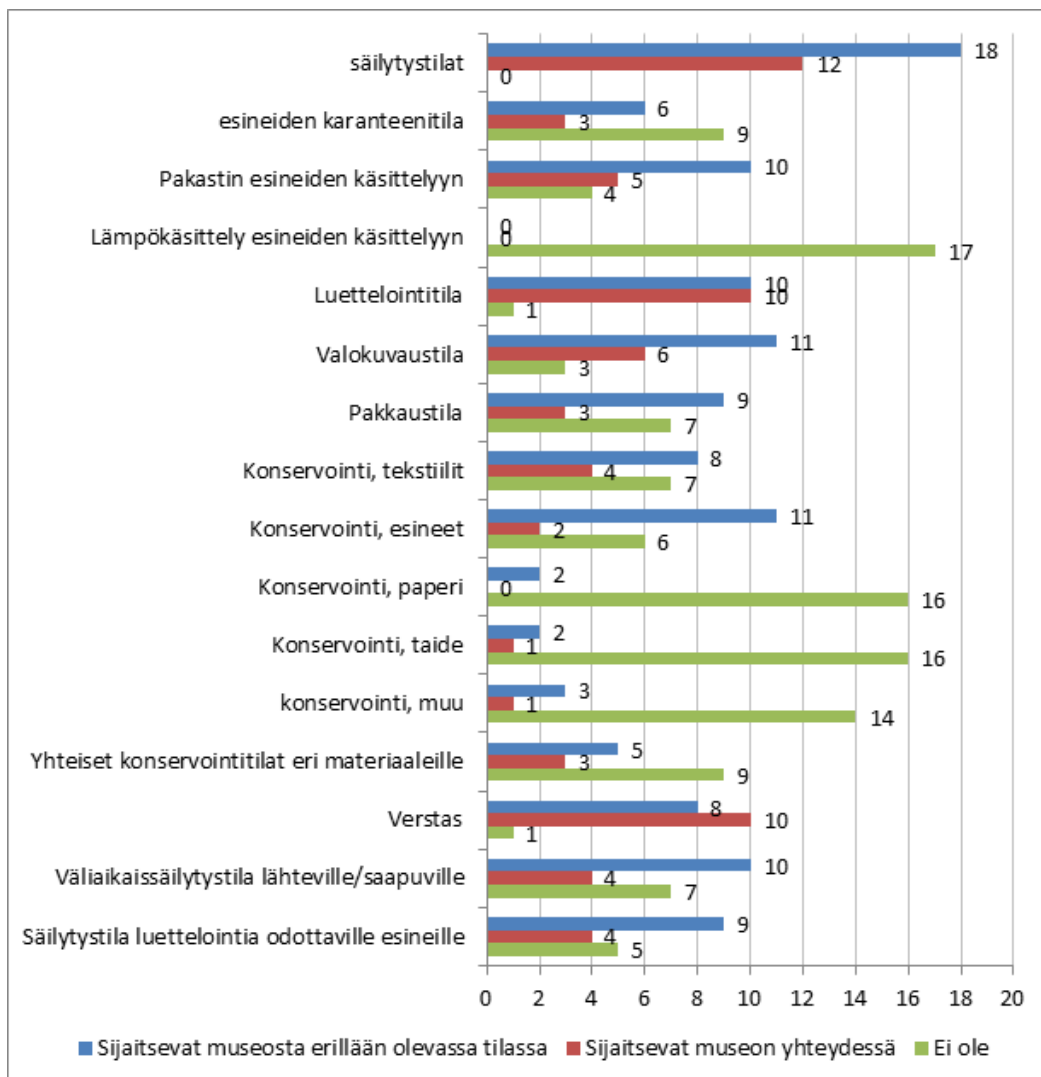
“Vaikka resursseja on hyvin, suuret kokoelmat ja monet yhtäaikaiset projektit työllistävät. Töitä riittäisi vielä useammallekin tekijälle.”

Avoimissa vastauksissa todettiin resurssien vähenevän jatkossa, ja että se tulee vaikuttamaan suoraan kokoelmatyöhön. Useassa vastauksessa todettiin myös, että henkilökunnan vastuulla on kokoelmatyön lisäksi näyttelyitä ja muita meneillään olevia projekteja, jolloin kokoelmatyön perusteille eli luetteloinnille ja säilytystilojen ylläpidolle ei jää riittävästi aikaa.

“Suuret kokoelmat huomioiden henkilökuntaa on liian vähän, minkä lisäksi kokoelmatyötä tekevät paikkaavat työvoimavajasta esim. museon näyttelytoiminnassa. Käytännössä esim. digitointityö tehdään lähes täysin määräaikaisten henkilöstön voimin.”

5.2 Kokoelmatoiminnan tilat

Maakuntamuseoiden kokoelmatoimintaan käytössä olevat työtilat ovat hyvin erilaisia ja eritasoisesti varusteltuja. Museoilta kysyttiin, mitä eri tiloja niillä on käytössä kokoelmatoimintaan. Kuviossa kaksi on listattu eri tilat ja kuinka suurella osalla maakuntamuseoita on kyseisiä tiloja. Ainoat tilat, mitkä löytyvät kaikista museoista, on säilytystilat. Erillinen luettelointitila ja verstaas puuttuvat vain yhdestä museosta ja valokuvaustilakin vain kolmesta museosta. Konservointitiloja ei ole kolmessa kyselyyn vastanneessa maakuntamuseossa ollenkaan. Muita kokoelmien välivarastointiin ja käsittelyyn liittyviä tiloja oli reilulla puolella museoista. Avoimissa vastauksissa tilojen määrästä ja varustelusta kommentoitiin hyvin vaihtelevasti. Suurimmassa osassa kommentteja toivottiin parannusta nykyiseen tilanteeseen.

Kuvio 2: Maakuntamuseossa kokoelmatoimintaan käytettävät tilat.

”Tilat ovat olosuhteiltaan puutteelliset ja liian pienet. Keskeisiä tiloja puuttuu kokonaan. Suunnitteilla on uusi kokoelmakeskus.”

”Perustason kokoelmahallinta onnistuu nykyisissä tiloissa. Pääasiallisessa säilytystilassa olosuhteet ovat kelvolliset ja suhteellisen vakaat, vaikka varsinainen olosuhdesäätely ei ole mahdollista. Puutteena on, että käytössä on isot yhtenäiset tilat, joissa materiaaliryhmille ei ole erillisiä olosuhdesäädeltäviä tiloja eikä erillistä karanteenitilaa tai esikäsittelytilaa ole.”

Tilojen sijainnista kysyttiin myös, että sijaitsevatko ne itse museorakennuksessa, joksi tässä kyselyssä käsitettiin rakennus, jossa museon pääasiallinen näyttelytoiminta ja/tai toimistot sijaitsevat, vai sijaitsevatko tilat museon ulkopuolisessa tilassa. Tässäkin oli huomattavaa hajontaa.

”Tilat museorakennuksen sisällä liian pienet, mutta tilat kunnostettu ja siistit. Ulkopuolisten tilojen rakennusten kunto huono, tarvitsevat korjausta.”

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin, onko museolla käytössä riittävästi kokoelmatoimintaan liittyviä tiloja, ja mitä tiloja tarvittaisiin lisää. Kahdeksastatoista maakuntamuseoista vain neljä vastasi kokoelmatoiminnan työtiloja olevan tarpeeksi. Muilla oli tarvetta pääosin säilytystiloille ja eteenkin isojen esineiden säilytystiloille. Seuraavina listalla olivat konservoinnin ja kokoelmatyön vaatimat työtilat, karanteenitila sekä asianmukaiset vastaanotto ja pakkaustilat. Avoimissa vastauksissa tuotiin esille museaalisten säilytysolosuhteiden puute, tilojen hajanainen sijainti ja riittämätön koko. Kehityssuunnitelmia ja toiveita mainittiin myös olevan ja uusien tilojen nähtiin tuovan parannusta olemassa oleviin ongelmiin. Keskitettyjen kokoelmatilojen on yleisesti ajateltu alentavan niiden kuluja, mutta yhdessä avoimessa vastauksessa tuotiinkin ilmi tämän nostavan vuokrakustannuksia, mutta toinen kokoelmatilojen vaatimus eli tilojen käytännöllisyys lisääntyy. Asia, jota ei tulisi suinkaan unohtaa kustannustehokkuutta mietittäessä.

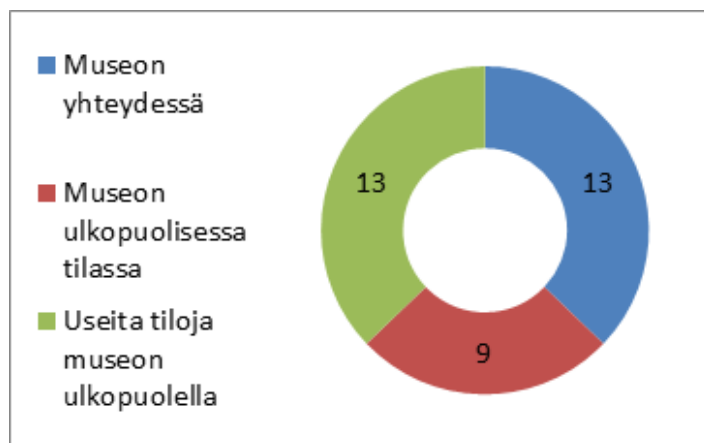
Esinekokoelmien turvallisuuteen liittyvistä asioista kysyttiin, onko museossa tehty esinekokoelmien pelastussuunnitelma säilytystilojen osalta. Viidellä museolla suunnitelma on, kuudella se on valmisteilla ja seitsemällä ei suunnitelmaa ole.

5.3 Säilytystilat

Säilytystiloista kyselyssä käytiin lävitse niiden koko, sijainti suhteessa museoon, milloin tilat on rakennettu tai otettu museon käyttöön ja miten museoesineiden säilyttämiseen vaaditut olosuhteet on niissä huomioitu. Säilytystilojen lattiapinta-ala on kyselyyn vastanneessa 18 museossa yhteensä lähes 46 000 neliometriä. Keskimäärin maakuntamuseossa on siten noin 2500 neliometriä säilytystilaa. Todellisesti vähiten säilytystilaa per museo on 800 neliometriä ja eniten 5800 neliometriä. Miten esinekokoelmien määrä suhteutuu kokoelmatilojen pinta-alaan? Keskimääräinen esineluku per neliometri on 39 kappaletta. Museossa, jonka säilytystilat ovat kooltaan 800 neliometriä, esineitä on neliometrillä 26 kappaletta ja 5800 neliometrillä säilytystiloissa esineitä on neliometrillä 63 kappaletta. Vähiten esineitä on 10 kappaletta ja eniten 126 kappaletta neliometrillä. Kunkin vastanneen museon säilytystilojen pinta-ala ja esinekokoelmien määrää vertaamalla voidaan todeta, että keskimääräinen kappalemäärä 39 asettuu hieman yläkanttiin todellisuudesta. Poistamalla laskuista 126 kappaleen museon tiedot päästään kappalemäärässä keskiarvoon 31. Tämä asettuu lähemmäs todellisia yksittäisiä vastauksia.

Sijainti

Säilytystiloja maakuntamuseoilla sijaitsee sekä museon yhteydessä että museon ulkopuolisissa tiloissa. Useammalla museolla on useita säilytystiloja museon ulkopuolella, enimmillään kymmenen eri tilaa. (Kuvio 3.) Keskimäärin museon pääasialliset säilytystilat sijaitsevat 5,6 kilometrin päässä museolta. Pisimmän matkan päässä oleviin tiloihin matkaa on 22 kilometriä.

Kuvio 3: Museoesineiden säilytystiloja sijaitsee (kpl).

”... säilytystiloja 10 eri osoitteessa. Osa säilytystiloista on näyttelytoiminnan yhteydessä ja osa erillään niistä rakennuksista, joissa on näyttelytoimintaa. Ylläpitokustannuksia saisi alas, jos perustettaisi uusi kokoelmakeskus, jossa käytettäisi ainoastaan siirtohylyjärjestelmiä. Yhteistä kaikille säilytystiloille on, että suurin osa tiloista ei täytä niitä ehtoja, mitä nykyaikaiselta museon säilytystilalta vaaditaan. Kompromissien kirjo on laaja ja monessa säilytystilassa mennään, säilytysteknisesti katsottuna, riskillä.”

Rakennuksen alkuperä

Maakuntamuseoiden pääasiallisista säilytystiloista ainoastaan yksi rakennus on rakennettu alun perin museoesineiden säilytystilaksi, kaikki muut ovat rakennettu muuhun tarkoitukseen. Rakennusten alkuperäisen käyttötarkoituksen kirjo on laaja; kunnan vesilaitos, kunnalliskoti, sotilaspiirin rakennus, oppilaitos, kirjapaino, kappaletavarahalli, puolustusvoimien varikko, pesula, teollisuusrakennus, harjatehdas, raitiovaunuhalli, pienteollisuus, laite- ja väestösuoja ja lääketehdas. Vanhin näistä rakennuksista on vuodelta 1920 ja uusin vuodelta 1994. Museoiden käyttöön nämä tilat on otettu pääosin 1990-luvun alkupuolelta tasaisesti 2010-luvulle. Muutama säilytystiloista on ollut käytössä jo 1970-luvulla. Säilytystilojen käyttöönotto ajoittuu selkeästi maakuntamuseoiden toiminnan vakinaistamisen jälkeiseen aikaan. Valtionosuuksien saannin edellytykset kokoelmien säilyttämisen asianmukaisuudesta ja konservattoreiden koulutuksen myötä kasvanut laajempi kokoelmien teknisen säilyttämisen ammatillinen osaaminen, sekä alan kansainvälisen tiedon lisääntyminen, ovat luultavasti vaikuttaneet esineiden säilyttämisen kehittämiseen. 1970-luvun lopussa ja 1980-luvun alussa ilmestyneet *Museoesineiden säilytys- ja hoito-opas* (Ripatti & Huovinen, 1975) sekä *Museonhoidon opas paikallismuseoille* (Museovirasto, 1986) ovat tuoneet museoille käytännön osaamista ja tietoa siitä, miten esinekokoelmien säilyttäminen tulisi järjestää. Myös museokokoelmien luetteloinnin ja järjestämisen kehittäminen on lisääntynyt 1990-luvun aikana, jolloin on varmasti havaittu myös tarve uusille esineiden säilytystiloille. Suurinta osaa tiloista (66 %) ei ole peruskorjattu niiden käyttöön oton jälkeen. Tämä on huolestuttavaa, koska hyvät ja toimivat tilat ovat edellytys kokoelmien säilymiselle ja henkilökunnan työturvallisuuden näkökohtien huomiointiin. Usein näissä vanhoissa tiloissa ei myöskään ole huomioitu museaalaisia olosuhteita. Korjatuissa tiloissa ne on osattu yleensä ottaa huomioon.

”Säilytystilojen määrä hallittavissa, positiivista on se, että suurin osa kokoelmista on museon kunnostetuissa tiloissa, ulkopuoliset varastot vaatisivat kunnostusta, mutta niiden sijainti on kohtuullinen ja varastotilat yhdessä kerroksessa.”

Olosuhteet

Museoilta kysyttiin, mille materiaaliryhmille on säilytystilat, joissa ilmankosteus- ja lämpötilaolosuhteita on mahdollista säätää. Taulukossa yksi on listattuna, kuinka monella museolla olosuhteita on mahdollista säätää eri materiaaliryhmien esineiden säilytystiloissa. Avoimissa vastauksissa tuotiin esille usean museon kohdalla, että eri materiaaleille ei ole omia säilytystiloja. Säilytystilat on saatettu jaotella kokoelman, koon tai aihepiirin mukaan. Tekstiileille on useimmissa museoissa oma tila, ja yli puolessa museoista tekstiilien säilytystiloissa on mahdollista säätää olosuhteita. Tekstiilikokoelmat ovat useissa museoissa yksi parhaiten järjestetyistä aineistoista. Luultavasti, koska useimmissa museoissa on tekstiilikonservaattori ja tekstiilikokoelmista huolehtiminen omana kokonaisuutenaan on ollut tapana museoissa hyvinkin pitkään. Suomen museoliiton tekstiililaboratorio ja sen neuvonta ja kurssitustyö on osaltaan myös edistänyt juuri tekstiilikokoelmien muita kokoelmia parempaa huoltamista ja säilytyskäytäntöjä. Tekstiilikonservaattori Anja Rantala oli erittäin aktiivinen ja kirjoitti useita artikkeleita aiheesta eri julkaisuihin neuvonta- ja opetustoiminnan lisäksi.

”Korjatussa museorakennuksessa varastoissa on ilmastointi ja kosteudensäätö, mutta ei jokaisella tilalla (materiaalilla) erikseen. Ulkopuolisissa varastoissa ei ole ilmastointia.”

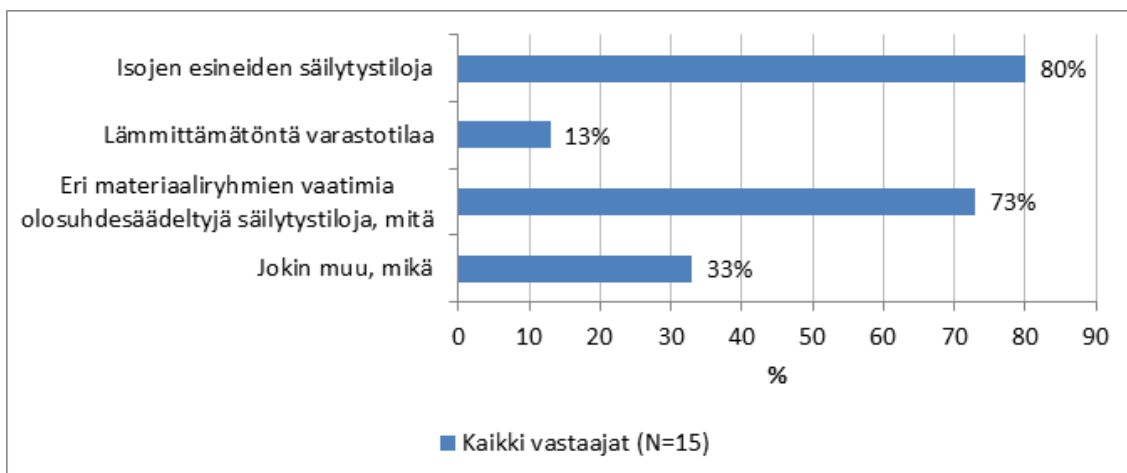
Taulukko 1: Museossa on materiaaliryhmän mukaiset säilytystilat (kpl).

Esine-/materiaaliryhmä	Ilmankosteus	Lämpötila
Tekstiilit	10	12
Nahka ja turkis	6	7
Puu	6	7
Paperi	5	7
Arkeologinen materiaali	4	6
Muovi ja kumi	4	6
Metalli	6	8
Muu epäorgaaninen materiaali	5	6
Taide	6	8
Valokuvat	7	10
Arkisto	5	8

Kohdassa kysyttiin myös, onko museolla säilytystiloja, joita ylläpidetään passiivisesti. Tämä lisäkysymys olisi vastausten mukaan tarvinnut tarkennusta, koska nyt sen ymmärrettiin tarkoittavan tiloja, joissa olosuhteita ei ylläpidetä. Kysymyksellä oli tarkoitus selvittää, onko museoilla käytössä säilytystiloja, joissa säilytystilan rakennus toimii museaalisten olosuhteiden ylläpitäjänä ilman kalliita ilmastointilaitteita. Tämä kysymyskohta on jätetty pois vastauksista. Säilytystilojen lisäksi kysyttiin, onko kokoelmatyötiloissa säädettävä ilmankosteus. Seitsemän museota vastasi kyllä.

5.4 Maakuntamuseon omien tilojen kehittäminen

Maakuntamuseoiden omien kokoelmatilojen kehittämiseen ja tarpeisiin liittyviä suunnitelmia oli museoilla käynnissä hyvin eri tavoin. Nykyisten tilojen riittävydestä vain kolme museota kahdeksastatoista vastasi, että säilytystilaa on käytössä riittävästi. Lisää säilytystilaa tarvitsi siten 15 museota. Eniten (80 %) on tarvetta isojen esineiden säilytystilalle. Lähes yhtä paljon (73 %) oli tarvetta eri materiaaliryhmien olosuhdesäädellyille tiloille. (Kuvio 4.) Lisäksi yksittäisissä vastauksissa mainittiin tarvetta olevan käyttömateriaalivarastoille ja hyväkuntoiselle varastotilalle.

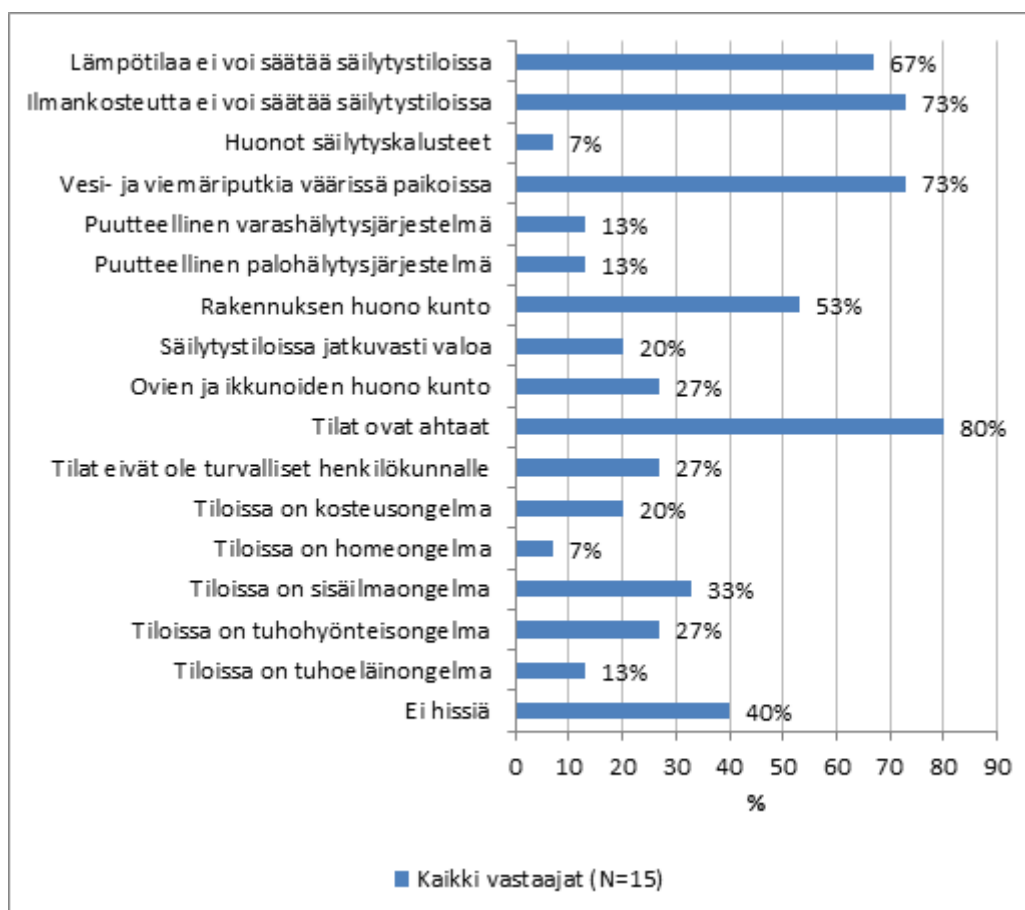

Kuvio 4: Maakuntamuseossa on tarve seuraaville säilytystiloille.

Museoita pyydettiin arvioimaan, minkä verran museon säilytystiloista ei pinta-alan mukaan täytä museoesineitten säilyttämisen vaatimuksia. Vastausten keskiarvoksi tuli noin 1800 neliometriä. Kun keskimäärin maakuntamuseossa on säilytystilaa 2500 neliometriä, näyttäisi siltä, että maakuntamuseoiden säilytystilojen pinta-alasta kaksi kolmasosaa ei

täytä museaalisia vaatimuksia. Näin yksioikoisesti asiaa ei kuitenkaan voida tulkita. Kysymykseen vastasi 10 museota kahdeksastatoista, eli kahdeksalla, lähes puolella museoista olisi siten arviolta hyvät säilytystilat. Suurimmiksi puutteiksi säilytystilojen osalta mainittiin tilojen ahtaus (80 %), ilmakosteuden ja lämpötilan säätömahdollisuuden puute sekä tiloissa olevat vesi- ja viemäriputket. Kuviossa viisi on esitetty museoiden vastaukset tilojen puutteista ja vioista. Avoimessa vastauskentässä ongelmiksi mainittiin lisäksi, että säilytystiloissa ei ole seiniä, katto vuotaa tai tiloihin on vaikeat kulkuyhteydet.

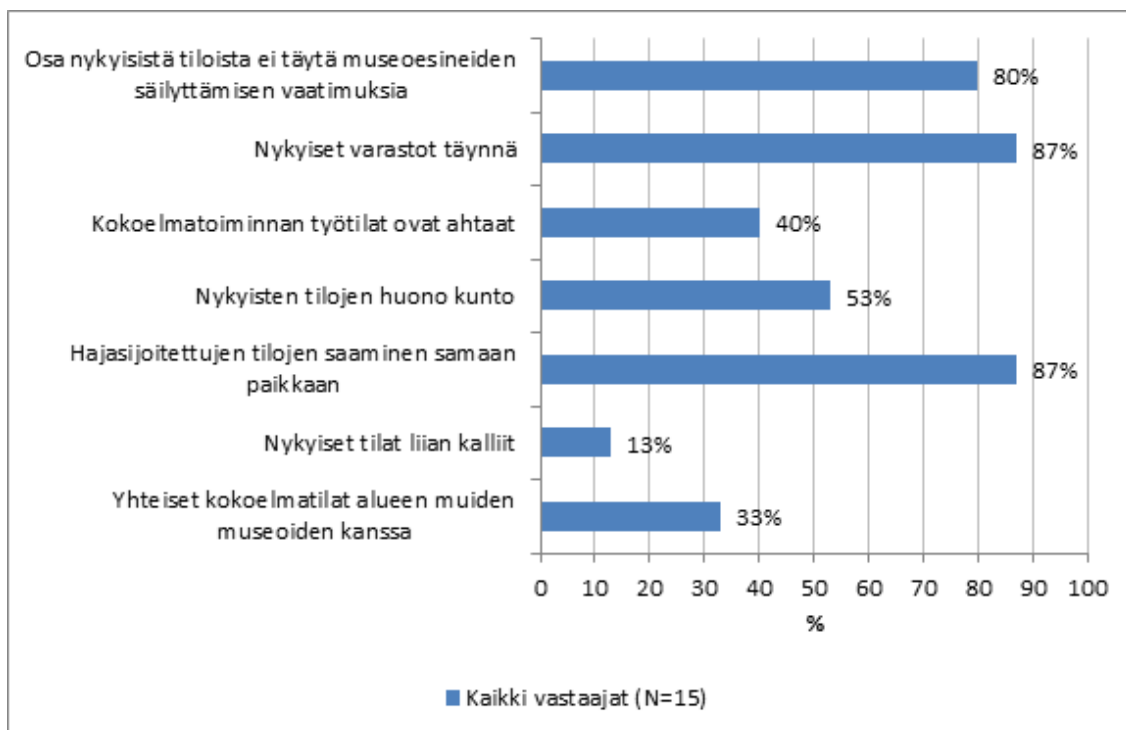
“Säilytystilat ovat ympäriinsä niin esineiden, valokuvien kuin esineiden kohdalta. Ainoastaan yksi pieni varasto on hyväkuntoinen, muissa merkittäviä ongelmia. Kehityssuunnitelmia voi tehdä, mutta tarvittavien tilojen löytyminen käytännössä mahdotonta ja uusien rakentamisen tmv. rahoituksen saaminen vielä mahdottomampaa.”

Kuvio 5: Säilytystilojen puutteet ja viat.

Viidellätoista museolla oli suunnitelmissa kokoelma- ja säilytystiloihin joko perusparannus tai kokonaan uudet tilat. Tilasuunnitelmat oli tarkoitus toteuttaa seuraavan viiden vuoden sisällä. Muutamassa museossa muutokset olivat juuri käynnissä. Lähes kaikilla uusiin tiloihin oli syynä lisätilantarve, koska nykyiset säilytystilat olivat täynnä. Toiveissa oli myös saada hajasijoitetut tilat samaan paikkaan. Suurimmalla osalla vastaajia eivät nykyiset tilat täytä museoesineiden säilyttämiseen liittyviä vaatimuksia. Puolet vastanneista totesi tilojen olevan huonossa kunnossa ja työtilojen olevan ahtaat. Yhteisiä suunnitelmia kokoelmatilojen parantamiseen alueen muiden museoiden kanssa oli kolmanneksella vastaajista. (Kuvio 6.) Yhteisiä tiloja käsitellään luvussa seitsemän.

“Suunnitelmissa on rakentaa vanhaan teollisuusrakennukseen 1000 neliömetriä olosuhdevalvottua kokoelmien säilytystilaa. Tämän lisäksi samassa rakennuksessa olisi 7000 neliömetriä kuivaa ja lämmintä säilytystilaa, joka sisältäisi myös henkilökunnan työskentelytilat, verstastilat yms. museaalisisessa työssä tarvittavat tilat. Vuonna 2016 olisi tarkoitus käynnistää tutkimus tilan kunnostettavuudesta museaaliset säilytystilaratkaisut huomioon ottaen. Jos hanke lopulta toteutettaisiin, niin se tapahtuisi todennäköisesti vaiheittain vuosien 2017–2022 välillä. Yhtenäiset säilytystilat sijaitsisivat noin 25 kilometrin päässä museosta.”

Kuvio 6: Syitä museon kokoelma- ja säilytystilojen korjaukseen tai uusiin tiloihin.

6 MAAKUNNALLINEN YHTEISTYÖ

Luvussa käsitellään kyselytutkimuksesta osat, joissa kysyttiin maakuntamuseoiden sijaintialueillaan tekemää yhteistyötä paikallismuseoiden kanssa. Kyselyllä pyrittiin hankkimaan tietoa yhteistyön muodoista ja resursseista kokoelmien hoitoon liittyen. Lisäksi luvussa selvitetään myös muita lähteitä käyttäen museoiden tekemää maakunnallista yhteistyötä ja paikallisen museokentän rakennetta.

6.1 Maakuntamuseo yhteistoiminnan vetäjänä

Seudullisen yhteistyön tärkeys museoiden eri toiminnoissa nousi esille 2000-luvun alussa, kun opetusministeriön vuonna 1998 asettaman toimikunnan laatima *Museo 2000 - museopoliittinen ohjelma* julkaistiin. Toimikunta (2000, 41) kehotti maakuntamuseoita koordinoimaan ja kehittämään alueidensa paikallismuseotoimintaa. Yhteisen toiminnan nähtiin auttavan museoiden toimintaresurssien paranemista erityisesti alueellisen museotyön ja konservoinnin alueella. Resurssien vahvistamiseksi museoita kannustettiin lisäämään keskinäistä ja ylikunnallista yhteistyötä kaikissa toiminnoissaan (Museo 2000 - toimikunta, 2000, 49). Missä mittakaavassa keskinäistä ja ylikunnallista yhteistyötä toteutetaan museoiden kokoelmatyön alueella? Onko yhteistyö avain resurssien lisääntymiseen ja kulujen pienentämiseen, sekä työn ja toimintojen laadun parantumiseen?

Maakuntamuseot saavat toimintansa tueksi korotettua valtionosuutta. Yksi tuen saamisen edellytyksistä on, että maakuntamuseolla on suunnitelma alueellisen toiminnan painopisteistä ja tavoitteista. Valtioneuvoston asetuksessa museoista (1192/2005) toisessa pykälässä määritellään nämä korotetun valtionosuuden edellytykset, joista maakuntamuseot neuvottelevat Museoviraston ja aluetaidemuseot yhdessä Valtion taidemuseon kanssa nelivuotiskausittain. Museoasetuksen kolmannessa pykälässä määritellään maakuntamuseon ja aluetaidemuseon tehtävät, joita ovat: 1) edistää museotoimintaa, kulttuuriympäristön säilymistä sekä visuaalista kulttuuria toiminta-alueellaan; 2) huolehtia alueensa museotoiminnan keskinäisestä yhteistyöstä ja kulttuuriperintöön ja taiteeseen liittyvän tiedon saatavuudesta; 3) antaa asiantuntija-apua

toimialaansa liittyvissä kysymyksissä; 4) huolehtia niistä valtiolle kuuluvista tehtävistä, joista on Museoviraston kanssa erikseen sovittu; sekä 5) suorittaa opetusministeriön antamat muut tehtävät.

Maakuntamuseoiden nelivuotissuunnitelmat vuosille 2014–2017 on neuvoteltu Museoviraston kanssa syksyllä 2013. Suunnitelmissa kuvataan alueellisen museotoiminnan kehittäminen, kulttuuriympäristön säilymisen edistäminen, kulttuuriperintötiedon saavutettavuus, saatavuus ja välittäminen sekä alueellinen vaikuttaminen ja yhteistyö. (Museovirasto, 2015a.) Maakuntamuseoiden suunnitelmat löytyvät Museoviraston internet -sivuilta. Kävin lävitse kaikki suunnitelmat selvittääkseni niiden avulla maakuntamuseoiden alueellisen kokoelmatyön suuntaviivoja ja yhteisten kokoelmatilojen olemassaoloa. Yhteinen kokoelmakeskus mainittiin Länsi-Uudenmaan ja Satakunnan maakuntamuseoiden suunnitelmissa. Länsi-Uudellamaalla ensimmäisenä toiminnan päätavoitteena oli mainittu maakunnallisen kokoelmakeskuksen toteuttaminen. Satakunnassa toisena tavoitteena oli alueellisen kokoelmakeskuksen eteneminen. Tampereen museoiden suunnitelmissa mainittiin, että tarjotaan erikoisvarastointia, säilytyspalveluita ja konservointia vaativille paikallismuseoiden kokoelmille Ruskon kokoelmakeskuksessa. Esineiden konservointi oli mainittu 21 maakuntamuseon suunnitelmista yhdeksässä. Yleisemmin kokoelmien hoidon neuvonta oli mainittu 13 suunnitelmassa. Yhteisiä kokoelmaohjelmia tehtiin tai oli suunnitteilla 14 suunnitelmassa. Kahdessa suunnitelmassa oli mietitty mahdollisten kuntaliitosten vaikutuksiin valmistautumista. Suunnitelmat olivat hyvin erilaisia ja toiminnan kuvauksien taso ja laajuus vaihteleva. Museoiden suunnitelmia tarkastellessa on havaittavissa selkeästi, että eri museoissa panostetaan eri tavoin yhteiseen toimintaan. Tähän saattaa vaikuttaa maakuntamuseon omat resurssit ja henkilökunnan määrä, toiminta-alueen laajuus sekä jo olemassa olevat tavat ja perinteet maakunnalliseen yhteistyöhön.

6.2 Paikallismuseoiden määrä ja resurssit

Paikallismuseo voi olla joko ammatillisesti hoidettu kaupunginmuseo tai muu erikoismuseo tai ei-ammattillisesti hoidettu kotiseutumuseo. Ei-ammattilliset museot hoidetaan usein vapaaehtoisvoimin tai kunnallisten museoiden osalta vastuu museon asioiden hoidosta on

sisällytetty johonkin muuhun kulttuuripuolen tehtävään. (Mattila, Kaukonen, & Salmela, 2005, 14–15.) Näissä museoissa ei siis yleensä ole vakituista palkattua henkilökuntaa ja ne ovat avoinna vain kesäkaudella. Ei-ammattillisten ylläpidettyjen museoiden toiminnasta tai henkilökunnan koulutustaustasta ei ole mitään virallisia sääntöjä tai noudatettavia ohjeita. Suomessa on kaikkiaan noin 730 ei-ammattillisesti hoidettua paikallismuseota (Paikallismuseotoiminnan kehittämistyöryhmä, 2012, 9). Ammatillisesti hoidettuja paikallismuseoita on kyselyyn osallistuneiden 18 maakuntamuseon alueilla noin 110. Valtionosuutta saavassa ammatillisesti hoidetussa museossa tulee olla Valtioneuvoston asetuksen (456/2013) toisen pykälän mukaan museonjohtaja ja ainakin yksi muu päätoiminen työntekijä, joista toisella on ylempi korkeakoulututkinto ja toisella korkeakoulututkinto, ammatillisen korkea-asteen tutkinto tai sitä vastaava aikaisempi opistoasteen tutkinto. Lisäksi molemmilta vaaditaan perehtyneisyyttä museon edustamaan toimialaan, sekä suoritettut museologian perusopinnot tai vähintään vuosi työkokemusta museoalan asiantuntijatehtävässä. Kaikki ammatillisesti hoidetut museot eivät kuulu valtiosuuden piiriin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman paikallismuseotoiminnan kehittämissuunnitelman loppuraportti julkaistiin vuonna 2012. Selvityksessä *Rakkaudesta kulttuuriperintöön (2012)* käsitellään Suomen ei-ammattillisten paikallismuseoiden toimintaa kevään ja kesän 2011 tilanteesta. Selvityksen mukaan paikallismuseoissa on kokoelmia ainakin 2,4 miljoonaa objektia. Ne ovat alueellisesti ja osin jopa valtakunnallisesti merkittäviä, ja niillä on suuri merkitys paikallisesti yhteisöjensä tarinoiden ylläpitäjinä ja välittäjinä. Paikallismuseoiden keskeiseksi tulevaisuuden tavoitteeksi selvitys asetti alueellisten kokoelmaohjelmien laatimisen ja yhteiset säilytysratkaisut. Uhiksi listattiin kokoelmien ja museorakennusten tuhoutuminen ja resurssien väheneminen. (Paikallismuseotoiminnan kehittämistyöryhmä, 2012, 11–14.) Selvitys toteutettiin kyselyllä paikallismuseoille. Niistä 63 vastasi, että niillä on säilytystiloja, joita on yhteensä 3660 neliometriä. Lisätilantarve oli erittäin suuri monessa museossa ja kolmasosa vastanneista koki, että kokoelmien säilytystilat olivat puutteelliset ja niitä tarvittaisiin lisää. Monen paikallismuseon nykyisissä säilytystiloissa olisi parantamisen varaa esimerkiksi olosuhteissa, lämmityksessä ja käytännöllisyydessä. Selvityksen kyselyn vastauksia tarkasteltaessa tärkeimmiksi tavoitteeksi paikallismuseoiden kehittämisessä nousivat kokoelmien hoito ja hallinta. Paikallismuseoissa tarvittaisiin enemmän ohjausta, opastusta ja resursseja museotyöhön.

Erityisesti kokoelmien hoitamisessa esineiden kuntokartoitus, konservointi, puhdistaminen ja tuholaistorjunta koettiin haastaviksi. Resurssien eli rahan ja henkilökunnan puute nähtiin syyksi useimpiin ongelmiin. (Paikallismuseotoiminnan kehittämistyöryhmä, 2012, 39–43.)

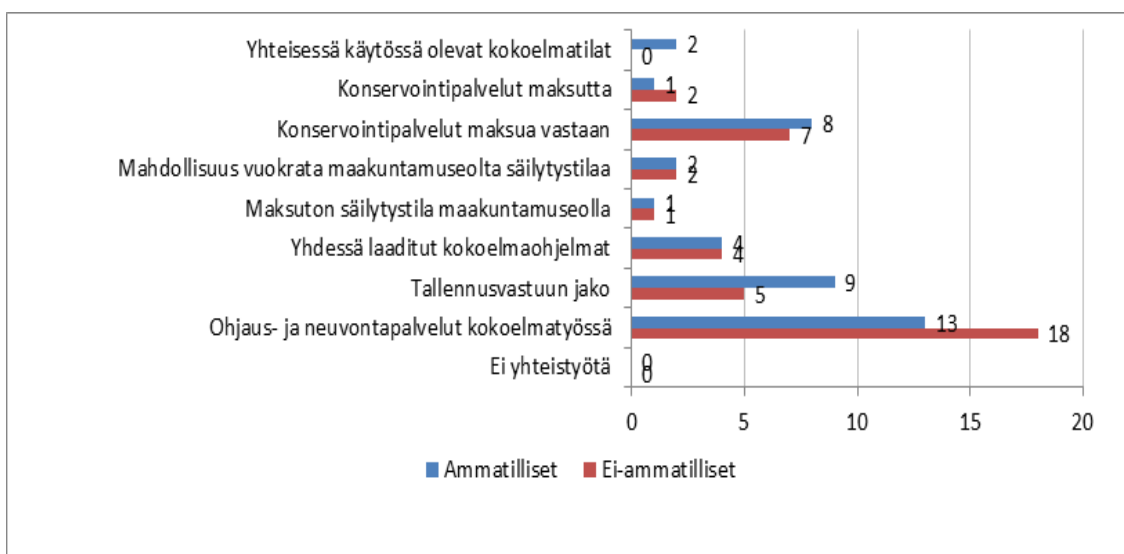
Kokoelmakeskus kyselyyn vastanneiden 18 maakuntamuseon alueella olevista 110 ammatillisesti ylläpidetyssä paikallismuseosta vain neljässä on konservaattori. Kyselyssä ei tiedusteltu, minkälaista yhteistyötä paikallismuseoiden konservaattorit tekevät maakuntamuseon tai alueen muiden paikallismuseoiden kanssa. Maakuntamuseoilla on keskeinen rooli paikallismuseotoiminnan neuvonnassa ja kehittämisessä, vaikkakin yhteistyön tulee olla kaksisuuntaista ja tapahtua myös paikallismuseolta maakuntamuseon tai muiden alueen museoiden suuntaan. Kyselyssä kaikki maakuntamuseot vastasivat neuvovansa ja ohjaavansa alueensa paikallismuseoita kokoelmatyössä. Sitä, kuinka aktiivisesti palveluita tarjotaan tai toisaalta, miten aktiivisesti paikallismuseot itse ottavat yhteyttä maakuntamuseoon ei kyselyssä selvitetty. Joka tapauksessa, maakuntamuseoiden tulisi aktiivisesti tarjota ja järjestää alueensa paikallismuseoille koulutuspäiviä sekä opastaa museoita harkinnanvaraisten avustusten hakemisessa ja niiden kohdentamisessa paikallismuseoiden järkevään kehittämistyöhön ja erityisesti kokoelmien hoitoon. Toiminta tulee suunnitella yhdessä alueen museotoimijoiden kesken, jotta palvelut kohtaavat toimijoiden tarpeet ja niitä osattaisiin myös käyttää.

6.3 Yhteinen toiminta ja suunnittelu

Maakuntamuseoilta kysyttiin, minkälaista kokoelmiin liittyvää yhteistyötä niillä on alueen ammatillisten ja ei-ammatillisten paikallismuseoiden kanssa. Toimenpiteissä ja niiden laajuudessa on havaittavissa eroja, mutta pääosin yhteistyötä on paljon ja maakuntamuseot ovat omaksuneet tehtävänsä alueen museotyön kehittäjänä, ohjaajana ja tukijana hyvin. Ohjaus- ja neuvontapalveluita oli tarjolla kaikissa maakuntamuseoissa. Kuviossa seitsemän näkyy kokoelmien hoitoon liittyvien palveluiden tarjonta paikallismuseoille. Huomionarvoista on, että vain neljä maakuntamuseota on ollut mukana laatimassa alueensa paikallismuseoille kokoelmaohjelmia. Kokoelmaohjelma on kuitenkin perustavanlaatuisen työväline museolle kokoelmatyön tueksi. Rakkaudesta kulttuuriperintöön -selvityksessä (2012) paikallismuseoiden yhdeksi keskeiseksi

tulevaisuuden tavoitteeksi mainittiin alueellisten kokoelmaohjelmien tuottaminen. Osa kokoelmaohjelmista onkin laadittu selvityksen ilmestymisen jälkeen, joten kokoelmien hallinta on lähtenyt käyntiin. Osassa paikallismuseoita on kokoelmaohjelma laadittu itsenäisesti ilman maakuntamuseon apua. Pääsääntöisesti yhteistyötä maakuntamuseon ja paikallistoimijoiden välillä ovat erilaiset neuvontapalvelut ja lähes puolet maakuntamuseoista myy konservointipalveluja alueensa paikallismuseoille.

Kuvio 7: Mitä toimintaa maakuntamuseolla on alueensa paikallismuseoiden kanssa?

Kuten Rakkaudesta kulttuuriperintöön -selvityksessä (2012, 48) todettiin, ei yhteistyö maakuntamuseoiden ja paikallismuseoiden välillä ole aina ongelmaton. Tämä ilmeni myös kyselyn avoimissa vastauksissa. Maakuntamuseoiden resurssit vaihtelevat niin rahan kuin henkilökunnan suhteen, alueet ovat erikokoisia ja niillä sijaitsee eri määrä paikallismuseoita. Avun saaminen on myös kiinni paikallismuseotoimijoiden omasta aktiivisuudesta.

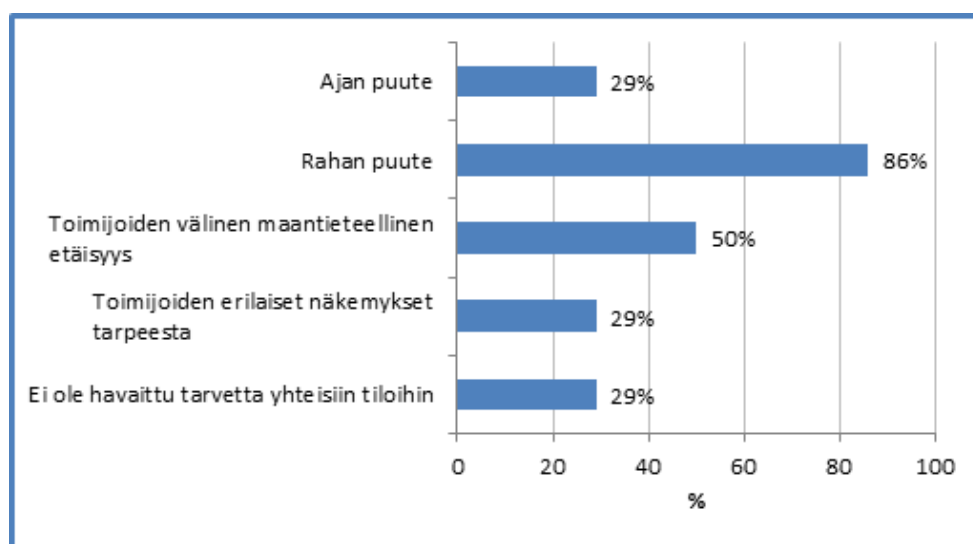
“Yhteistyö aktiivisten paikallismuseoiden kanssa on jatkuvaa, passiivisten kanssa yhteistyötä on vähemmän. Paikallismuseot ovat pääosin hyvin itsenäisiä, sillä ne on yhdistysten ylläpitämiä ja ns. päättävät itse omista tekemisistään. Joskus yhteistyö voi tämän vuoksi olla hieman haasteellistakin.”

Maakuntamuseoista kaksi vastasi, että niillä on yhteisessä käytössä olevat kokoelmatilat alueen muiden museoiden kanssa. Kaksi tarjosi maksullista kokoelmien säilytystilaa ja yksi tarjosi maksutonta säilytystilaa paikallismuseoille. Tarkemmassa kysymyksessä

maakuntamuseon vetämästä yhteisestä kokoelmakeskuksesta, yksi maakuntamuseo vastasi alueella toimivan yhteisen kokoelmakeskuksen. Kahdessa muussa maakuntamuseossa selvitys tarpeesta oli laadittu ja tarve havaittu, mutta kokoelmakeskus ei eri syiden vuoksi ole toteutunut. Kahdessa museossa tarvekartoitus oli juuri tekeillä ja yhdessä on suunniteltu tarvekartoituksen laatimista. Lähes puolessa museoista asiasta on keskusteltu alueen museotoimijoiden kesken, mutta hanketta ei ole lähdetty viemään eteenpäin. Kuviossa kahdeksan on kuvattu syitä, miksi yhteisten tilojen suunnittelua ei ole lähdetty viemään eteenpäin. Lähes kaikki kysymykseen vastanneet pitivät suunnittelun kariutumiseen tai suunnittelemattomuuteen syynä rahan puutetta. Puolet kysymykseen vastanneista piti ongelmana toimijoiden välistä maantieteellistä etäisyyttä. Ajan puute, erilaiset näkemykset tarpeesta tai tarpeen puute vaikuttivat kolmanneksen suunnittelun aloittamattomuuteen. Lisäksi avoimissa vastauksissa syiksi listattiin myös muun muassa se, että museon oma tilantarve on jo niin suuri, ettei ole mahdollisuutta vuokrata tiloja enää ulkopuolisille tai, että henkilöstöresurssit ovat pienet.

“... alueella on ollut yhteisten varastotilojen kehittämishanke, joka ei edennyt, koska päättäjät eivät ymmärtäneet tarpeellisuutta ja hanke kaatui rahan puutteeseen. Ulkopuolista rahaa ei saatu.”

“Paikallismuseot eivät tule ajatelleeksi asiaa. Tarvetta kokoelmatiloille voisi olla, mutta pitäjäsurojen ja -yhdistysten ylläpitämällä paikallismuseoilla ei yksinkertaisesti ole varaa vuokrata kokoelmatiloja.”

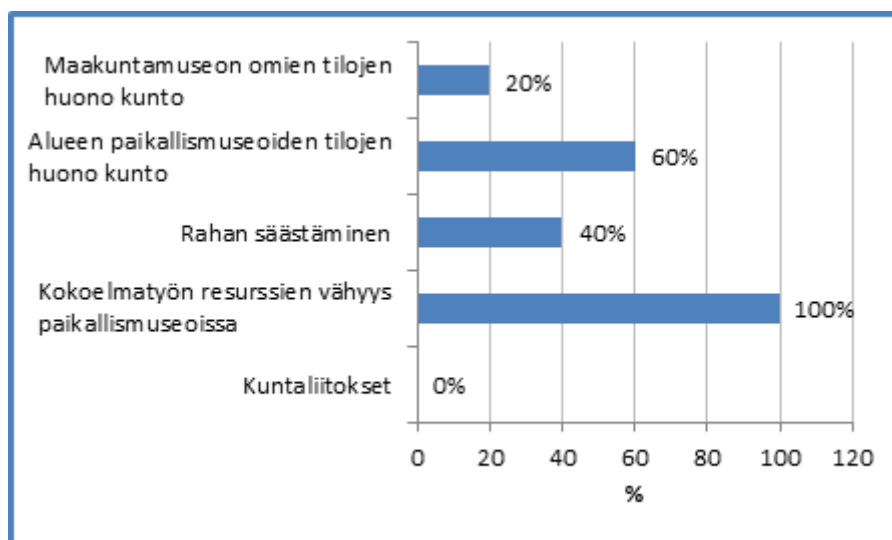

Kuvio 8: Miksi yhteisten tilojen suunnittelua ei ole lähdetty viemään eteenpäin tai mihin asioihin suunnittelu on kariutunut?

Kaikkien vastanneiden mukaan syy siihen, miksi museoissa oli aloitettu selvittämään tai jo toteutettu yhteisiä kokoelmatiloja oli kokoelmatyön resurssien vähyyks paikallismuseoissa. Noin puolet nimesi syyksi myös paikallismuseoiden tilojen huonon kunnon ja rahan puutteen. Vain viidennes vastaajista mainitsi syyksi maakuntamuseon omien tilojen huonon kunnon. (Kuvio 9.)

“Lähes kaikissa paikallismuseoissa on pulaa laadukkaasta säilytystilasta kokoelmille. Yhteiselle kokoelmakeskukselle olisi varmasti kysyntää.”

“Tarve on akuutein paikallismuseoissa, joissa säästöpaineeet johtavat jopa lakkautuksiin ja kokoelmien poistamiseen.”

Kuvio 9: Yhteisten kokoelmatilojen selvittämisen tai perustamisen syyt.

6.4 Kuntarakenteen muutosten vaikutus kokoelmatyöhön

Vuodesta 2001 vuoteen 2015 Suomen kuntamäärä on vähentynyt 131:lla. Yli puolet (67) niistä ajoittuu vuoteen 2009. Vuoden 2013 alussa toteutui 11 kuntaliitosta ja vuonna 2015 liitoksia oli kolme kappaletta. (Kunnat.net, 2015.) Lähes kaikki (89 %) maakuntamuseot vastasivat toiminta-alueellaan tapahtuneen 2000-luvulla kuntaliitoksia³⁹. Eniten kuntaliitoksia toteutui vuonna 2009 sekä muutamia hajanaisesti sitä ennen ja sen jälkeen.

³⁹ Kuntaliitos on kuntien strateginen valinta, jolla tavoitellaan parempaa kykyä vastata tulevaisuuden haasteisiin yhtenä kuntana. Kuntaliitoksista saatavat hyödyt eivät tule useinkaan esiin lyhyellä aikavälillä. Strategisella kuntaliitoksella tavoitellaan enemmänkin tulevaisuuden kehitystä mahdollistavia vaikutuksia alueen elinvoimaisuuteen ja kilpailukykyyn sekä palvelujärjestelmän kokonaiskehittämiseen.

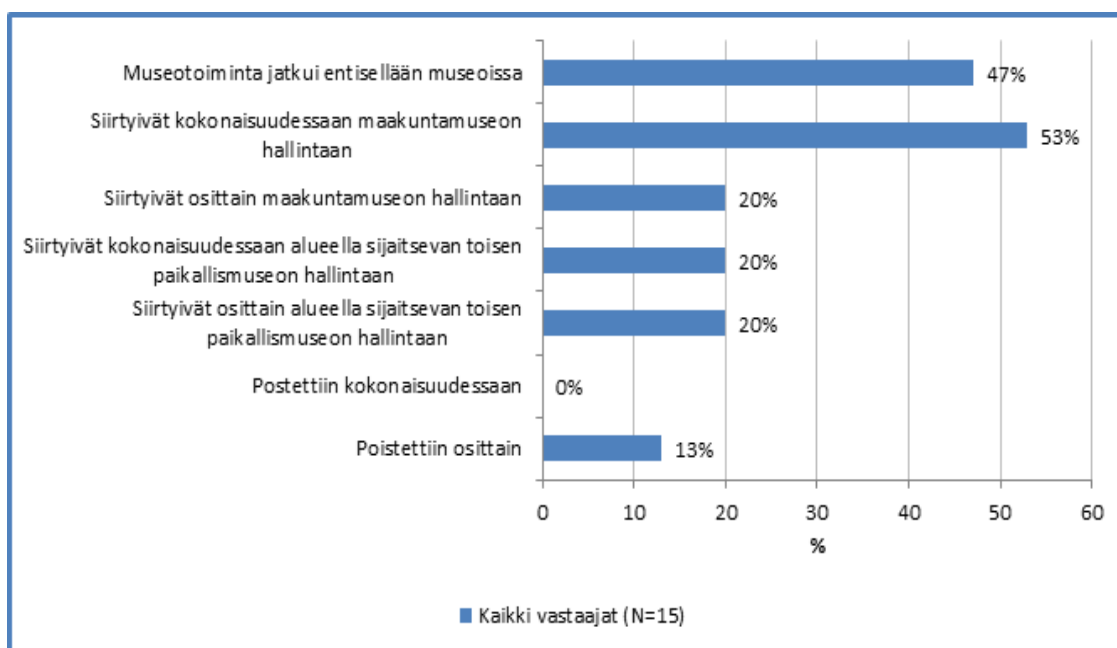
Suurena uhkana paikallismuseotoiminnalle onkin nähty kuntarakenteen muutoksista johtuvat museoiden lakkautukset (Paikallismuseotoiminnan kehittämistyöryhmä, 2012, 13).

Kyselyssä kysyttiin, mitä yhdistettyjen kuntien museoiden kokoelmille tapahtui.

Paikallismuseoiden toiminta jatkui entisellään 47 prosentissa yhdistymisiä.

Kokonaisuudessaan kokoelmat siirtyivät maakuntamuseon hallintaan 53 prosentissa yhdistymisiä. Viidenneksessä yhdistymisistä kokoelmia siirtyi osittain maakuntamuseolle tai alueella sijaitsevalle toiselle museolle. Kokoelmia ei ole poistettu kokonaisuudessaan missään ja vain 13 prosentissa kokoelmia poistettiin edes osittain. (Kuvio 10.)

“Kunnan omistamat museot siirtyivät edelleen liitoksen mukana, yksityisomistuksessa olevat säilyivät yksityisomistuksessa. Yhden kunnallisen kokoelmat siirtyivät toisen paikallismuseon hallintaan.”

Kuvio 10: Mitä tapahtui yhdistettyjen kuntien museoiden kokoelmille?

Alle puolessa (44 %) maakuntamuseoista on valmistauduttu mahdollisten kuntaliitosten tai alueen paikallismuseoiden lopettamisen vaikutuksiin kokoelmatoiminnan osalta.

Avoimessa vastauskentässä mainittiin tehdyn erilaisia selvityksiä, kokoelmasiirtosuunnitelma tai tiedottamalla paikallismuseoita. Yhdessä vastauksessa mainittiin, että on varmistettu, että museoiden säännöissä määritellään mihin kokoelmat siirtyvät lakkautuksen sattuessa. Ammatillisesti hoidettujen museoiden valtionosuuden saamisen edellytyksenä on, että museon kokoelmien säilyminen museokokoelmina on

turvattu museon lopettaessa toimintansa.⁴⁰ Tämä sääntö voisi olla myös ei-ammattillisesti hoidetuille museoille. Kokoelmaohjelma on tähän hyvä työkalu, jossa voi määritellä museon lakkautukseen tai muihin kokoelmien poistoihin liittyvät näkökulmat myös ei-ammattillisten paikallismuseoiden osalta.

“Alueellisen museopoliittisen ja varsinkin kokoelmaohjelman tarve on ilmeinen. Ohjelman pitäisi käsittää myös pienet paikallismuseot.”

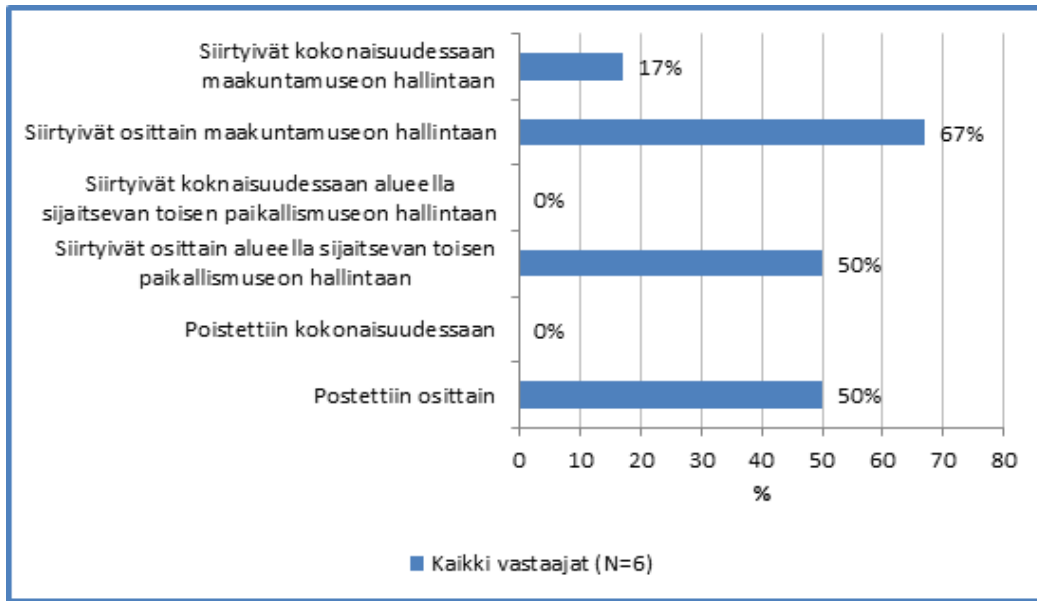
Paikallismuseoita on lakkautettu kyselyyn vastanneiden maakuntamuseoiden alueilla tasan puolella vuoden 2000 jälkeen. Näistä vajaassa viidenneksessä kokoelmat siirrettiin kokonaisuudessaan maakuntamuseon hallintaan. Osittain kokoelmia siirrettiin maakuntamuseolle 67 prosentissa museoita ja puolessa lakkautuksista kokoelmat siirrettiin osittain toisen alueella sijaitsevan museon hallintaan. Yhdessäkään lakkautetussa museossa ei kokoelmia poistettu kokonaisuudessaan, mutta puolessa lakkautuksista kokoelmia poistettiin osittain. (Kuvio 11.) Kuntaliitosten aiheuttamat vaikutukset ja toimenpiteet herättivät vastaajissa runsaasti kommentteja avoimeen vastauskenttään. Useissa vastauksissa pohdittiin museoiden lakkautuksen maakuntamuseota työllistäviä vaikutuksia ja mietittiin, että kuntaliitoksia tehtäessä museoasiat eivät ole tarpeeksi merkittäviä, jotta niitä kunnolla pohdittaisiin ja varattaisiin resursseja tilanteen uudelleen järjestelylle.

“Jo paikallismuseoiden lopettamisen uhka työllistää maakuntamuseoissa, koska jonkinlainen suunnitelma esineistön varalle on tehtävä. Kun paikallismuseo on päätetty lopettaa, alkaa iso urakka. Esineistön kohtalo on ratkaistava. Siirretäänkö se osaksi jonkin muun museon kokoelmaan, siirretäänkö kaikki esineet vai vain osa ja millä perusteella valinta tehdään jos siirretään vain osa. Ja lopulta esineistön siirtäminen fyysisesti toiseen paikkaan on sekin suuri urakka.”

“Huonosti hoidettu paikallismuseon lakkautus aiheuttaa peruuttamatonta vahinkoa kotipaikkansa aineelliselle perinnölle. Toisaalta paikallismuseoiden kokoelmissa on paljon hyvin huonokuntoisia ja täysin ”kontekstittomia massatuotteita.”

---

⁴⁰ Museolaki, § 2 kohta 4.

Kuvio 11: Mitä tapahtui lakkautettujen paikallismuseoiden kokoelmille?

7 MAAKUNNALLISET KOKOELMAKESKUKSET

Yksi maakunnallinen alueen museoiden yhteinen kokoelmakeskus siis toimii ja kahdessa perustamishanketta viedään eteenpäin. Niistä ensimmäisessä hankkeen toteutumiseksi on tehty töitä jo viitisen vuotta. Toisesta on juuri valmistunut alun tarveselvitys. Seuraavaksi käyn lävitse syitä ja seurauksia eri hankkeiden erilaisiin lopputuloksiin, sekä selvitan toimintamalleja eri kokoelmakeskusten suunnittelussa ja toteutuksessa. Yhteisten kokoelmakeskusten lisäksi teen lyhyen katsauksen muihin viime vuosina tehtyihin kokoelmatilauudistuksiin.

7.1 Yhteisen maakunnallisen kokoelmatilan suuntaviivoja

Kussakin maakunnallisessa tarveselvityksessä selvitettiin usean toimijan yhteisen kokoelmakeskuksen erilaisia toimintamalleja. Laatimassani hankeraportissa Kaakkois-Suomen yhteisestä kokoelmakeskuksesta, visioin mahdollisia toimintamalleja ja tapoja keskuksen käyttöönottoon ja ylläpitoon.

Yhteisen toiminnan organisointi ja tarvittavat ylläpitokuviot tulee aina suunnitella yhdessä kaikkien toteuttavien osapuolten kanssa, jotta lopputulos on sellainen, että kaikki haluavat sitoutua hankkeeseen. Suunnittelussa on huomioitava, että yhteisessä kokoelmakeskuksessa on museoalan normit huomioonottavat kokoelmatoiminnan työtilat muun muassa konservointi, luettelointi, pakastus, valokuvaustila ja säilytystilat. Näitä tiloja museot käyttävät yhdessä laaditun sopimuksen mukaisesti. Käyttäjät vuokraavat keskuksen vastuuorganisaatiolta tarvitsemansa tilat ja palvelut, joidenka hinnoiteltu voi tapahtua esimerkiksi suhteessa säilytettävän esinemäärän tarvitsemaan tilaan. Keskus voi toimia esimerkiksi osakeyhtiönä tai vastuukuntamallilla. Toimijoiden maksamaan hintaan tulisi sisällyttää tilavuokran, rakennuksen ylläpidon, vartioinnin, siivouksen, sähkön ja veden lisäksi myös tietty määrä yhteisen henkilökunnan kokoelma-ammattillisia työtunteja. Näin varmistetaan, että kaikki keskuksen toimintaan osallistuvat museot saavat kokoelmansa ammattillisesti hoidettua ja keskuksen toiminta pysyy järjestyksessä. Kokoelmatilojen hyvän ja tehokkaan toiminnan kannalta, tulee kokoelmakeskuksessa

museoilla olla yhteistä henkilökuntaa. Heidän palkkakustannukset jaetaan keskusta käyttävien museoiden kesken tasapuolisesti. Kunkin osuus voi määräytyä esimerkiksi suhteessa säilytettävään esinemäärään. Yhteisillä kokoelmakeskuksilla voi myös olla työllistävä vaikutus, erityisesti käyttöönottovaiheessa henkilökunnan tarve on suuri. Yhteistoiminta luo myös mahdollisuuksia yhteisiin projekteihin kokoelmien säilyttämiseen liittyen, joihin voidaan hakea keskitetysti ulkopuolista rahoitusta. (Kataja, 2016a.)

7.2 Länsi-Uudellamaalla toteutunut kulttuuriperintökeskus

Länsi-Uudellamaalla museoiden välisellä yhteistyöllä on saatu hyviä tuloksia aikaiseksi vuodesta 2010 alkaen, tuolloin valmistui alueen museoiden yhteinen kokoelmapoliittinen ohjelma. Länsi-Uudenmaan maakuntamuseon vetämä maakunnan museoita palveleva kulttuuriperintökeskus, otettiin käyttöön Tammisaaressa vuonna 2015. Tarveselvitys (Ockenström, 2012) keskuksen perustamisen tarpeista ja lähtökohdista laadittiin syksyllä 2012. Hankkeessa oli mukana kuusi alueen ammatillisesti hoidettua museota. Yhteisellä kokoelmakeskuksella haettiin ensisijaisesti tehokkuutta kokoelmienhuoltoon ja taloudellisuutta. Uuden kokoelmakeskuksen myötä nähtiin, että museot voisivat luopua olemassa olevista epätarkoituksenmukaisista, pienistä ja hajasijoitetuista kokoelmatiloista, jotka eivät täyttäneet museoesineiden säilyttämisen vaatimuksia. (Ockenström, 2012, 2.)

Vuonna 2016 kulttuuriperintökeskus oli jo täydessä toiminnassa. Paikaksi valikoitui entinen Leiraksen lääketehdas, jossa oli tarpeeksi tilaa, tila oli puhdasta ja valmis talotekniikka mahdollistaa olosuhteiden säätämisen tiloissa. Sen lisäksi, että rakennuksessa säilytetään alueen kuuden museon kokoelmia, sijaitsee siellä myös Länsi-Uudenmaan maakuntamuseon toimistot ja yksityinen konservointialan yritys. Tiloissa kokoelmiaan säilyttävät myös muutama muu kulttuuriperintökokoelmia omistava taho. (Sjöstrand, 2016, 3.) Länsi-Uudenmaan onni yhteistoiminnan ja keskuksen saamisessa oli tarkoitukseen kohtuullisen hyvin ilman mittavia remontteja käyttöön saadun rakennuksen löytyminen. Maakuntamuseolla oli myös tarve löytää paremmat toimistotilat ja uudet tilat ratkaisivat sekä henkilöstön että esineistön sijoitusongelmat. Länsi-Uudellamaalla viestittiin avoimesti ja positiivisesti hankkeesta koko ajan tarveselvityksen laatimisesta asti nyt jo toimivaan keskukseen. Positiivisella mielikuvalla on luotua uudenlaista toimintaa myös museon

muihin palveluihin. Kulttuuriperintökeskuksessa on jo järjestetty teemapäivä tekstiileihin liittyen ja myös muita kokoelmiin liittyviä tapahtumia on suunnitteilla. Vaikka keskus ei sen käyttöön oton ja käytön kannalta täytäkään ennaltaehkäisevän konservoinnin tavoitteita kaikilta osin, voidaan sitä pitää varmasti sata prosenttisenä parannuksena siellä kokoelmiaan säilyttävien museoiden esineiden säilymisen kannalta. Länsi-Uudenmaan maakuntamuseossa ei työskentele konservaattoria, mikä saattaa vaikuttaa siihen, että keskuksen toiminnallisuutta suunniteltaessa esineiden säilymiseen vaikuttavia näkökulmia ei ole otettu kunnolla huomioon, vaikka siellä tähän olisi edellytykset. Keskuksen tulevaisuuden kannalta vakituisen konservaattorin palkkaaminen kehittäisi sen toimintaa parempaan ja ammatillisesti kestävämpään suuntaan.

7.3 Satakunnassa pitkäjänteistä suunnittelua

Satakunnassa tehtiin selvitys alueen tarpeesta yhteisille kokoelmatiloille vuonna 2011. Selvityksessä todettiin, että monella alueen ammatillisesti hoidetuilla paikallismuseoilla oli vakavia kokoelmien hoitoon liittyviä ongelmia. Niiden taustalla on useimmiten asianmukaisten kokoelmatilojen puute. (Grahn, 2011, 5.) Kaikilla alueen museot eivät nähneet, että niillä olisi ollut tarvetta uusille kokoelma- ja säilytystiloille, vaikka niiden säilytystilat olivat täynnä. Epäilyksiä kunnissa aiheutui hankkeen investointi- ja käyttökustannuksista sekä keskuksen sijainnista. Alun perin selvityksessä oli mukana kahdeksan alueen museota. Vuoden 2016 syksyllä hankkeessa oli enää mukana kolme museota, joiden tavoitteena on edelleen yhteisten kokoelmatilojen perustaminen. Rauman museo, yksi alkuperäisestä hankkeesta irtautunut museo, sai kuitenkin hankkeen tuloksena sysäyksen toteuttaa itsenäisesti uudistuksen kokoelma- ja säilytystiloissaan. Sen yhteydessä myös museossa olevalle konservaattorille saatiin vihdoin työtilat, joita ei aiemmin ollut ollenkaan.

7.4 Kaakkois-Suomessa aloittelevaa tunnustelua

Kaakkois-Suomessa laadittiin keväällä 2016 selvitys (Kataja, 2016a) Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan yhteisen kokoelmakeskuksen tarpeista. Selvityshanke lähti liikkeelle, kun Kymenlaakson museolla Kotkassa mietittiin mahdollisten kuntaliitosten vaikutuksia

museon kokoelmatoimintaan. Satakunnan ja Länsi-Uudenmaan maakuntamuseoiden laatimien selvityshankkeiden innoittamana, haettiin rahoitusta selvityshankkeen laatimiseen. Kymenlaaksosta hankkeeseen osallistui maakuntamuseon lisäksi kolme ammatillisesti hoidettua museota ja kaksi ei-ammattillisesti hoidettua museota. Selvitykseen pyydettiin mukaan myös Etelä-Karjalan maakuntamuseo Lappeenrannasta ja Imatran kaupungin museo, koska kaksi maakuntaa yhdistämällä toiminnan resurssit saataisiin laajemmiksi. Kokoelmakeskushankkeen lähtökohtana on rakentaa museoiden kokoelmien säilyttämistä ja hoitoa varten uudet tilat. Tarvekartoituksessa ei alueelta löytynyt sopivaa valmista rakennusta. Kaikilla museoilla oli selvityksen perusteella tarve uusille tiloille ja osalla myös erittäin akuutti. Selvityksessä tarkasteltiin Länsi-Uudenmaan ja Satakunnan selvityksistä poiketen myös museoiden kokoelmatyöhön käytettävien resurssien ja ammatillisen osaamisen määrää ja laatua, sekä neuvottiin museoita näiden toimintojen kehittämisessä. Selvityksessä tuotettiin kullekin museolle tietoa myös mahdollisuudesta itsenäisesti kehittää omia toimintojaan riippumatta tulevan yhteisen kokoelmakeskuksen perustamisesta.

Vuoden 2016 lopulla hankkeesta jättäytyi pois yksi ammatillisista museoista, sekä toinen ei-ammattillinen museo. Kouvolassa museon säilytystilojen tarve on niin akuutti, että museolla nähtiin parhaaksi vaihtoehdoksi aloittaa uusien kokoelmatilojen toteutus yksin. Kaakkois-Suomen yhteisen kokoelmakeskuksen suunnittelu etenee jatkossa Kymenlaakson museon ja Etelä-Karjalan museon yhteisvetoisesti. Tarkoituksena on vuoden 2017 aikana saada käynnistettyä varsinainen rakennussuunnittelu, jotta tulevat rakennuskustannukset saataisiin konkretisoitua ja sitä kautta tarvittavalle rahoitusmäärälle perusteet.

7.5 Kokoelmatilasaneerauksia ja suunnittelua muualla

Muutamissa Suomen maakuntamuseoissa on viime vuosina toteutettu uusia yhteisiä kokoelmatiloja kaupungin organisaatioon kuuluville museoille. Näitä ei voi varsinaisesti kutsua alueiden yhteisiksi kokoelmakeskuksiksi, koska niissä ei ole lähtökohtana ollut tehdä yhteistyötä maakunnallisella tasolla alueen paikallismuseoiden kanssa. Osassa näistä museoista museoiden omat kokoelmat ovat jo niin suuret, että koko aluetta

palveleva kokoelmakeskuksen olisi kooltaan massiivinen. Osassa museoita ajatuksesta on kuitenkin keskusteltu ja mahdollisesti tulevaisuudessa toimintoja kehitettäessä voi yhteistoiminta lisääntyä maakunnallisesti. Maakuntamuseoiden lisäksi tarkastelen lyhyesti Museoviraston vuonna 2016 käyttöön otettua kokoelmakeskusta. Näihin kokoelmatilahankkeisiin perehdytään vain pintapuolisesti, kattavamman kuvan saamiseksi toiminnoista ja niiden taustoista ei tämän tutkielman puitteissa ole mahdollista perehtyä. Tässä ei myöskään tuoda esille kaikkien maakuntien mahdollisia suunnitelmia ja tai toteutuneita hankkeita.

Tampere

Tampereella otettiin vuonna 2012 käyttöön kokoelmakeskus, joka palvelee Tampereen historiallisten museoiden lisäksi muutamaa muuta Tamperelaista museota. Kokoelmakeskus saneerattiin käytöstä pois jääneeseen teollisuuskiinteistöön. Siellä sijaitsevat säilytystilojen lisäksi museoiden muut kokoelmatilat ja uudenaikaiset konservoinnin työtilat. Pinta-ala on yli 12 000 neliometriä ja esineitä tilat vetävät sisäänsä noin 400 000 kappaletta. Kokoelmakeskuksen tilat on suunniteltu niin, että eri materiaalista valmistetuille esineille on omat, olosuhdesäädellyt tilat. Kalusteet ja materiaalit on tarkoituksenmukaisia ja huomioi kestäväkehityksen mukaisen säilyttämisen tiivytensä puolesta. (Vapriikki, 2017.)

Jyväskylä

Jyväskylässä on vuodesta 2009 ollut käytössä yhteiset kokoelmatilat Keski-Suomen museolla, Jyväskylän taidemuseolla ja Suomen käsityömuseolla. Yhteisten tilojen etsiminen ja suunnittelu lähti liikkeelle vuonna 2004, kun Jyväskylän kaupungin ylläpitämät museot yhdistettiin kulttuurilautakunnan alaiseksi museotoimeksi. Siihen mennessä vuodesta 1980 lähtien museot olivat muuttaneet kokoelmiaan yli 50 kertaa. Yhteiset kokoelmatilat saatiin lopulta saneerattua aikuisopistolta poisjääneisiin tiloihin. (Voutilainen, 2010.) Tilat edustivat valmistuessaan uutta aikakautta suomalaisissa kokoelmatiloissa, sinne tuli kaksikerroksinen siirtohylyjärjestelmä, joka mahdollisti 6-8 metriä korkean tilan täysmääräisen hyödyntämisen (Kasten, 2009).

Kuopio

Kuopion museokeskuksessa toteutettiin tilatarveselvitys vuonna 2014. Siinä todetaan lähivaraston kärsivän kosteus- ja homeongelmista ja että museon varastotilat ovat nykytilanteessa riittämättömät. Selvityksessä esitetään malli kokoelmakeskuksen perustamiselle. Selvityksessä ei kuitenkaan tarkastella koko Pohjois-Savon alueen museoita ja selvityksessä todetaankin, että pitäisi toteuttaa tarkempi selvitys, jossa on mukana laajemmin alueen museoita. (Museokeskuksen tilatyöryhmä, 2014.)

Museovirasto

Museovirasto rakensi 1970–1980-lukujen taitteessa Orimattilaan keskusvaraston. Se edusti aikanaan parasta mahdollista tasoa ja tietämystä museoesineiden säilyttämiseen vaadituista olosuhteista.

Museoviraston uusi vuonna 2016 käyttöön otettu kokoelmakeskus on esimerkki nopeasta päätöksenteosta ja rakentamisen aloittamisesta. Aikaa kului noin vuosi. (Museovirasto, 2016b) Museovirasto saneerasi käytöstä poisjääneeseen tukkuliikkeen logistiikkakeskukseen 16 000 neliömetrin suuruiset tilat, jotka sisältävät useita erilaisia säilytystiloja erilaisilla olosuhteilla ja kalusteilla sekä tilavat ja hyvin varustellut konservoinnin työtilat eri materiaali- ja esinetyyppien konservointiin. Museoviraston lisäksi tiloja käyttää Journalistinen kuva-arkisto (JOKA) ja suunnitelmassa on tarjota säilytys- ja konservointipalveluja myös muille museoille ja tarvitsijoille. Yhden toimijan on helpompi tehdä nopeita päätöksiä tarpeen ilmetessä kuin mitä silloin, kun suunnittelussa on mukana useita eri toimijoita. Esineiden sijoitus säilytystiloihin tulee kestäväksi vielä vuosia. Museoviraston kokoelmatilat ovat nyt laadullisesti ja ammattitaidollisesti huippuluokkaa, jotka kestävät hyvin myös kansainvälisessä vertailussa.

8 LOPPUPÄÄTELMÄT

Tutkielmani tekoa kuvailee hyvin laadullisen tutkimuksen prosessikuvaukset, joissa erityisesti aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat kehittyivät vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Etukäteen oli vaikeaa jäsentää tutkimuksen etenemisen vaiheita, vaan tutkimustehtävää sekä aineistonkeruuta koskevat ratkaisut muotoutuivat vähitellen tutkimuksen edetessä. (Kiviniemi, 2015, 74.) Ilmiö ja siihen liittyvä arvoitus ratkesikin vähitellen ja siten pystyin myös hahmottamaan tutkimusmenetelmälliset ratkaisut.

Museoiden näyttelyiden ja yleisötyön sanotaan vievän huomattavan osan museoiden resursseista, eikä taustalla tehtävälle kokoelmatyölle aina löydy riittäviä resursseja. Tämä ilmeni myös joissain maakuntamuseoille suunnatun kokoelmakeskuskyselyn vastauksissa. Museoissa tulee kiinnittää enemmän huomiota kokoelmatilojen ylläpitoon ja esineiden säilyttämisen käytäntöihin ja suunnata näihin toimintoihin paremmin resursseja. Museo 2000 -museopoliittisessa ohjelmassakin todettiin, että museoihin tallennettujen kokoelmien heikkenevä kunto on kasvava ongelma, ja tilanne pahenee koko ajan muun muassa esineistön ikääntymisen myötä. Konservointityötä tehdään etupäässä näyttelyitä varten, vaikka kokoelmien kuntokartoitukset sekä varsinaiset ylläpito- ja pelastustoimet olisivat välttämättömiä. Museoiden säilytystilat eivät myöskään kaikkialla täytä kokoelmien säilymisen edellyttämiä vaatimuksia. (Museo 2000 -toimikunta, 2000, 17.) Useassa paikallismuseossa ja joissain maakuntamuseoissakin museoesineiden säilytystilat sijaitsevat satunnaisissa, huonokuntoisissa ja olosuhteiltaan epävakaisissa tiloissa. Henkilökuntaa on vähän tai sitä ei ole ollenkaan, ja siten myös kokoelmien hoidon osaaminen puuttuu. Kokoelmatiloja ei siksi saada tai osata järjestää sellaiseen kuntoon, missä esineet säilyvät. Yhteisistä kokoelmatiloista on toivottu ratkaisua näihin ongelmiin. Museo 2000 -toimikunta näki museoiden voivan parantaa konservoinnin henkilö- ja tilaresursseja lisäämällä yhteistyötä museoiden välillä sekä muodostamalla mahdollisuuksien mukaan yhdessä palveluja tuottavia konservointikeskuksia (Museo 2000 -toimikunta, 2000, 55–56).

Tutkielmassa haettiin ratkaisua arvoitukselle museoväen lottovoitosta. Maakunnallinen yhteinen kokoelmatila toteutuessaan on sellainen, tämä on huomattu Länsi-Uudellamaalla ja samaan lopputulokseen pyritään myös muutamassa muussa maakunnassa.

Seudulliseen yhteistyöhön kannustetaan valtiontasolta lähtien, mutta silti hankkeet eivät ota toteutuakseen. Yhteistyöllä mahdollistettaisiin resurssien tehokkaampi kohdentaminen sekä työn ja toimintojen laadun parantuminen ja tietysti se museoiden kannalta tärkein eli esineellisen kulttuuriperintömme säilyminen. Intoa ja tarvetta olisi, mutta taloudellisten resurssien puute tai rahoituksen hankalaksi koettu hankkiminen hidastavat toiminnan kehittymistä eteenpäin. Useammassa maakunnassa yhteistoiminta on ollut keskusteluissa esillä. Uusi asia yhteiset kokoelmatilat eivät siis ole, mutta ehkä meiltä Suomesta vielä puuttuu laadukas ja toimiva konkreettinen esimerkki, jonka pohjalta asialle saataisiin näkyvä perusta. Muualla Pohjoismaissa vastaavia keskuksia on jo olemassa useita. Ne on todettu toimiviksi ja taloudellisesti kannattaviksi. Jonkinlaista positiivista liikehdintää Suomeen on saatu Jyväskylän, Tampereen, Länsi-Uudenmaan ja nyt viimeisimpänä Museoviraston uusista tiloista.

Tutkielmassa selvitettiin myös maakuntamuseoiden omien kokoelma- ja säilytystilojen tämänhetkistä fyysistä tasoa ja resurssien määrää kokoelmiensa hoitamiseen. Vaihtelua tilojen kunnossa ja laadussa on paljon. Maakuntamuseoissa on muutamia uusia ja hyvin toimivia tiloja, mutta hälyttävän paljon on huonoja säilytystiloja ja epätoimivia kokoelmatyötiloja. Maakuntamuseon tulee olla esimerkki ja opastaja maakuntansa paikallistoimijoille, miten se voi onnistua, jos museon omatkaan resurssit eivät ole kunnossa? Maakuntamuseot tekevät paljon neuvontaa ja yhteistyötä maakuntansa alueella. On esimerkiksi laadittu kokoelmaohjelmia, neuvottu esineiden luetteloinnissa ja opastettu esineiden konservoinnissa. Nyt olisi aika konkreettiseen säilytystilojen järjestämiseen ja yhteistoiminnan aloittamiseen. Tämä vaatii myös paikallismuseoilta aloitteellisuutta ja resursseja. Yhteistyö ei voi olla vain maakuntamuseon tehtävä, vaan myös paikallismuseoiden on osallistuttava ja kehitettävä toimintaa. Paikallismuseot ovat itse omien sijaintialueidensa ja rahoituksesta päättävien tahojensa parhaita tuntijoita. Niiden on itse aktiivisesti vietävä asiaa eteenpäin omissa päättäjälimissään. Maakuntamuseo tuo yhteistoimintaan ammattitaidon ja tietämyksen, mutta ei voi yksin ottaa vastuuta projektien läpi saattamisesta.

Monia museoiden kokoelmatoimintaan ja esineiden säilyttämiseen liittyviä kysymyksiä jäi vielä vaille vastausta. Olisi mielenkiintoista selvittää tarkemmin museoiden säilytystilojen kehitystä Suomessa, erityisesti olosuhteiden ja laitteiden käyttöön ottamisten osalta. Museovirasto on Orimattilan keskusvaraston myötä tuonut mukanaan uusia käytäntöjä, mutta miten nopeasti tiedot ja käytännöt levisivät maakuntiin? Myös yksittäisten museoiden säilytystilojen kehitystä ja maakuntamuseoiden vaikutusta alueen museoiden toimintaan voisi tutkia tarkemmin paikallismuseoiden näkökulmasta käsin. Tässä tutkielmassa tietoja kerättiin vain maakuntamuseoiden kautta. Paikallismuseoissa on enemmän tehtävää kokoelmatoimintojen ja säilytystilojen saamiseksi asianmukaiseen kuntoon kuin mitä on maakuntamuseoissa. Ensimmäisenä, paikallismuseotasolla tulisi laatia kattavat selvitykset paikallismuseoiden säilytystiloista ja kokoelmatyön resursseista. Selvitysten avulla paikallismuseot pysyisivät paremmin hakemaan avustuksia kokoelmatyöhön ja siten palkkaamaan edes määräaikaista työvoimaa kokoelmien ylläpitoon. Tässä työssä yhteiset toimivat mallit kokoelmatilojen kartoittamiseen ja uudelleen järjestämiseen edesauttaisi paikallistoimijoita selvityksen tekemisessä ja lopulta tilojensa kunnostamisessa. Yhteismitallisella kartoituksella saataisiin myös vertailukelpoista aineistoa kaikista suomen paikallismuseoista. Museoala on Suomessa pieni ja muualla hyväksi havaittuja metodeja tulee käyttää rohkeasti hyödyksi. Erityisesti toivon, että Suomessakin paikallismuseotasolla otettaisiin käyttöön kansainvälisesti kehitettyjä metodeja säilytystilojen arvioinnista ja organisoinnista. ICCROM:n kehittämä RE-ORG järjestelmä on suunniteltu juuri pienten museoiden lähtökohdista. Suomella on hyvinvointivaltiona hyvät mahdollisuudet pyrkiä edelläkävijäksi kokoelmaesineiden säilyttämisen käytäntöjen osalta. Sen saavuttamiseksi on kuitenkin tehtävä vielä runsaasti töitä, erityisesti yhteisten kokoelmatilojen ja passiivienergiaa hyödyntävien säilytystilojen osalta.

Yhteinen kokoelmakeskus on museoiden toivoma lottovoitto, se on kantava ajatus tämän maisterintutkielman loppupäätelmissä ja kyselyn tuloksissa. Yhteistyön aloittaminen ja ylläpitäminen vaatii kuitenkin resursseja, joita ei aina saada hankittua helpolla tai kehitettyä yksiselitteisesti toimiviksi. Laadukkaat, hyvin organisoidut ja hallinnoidut kokoelmatilat ja -toiminnot kuitenkin parantavat museoiden toimintaa ja pitkällä tähtäimellä säästävät rahaa. Hyvin hoidetuilla kokoelmatiloilla viestitään myös lahjoittajille ja rahoittajille, että museolle

lahjoitetusta kulttuuriperinnöstä huolehditaan asianmukaisesti ja taloudellisesti myös tulevaisuudessa (Ambrose & Paine, 2012, 253).

Kuviot ja taulukot

KUVIO 1: MUSEOTOIMINNAN RESURSSIT SUHTEESSA MUSEOIDEN MENOIHIN.

KUVIO 2: MAAKUNTAMUSEOSSA KOKOELMATOIMINTAAN KÄYTETTÄVÄT TILAT.

KUVIO 3: MUSEOESINEIDEN SÄILYTYSTILOJA SIJAITSEE (KPL).

KUVIO 4: MAAKUNTAMUSEOSSA ON TARVE SEURAAVILLE SÄILYTYSTILOILLE.

KUVIO 5: SÄILYTYSTILOJEN PUUTTEET JA VIAT.

KUVIO 6: SYITÄ MUSEON KOKOELMA- JA SÄILYTYSTILOJEN KORJAUKSEEN TAI UUSIIN TILOIHIN.

KUVIO 7: MITÄ TOIMINTAA MAAKUNTAMUSEOLLA ON ALUEENSA PAIKALLISMUSEOIDEN KANSSA?

KUVIO 8: MIKSI YHTEISTEN TILOJEN SUUNNITTELUA EI OLE LÄHDETTY VIEMÄÄN ETEENPÄIN TAI MIHIN ASIOIHIN SUUNNITTELU ON KARIUTUNUT?

KUVIO 9: YHTEISTEN KOKOELMATILOJEN SELVITTÄMISEN TAI PERUSTAMISEN SYYT.

KUVIO 10: MITÄ TAPAHTUI YHDISTETTYJEN KUNTIEN MUSEOIDEN KOKOELMILLE?

KUVIO 11: MITÄ TAPAHTUI LAKKAUTETTujen PAIKALLISMUSEOIDEN KOKOELMILLE?

TAULUKKO 1: Museossa on materiaaliryhmän mukaiset säilytystilat (kpl).

Kirjallisuus ja lähteet

Painettu kirjallisuus ja lähteet

ABM-UTVIKLING 2009.

Vel bevart? Tilstandsvurdering av museumssamlingar. Oslo: ABM-utvikling. 2009.

ALASUUTARI 1994.

Pertti Alasuutari. *Laadullinen tutkimus.* 2. painos. Tampere: Vastapaino 1994.

AMBROSE ja PAINE 2012.

Timothy Ambrose ja Crispin Paine. *Museum Basics.* Kolmas painos. Routledge. 2012.

APPELBAUM 2007.

Barbara Appelbaum. *Conservation treatment methodology.* Oxford: Butterworth-Heinemann 2007.

AUER 2000 Tuula Auer. *Konservointityön professionalisaatio,* Tampereen yliopisto 2000.

HEINONEN ja LAHTI 1996

Jouko Heinonen ja Markku Lahti. *Museologian perusteet.* Suomen Museoliiton julkaisuja 49. Jyväskylä: Suomen museoliitto 1996.

HILBERRY ja WEINBERG 2006

John Hilberry ja Susan Weinberg. *Museum Collections Storage.* Teoksessa *Care of Collections.* Toimittanut Simon Knell. Routledge 2000.

HOOPER-GREENHILL 2000

Eileen Hooper-Greenhill. *Museums and the Interpretation of Visual Culture.* London: Routledge 2000.

HEINONEN 2010

Jouko Heinonen. *Kotiseutumuseoiden ja muiden paikallismuseoiden synty.* Teoksessa *Suomen museohistoria.* Toim. Susanna Pettersson ja Pauliina Kinanen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura 2010.

JAUHIAINEN 2015

Kai Jauhiainen. *Synergiaa ja tilaa museoille.* *Länsi-Uusimaa lehti.* 22.12.2015

KAMPMAN 1924

Museoesineiden säilytysmenetelmistä. Julkaisussa *Museopäivät Helsinki 1923.* Helsinki: Suomen museoliitto 1924.

KECSKEMÉTI 2007

Istvan Kecskeméti. *Konservointi.* Teoksessa *Museologia tänään.* Toim. Pauliina Kinanen. Suomen museoliiton julkaisuja 57. Helsinki: Suomen museoliitto 2007.

KIVINIEMI 2015

Kari Kiviniemi. *Laadullinen tutkimus prosessina.* Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2.* Juva: PS-kustannus 2015.

KNELL 2006 Simon Knell. *Care of Collections*. Routledge 2000.

KNUUTINEN 2009

Ulla Knuutinen, *Kulttuurihistoriallisten materiaalien menneisyys ja tulevaisuus. Konservoinnin materiaalitutkimuksen heritologiset funktiot*. Jyväskylä Studies in Humanities 114. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto 2009.

KOMITEAMIETINTÖ 1973

Museotoimen aluehallintokomitean mietintö. Helsinki: Valtioneuvosto. 1973.

LAINEN 2015 Timo Laine. *Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma*.

Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Juva: PS-kustannus. 2015.

LEIMU ja JAATINEN 1982

Tuula Leimu ja Toimi Jaatinen. *Museoarkkitehtuuria*. Joensuu: Suomen museoliitto. 1982.

MATTILA, KAUKONEN ja SALMELA 2005

Opas paikallismuseon hoitoon. Toim. Mattila Mirva, Marianna Kaukonen ja Salmela Ulla. Helsinki: Museovirasto. 2005

MUSEOPÄIVÄT HELSINKI 1923.

Museopäivät Helsinki 1923. Helsinki: Suomen museoliitto. 1924.

MUSEOVIRASTO 1986

Museonhoidon opas paikallismuseoille. 2. painos. Helsinki: Museovirasto. 1986.

MUSEOVIRASTO 2016.

Museovirasto avasi Suomen suurimman kokoelma- ja konservointikeskuksen Vantaalla. Esite.

OPETUSMINISTERIÖ 1981

Museolakityöryhmän mietintö. Helsinki: Valtion painatuskeskus. 1981.

PEARCE 1995

Susan Pearce. *On Collecting. An investigation into collecting in the European tradition*. London: Routledge 1995.

PEARCE 1992

Susan Pearce. *Museums, Objects and Collections. A cultural study*. Leicester: Leicester University Press 1992.

REIJONEN 2010

Henni Reijonen. *Suomalaisten museokokoelmien konservoinnin historiaa*. Teoksessa Suomen museohistoria. Toimittanut Kinanen ja Pettersson. Hämeenlinna: Suomalaisen Kirjallisuuden seura 2010.

RIPATTI ja HUOVINEN 1975

Marja-Liisa Ripatti ja Anja-Tuulikki Huovinen. *Museoesineiden säilytys- ja hoito-opas*. Joensuu. 1975.

RÖNKKÖ 2010

Marja-Liisa Rönkkö. *Museorakennukset ja näyttämisen taide*. Teoksessa Suomen museohistoria. Toimittanut Kinanen ja Pettersson. Hämeenlinna. Suomalaisen Kirjallisuuden seura 2010.

SAARELA-KINNUNEN ja ESKOLA 2015

Maria Saarela-Kinnunen ja Jari Eskola. *Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus?* Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 2015

STANIFORTH 2013

Sarah Staniforth. *Historical perspectives on preventive conservation*. Los Angeles: Getty Trust Publications. 2013.

TUOMI ja SARAJÄRVI 2002

Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi 2002.

VILKUNA 2010

Janne Vilkuna. *Suomen museoalan organisoituminen 1945- 2009*. Teoksessa Suomen museohistoria. Toim. Susanna Pettersson ja Pauliina Kinanen. Suomalaisen Kirjallisuuden seura. Hämeenlinna: Suomalaisen Kirjallisuuden seura 2010.

VILKUNA 2007

Janne Vilkuna.. *Museologian vaiheita*. Teoksessa Museologia tänään. Toim. Pauliina Kinanen. Suomen museoliiton julkaisuja 57. Helsinki: Suomen museoliitto 2007.

VILKUNA 1998

Janne Vilkuna. *75 vuotta museoiden hyväksi: Suomen museoliitto 1923-1998*. Vammala. 1998.

Sähköiset aineistot ja lähteet

ARKISTOLAITOS 2013.

Määräys ja ohjeet arkistotiloista. PDF julkaisu:

http://www.arkisto.fi/uploads/normit/valtionhallinto/maarayksetjaohjeet/maarays_ia_ohjeet_arkistotiloista01032013.pdf (8.1.2017)

CEN 2016

Cen standardit. CEN European Committee for Standardization.

< <https://standards.cen.eu/> > (28.12.2016)

DESVALLÉES ja MAIRESSE 2010

André Desvallées & François Mairesse. *Key Concepts of Museology.* ICOFOM 2010. PDF julkaisu:

http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Key_Concepts_of_Museology/Museologie_Anglais_BD.pdf (12.12.2015)

GRAHN 2011

Grahn Maarit. *Alueellisen kokoelmakeskuksen selvityshanke, Satakunta 1.1.2011-30.9.2011 Loppuraportti.* PDF julkaisu:

<http://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/kulttuuritoimi/satakunnanmuseo/6GEeNhubx/Loppuraportti131011.pdf> (12.12.2015)

HONLASALO et al 2015

Merja Honkasalo, Elina Kallio, Kirsi Ojala, Tiina Paavola, Piia Pietarinen and Elina Västi. *Kokoelmapoistojen hyvät käytännöt.* Suomen museoliitto 2015. PDF julkaisu:

http://www.museoliitto.fi/doc/verkkojulkaisut/Kokoelmapoistojen_hyvat_kaytannot.pdf (23.1.2017)

ICOM 2013

Museotyön eettiset säännöt.

<<http://finland.icom.museum/etiikka.html>> (13.10.2013)

ICOM-CC ja IIC 2014

Environmental Guidelines, IIC and ICOM-CC Declaration. <<http://www.icom-cc.org/332/-icom-cc-documents/declaration-on-environmental-guidelines/#.VEOGbL78hv0>> (2.1.2016)

ICCROM-UNESCO 2011. *International Storage Survey 2011.*

PDF julkaisu:

http://www.iccrom.org/wp-content/uploads/RE-ORGStorageSurveyResults_English.pdf (20.12.2016)

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO 2015a

Menetelmäpolkuja humanisteille

<<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja>> (12.12.2015)

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO 2015b

Taiteiden ja Kulttuurin tutkimuksen laitos: *Museologia*

<<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/taiku/opiskelu/museologia>> (12.12.2015)

KASTEN 2009.

Museokeskus Jyväskylä. PDF julkaisu: <http://www.rac.fi/binary/file/-/id/10/fid/54/> (8.1.2017)

KATAJA 2016a

Jaana Kataja. *Hankeraportti Kokoelmakeskus Kaakkois-Suomeen*. (Ei vielä sähköisesti saatavilla)

KATAJA 2016b

Jaana Kataja. *Varjona Euroopassa!* Julkaisussa: Taapeli Kymenlaakson museon tiedotuslehti 2016. < http://view.publitas.com/kymenlaakson-museo/taapeli_2016/page/1 > (8.1.2017)

KATAJA 2015

Jaana Kataja. *16 kulttuuriperintötoimijan yhteinen kokoelmakeskus Tanskassa*. Julkaisussa: *Konservaattori* 4/2015. <https://issuu.com/piaklaavu/docs/lehti_4_2015_final_netti> (8.1.2017)

KATAJA 2013a

Jaana Kataja. *Kokoelmakeskus yhteisen kulttuuriperinnön säilyttäjänä - esimerkki Norjasta*. Julkaisussa: Taapeli Kymenlaakson museon tiedotuslehti 2013. < https://view.publitas.com/kymenlaakson-museo/taapeli_2013/page/1 > (8.1.2017)

KOSKINEN 2014

Arja Koskinen. *Kumiobjektien säilytysuunnitelman toteutuminen museon kokoelmakeskuksessa: väliraportti. Pro gradu – tutkielma*. PDF julkaisu: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/45027/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201501081046.pdf?sequence=1> (12.12.2015)

KUNNAT.NET 2015

Kaksi suurta kuntaliitosaaltoa. <<http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/kuntaliitokset/aiemmatkuntaliitokset/Sivut/default.aspx>> (12.12.2015)

LILLMAN 2016

Sanna Lillman. *Museotoiminnan muisti: asiakirjahallinto ja arkistotoimi museoissa*. PDF julkaisu: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/51386/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201609174137.pdf?sequence=1> (20.12.2016)

MAGASIN MANUALEN 2017

Magasin Manualen 2.0
<<http://magasinmanualen.dk/>> (8.1.2017)

MENSCH 1992

Peter van Mensch. *Towards a methodology of museology*, University of Zagreb. 1992
<http://www.muuseum.ee/et/erialane_areng/museoloogialane_ki/ingliskeelne_kirjand/p_van_mensch_towar/> (12.12.2015)

MUSEO 2000 -TOIMIKUNTA 2000

Museo 2000 museopoliittinen ohjelma. Helsinki: Opetusministeriö. 2000. PDF julkaisu:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/1999/liitteet/opm_444_museo2000.pdf (18.8.2016)

MUSEOKESKUKSEN TILATYÖRYHMÄ, 2014

Kuopion museokeskuksen tilatarveselvitys. PDF julkaisu:

MUSEOTILASTO 2017

<<https://www.museotilasto.fi/>> (9.1.2017)

MUSEOVIRASTO 2015a

Maakuntamuseoiden alueellinen työ.

<http://www.nba.fi/fi/museoalan_kehittaminen/tietoa_suomen_museoista/maakuntamuseot/alueelliset_neuvttelut> (12.12.2015)

MUSEOVIRASTO 2015b

Museo 2015 –Hanke. Tietoa hankkeesta. Museovirasto.

<http://www.nba.fi/fi/museoalan_kehittaminen/museo_2015/tietoa_hankkeesta> (12.12.2015)

MUSEOVIRASTO 2016a

Maakuntamuseot

<http://www.nba.fi/fi/museoalan_kehittaminen/tietoa_suomen_museoista/maakuntamuseot> (7.4.2016)

MUSEOVIRASTO 2016b

Yleistä ja ajankohtaista.

<<http://www.nba.fi/fi/ajankohtaista>> (7.4.2016)

OCKENSTRÖM 2012

Katariina Ockenström. *Länsi-Uudenmaan maakunnallinen kokoelmakeskushanke, tarveselvitys. 2012.*

<<http://docplayer.fi/862959-Lansi-uudenmaan-maakunnallinen-kokoelmakeskushanke-tarveselvitys-20-12-2012-katariina-ockenstrom-arkkitehtisafa.html>> (9.1.2017)

PAIKALLISMUSEOTOIMINNAN KEHITTÄMISTYÖRYHMÄ 2012.

Rakkaudesta kulttuuriperintöön, paikallismuseotoiminnan kehittämisryhmän loppuraportti. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012 PDF julkaisu:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKMtr5.pdf?lang=fi> (9.1.2017)

RÆDER ja BRØNDLUND 2006

Lise Ræder Knudsen ja Brøndlund. *Rapport over magasinforholdene på de statsanerkendte danske museer.* Kbh.: Organisationen Danske Museer. 2006. PDF julkaisu:

http://www.dkmuseer.dk/sites/default/files/dokumenter/Vaerktoejer/ODMs_Magasinrapport.pdf (20.12.2016)

SAAVALAINEN 2010

Keke: museot ja kestävä kehitys. Helsinki: Suomen museoliitto. PDF julkaisu:
http://www.museoliitto.fi/doc/SML_KEKE_aukeamittain.pdf (18.8.2016)

SJÖSTRAND 2016

Länsi-Uudenmaan kulttuuriperintökeskus. Julkaisussa Tammenlehti 2016. PDF julkaisu:
<http://www.raasepori.fi/museo/tammenlehti> (20.12.2016)

SUOMEN MUSEOLIITTO ja VALTION TAIDEMUSEO/KEHYS, 2008

Valtakunnallinen konservointikysely 2008. Suomen museoliitto. PDF julkaisu:
<http://www.museoliitto.fi/doc/konservointikysely2008.pdf> (18.8.2016)

TAKO 2015 *Mikä on Tako?* < <http://tako.nba.fi/index> > (12.12.2015)

VAPRIIKKI 2017

Tampereen museoiden kokoelmakeskus
 < <http://vapriikki.fi/esinekokoelmat/tampereen-museoiden-kokoelmakeskus/> >
 (23.1.2017)

WIKIPEDIA *Suomen maakunnat.*

< https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_maakunnat > (7.4.2016)

Painamattomat lähteet

KATAJA 2013b.

Jaana Kataja. *MUSEOESINEEN ARVOT - esineiden merkitys kulttuurihistoriallisissa museoissa.* Proseminarityö. (Kirjoittajan hallussa)

VOUTILAINEN 2010

Jyväskylän museopalveluiden kokoelmakeskus. PPT esitys. (Tuloste kirjoittajan hallussa)

Lait ja asetukset

(1146/1988) Laki museoiden valtionosuuksista ja –avustuksista.
 < <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1988/19881146> > (20.12.2016)

(729/1992) Museolaki.
 < <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920729> > (20.12.2016)

(1312/1992) Museoasetus
 < <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19921312> > (20.12.2016)

(831/1994) Arkistolaki
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940831> (8.1.2017)

(1192/2005) Valtioneuvoston asetus museoista.
 < <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20051192> > (20.12.2016)

(456/2013) Valtioneuvoston asetus museoista annetun valtioneuvoston asetuksen 1§:n muuttamisesta. < <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130456> > (20.12.2016)

LIITE 1

KOKOELMAKESKUSKYSELY

1. Museon nimi

2. Onko museossa vakituksessa työsuhteessa konservattori? Kirjoita kenttään konservattoreiden erikoistumisalat ja lukumäärät:

- Ei
 Kyllä:

3. Kokoelmien parissa työskentelevä muu henkilökunta. Kirjoita kenttään ammattinimikkeet ja määrät:

4. Onko museossanne riittävästi kokoelmista vastaavaa henkilökuntaa? Jos ei , kirjoita kenttään mitä osaamista tarvittaisiin lisää:

- Kyllä:
 Ei:

5. Kommentteja museossa olevan kokoelmahenkilökunnan lukumäärään, työnkuvaan ja riittävyteen:

6. Objektien määrä museon kokoelmissa. Jos museossa ei ole kyseisiä objekteja, laita valintaan nolla:

Esinekokoelma _____
 Taidekokoelma _____
 Valokuvakokoelma _____
 Arkistokokoelma _____

7. Onko museolla tehty esinekokoelmien pelastussuunnitelma säilytystilojen osalta

- Kyllä
 Ei
 Valmisteilla

8. Museolla on kokoelmatoimintaan käytössä seuraavia tiloja (valitse kaikki sopivat)

	Sijaitsevat museosta erillään olevassa tilassa	Sijaitsevat museon yhteydessä	Ei ole
säilytystilat	☐	☐	☐
esineiden karanteenitila	☐	☐	☐
Pakastin esineiden käsittelyyn	☐	☐	☐
Lämpökäsittely esineiden käsittelyyn	☐	☐	☐

Luettelointitila	☐	☐	☐
Valokuvaustila	☐	☐	☐
Pakkaustila	☐	☐	☐
Konservointi, tekstiilit	☐	☐	☐
Konservointi, esineet	☐	☐	☐
Konservointi, paperi	☐	☐	☐
Konservointi, taide	☐	☐	☐
konservointi, muu	☐	☐	☐
Yhteiset konservointitilat eri materiaaleille	☐	☐	☐
Verstas	☐	☐	☐
Väliaikaissäilytystila lähteille/saapuville	☐	☐	☐
Säilytystila luettelointia odottaville esineille	☐	☐	☐

9. Onko museolla käytössä riittävästi kokoelmatoimintaan liittyviä tiloja:

- Kyllä:
 Ei, mitä tarvitaan lisää:

10. Onko kokoelmatyötiloissa (konservointi, luettelointi, yms) säädettävä ilmankosteus:

- Ei:
 Kyllä, missä:

11. Kuinka paljon ovat museon kokoelmatilojen ylläpitokustannukset (vuokra, sähkö yms.) vuodessa. Voit eritellä kuluja kommentti kentässä:

12. kommentteja museon kokoelmatoimintaan käytössä olevista tiloista, niiden sijainnista, määrästä ja ylläpitokustannuksista:

13. Mikä on esinekokoelmien säilytystilojen lattiapinta-ala (m²). A: kokonaisuudessaan. Arviolta kuinka suurella alalla (m²) on B:tilassa kaksikerrosjärjestelmä C:kuormalavahyllyt D:perushyllyt/laatikostot/rekit E:esineet lattialta

A: kokonaisuudessaan _____
 B:tilassa kaksikerrosjärjestelmä _____
 C:kuormalavahyllyt _____
 D:perushyllyt/laatikostot/rekit _____
 E:esineet lattialta _____

Seuraavista riittää latta pinta-ala kokonaisuudessaan:

Taidekokoelma _____
 Valokuvakokoelma _____
 Arkistokokoelma _____

14. Sijaitsevatko museoesineiden säilytystilat (valitse kaikki sopivat):

- Museon yhteydessä
- Museon ulkopuolisessa tilassa
- Useita tiloja museon ulkopuolella, monta:
- Jokin muu, mikä

15. Kuinka kaukana museosta sijaitsevat pääasialliset säilytystilat (kilometri):**16. Minä vuonna museon pääasialliset säilytystilat on otettu museon käyttöön säilytystiloiksi:****17. Ovato kyseiset tilat rakennettu alunperin museoesineiden säilytystiloiksi:**

- Kyllä
- Ei, rakennuksen alkuperäinen käyttötarkoitus:

18. Minä vuonna rakennus on rakennettu:**19. Onko pääasiallisia säilytystiloja peruskorjattu niiden käyttöönoton jälkeen:**

- Ei
- Kyllä, milloin:

20. Minkälaisia kokoelma- ja säilytystilojen ylläpito- ja kehittämissuunnitelmia museolla on:

- Ei suunnitelmia
- Nykyisten säilytystilojen peruskorjaus. Kaikki tilat, milloin: _
- Nykyisten säilytystilojen peruskorjaus. Osa tiloista, milloin: _
- Uudet säilytystilat vanhojen tilalle. Kaikki tilat, milloin: _
- Uudet säilytystilat vanhojen tilalle. Osa tiloista, milloin: _
- Uutta säilytystilaa nykyisten lisäksi, milloin _
- Kokoelmatyötilojen peruskorjaus, milloin: _
- Kokoelmatyötilojen laajentaminen, milloin: _
- Uudet kokoelmatoiminnan työtilat, milloin: _

21. Onko museolla riittävästi säilytystilaa käytössä:

- Kyllä
- Ei

22. Jos vastasit Ei, niin minkälaisia säilytystiloja tarvittaisiin lisää

- Isojen esineiden säilytystiloja
- Lämmittämätöntä varastotilaa
- Eri materiaaliryhmien vaatimia olosuhdesäädelyjä säilytystiloja, mitä
- Jokin muu, mikä

23. Jos museolla suunnitellaan kokoelma-/säilytystilojen peruskorjausta tai kokonaan uusia tiloja, mitkä ovat syitä siihen:

- Osa nykyisistä tiloista ei täytä museoesineiden säilyttämisen vaatimuksia
- Nykyiset varastot täynnä

- Kokoelmatoiminnan työtilat ovat ahtaat
- Nykyisten tilojen huono kunto
- Hajasijoitettujen tilojen saaminen samaan paikkaan
- Nykyiset tilat liian kalliit
- Yhteiset kokoelmatilat alueen muiden museoiden kanssa
- Jokin muu, mikä _____

24. Arviolta minkä verran museon säilytystiloista ei täytyä museoesineitten säilyttämisen vaatimuksia (m2):

25. Mitä tiloissa on vikana tai puutteellista:

- Lämpötilaa ei voi säätää säilytystiloissa
- Ilmankosteutta ei voi säätää säilytystiloissa
- Huonot säilytyskalusteet
- Vesi- ja viemäriputkia väärissä paikoissa
- Puutteellinen varashälytysjärjestelmä
- Puutteellinen palohälytysjärjestelmä
- Rakennuksen huono kunto
- Säilytystiloissa jatkuvasti valoa
- Ovien ja ikkunoiden huono kunto
- Tilat ovat ahtaat
- Tilat eivät ole turvalliset henkilökunnalle
- Tiloissa on kosteusongelma
- Tiloissa on homeongelma
- Tiloissa on sisäilmaongelma
- Tiloissa on tuohyönteisongelma
- Tiloissa on tuhoeläinongelma
- Ei hissiä
- Jokin muu, mikä _____

26. Kommentteja säilytystilojen määrästä, sijainnista, kunnosta ja kehityssuunnitelmista:

27. Mille materiaaliryhmille museossa on säilytystilat, joissa olosuhteita (ilmankosteus ja lämpötila) on mahdollista säätää. Onko museolla säilytystiloja joita ylläpidetään passiivisesti.

	Ilmankosteus	Lämpötila	Passiivinen
Tekstiilit	☐	☐	☐
Nahka ja turkis	☐	☐	☐
Puu	☐	☐	☐
Paperi	☐	☐	☐
Arkeologinen materiaali	☐	☐	☐
Muovi ja kumi	☐	☐	☐
Metalli	☐	☐	☐
Muu epäorgaani	☐	☐	☐

nen
materiaali

Taide	☐	☐	☐
Valokuvat	☐	☐	☐
Arkisto	☐	☐	☐

28. Kommentteja säilytystilojen olosuhteista ja niiden ylläpidosta:

MAAKUNNALLINEN TYÖ

29. Kuinka monta paikallismuseota maakuntamuseon toiminta-alueella on:

Ammatillisesti hoidettuja

Ei-ammattillisesti hoidettuja

Onko alueen paikallismuseoissa vakituksessa työsuhteessa konservattoria:

Ei

Kyllä, erikoistumisalat _____

31. Minkälaista esinekokoelmiin liittyvää yhteistyötä maakuntamuseolla on alueen paikallismuseoiden kanssa:

	Ammatilliset	Ei-ammatilliset
Yhteisessä käytössä olevat kokoelmatilat	☐	☐
Konservointipalvelut maksutta	☐	☐
Konservointipalvelut maksua vastaan	☐	☐
Mahdollisuus vuokrata maakuntamuseolta säilytystilaa	☐	☐
Maksuton säilytystila maakuntamuseolla	☐	☐
Yhdessä laaditut kokoelmaohjelmat	☐	☐
Tallennusvastuun jako	☐	☐
Ohjaus- ja neuvontapalvelut kokoelmatyössä	☐	☐
Ei yhteistyötä	☐	☐

32. Kommentteja ja lisäyksiä paikallismuseoiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä:

33. Onko maakunnan museoilla tai osalla museoita maakuntamuseon vetämä yhteinen kokoelmakeskus tai onko tarvetta keskukselle selvitetty:

- Kyllä
- Ei
- Asiasta on keskusteltu museotoimijoiden kesken mutta tarveselvitystä yhteisestä kokoelmakeskuksesta ei ole viety eteenpäin
- Selvityksen laatiminen tarpeesta on suunnitteilla
- Selvityksen laatiminen tarpeesta on työn alla
- Tarveselvitys on tehty ja tarvetta yhteisille tiloille ei ollut
- Tarveselvitys on tehty ja tarve havaittu, mutta toteutus ei ole alkanut
- Tarveselvitys on tehty ja tarve havaittu ja keskuksen toteutus on aloitettu
- Tarveselvitys on tehty ja tarve havaittu ja keskus on toiminnassa

34. Miksi yhteisten tilojen suunnittelua EI olla lähdetty viemään eteenpäin tai mihin asioihin suunnittelu on kariutunut:

- Ajan puute
- Rahan puute
- Toimijoiden välinen maantieteellinen etäisyys
- Toimijoiden erilaiset näkemykset tarpeesta
- Ei ole havaittu tarvetta yhteisiin tiloihin
- Jokin muu, mikä _____

35. Jos museossa on selvitetty tarvetta tai toteutettu yhteisiä kokoelmatiloja, niin miksi hanketta alettiin alun perin viemään eteenpäin:

- Maakuntamuseon omien tilojen huono kunto
- Alueen paikallismuseoiden tilojen huono kunto
- Rahan säästäminen
- Kokoelmatyön resurssien vähyyys paikallismuseoissa
- Kuntaliitokset
- Jokin muu, mikä _____

36. Kommentteja yhteisten kokoelmatilojen tarpeesta, suunnittelusta ja toteutuksesta:

37. Onko maakuntamuseossa valmistauduttu mahdollisten kuntaliitosten tai alueen paikallismuseoiden lopettamisen vaikutuksiin kokoelmatoiminnan osalta:

- Ei
- Kyllä, miten

38. Onko maakuntamuseon toiminta-alueella tapahtunut kuntaliitoksia, joiden myötä liitettyjen kuntien museotoimintoja on yhdistetty:

- Ei
- Tulossa
- Kyllä,

39. Mitä näiden museoiden kokoelmille tapahtui:

- Museotoiminta jatkui entisellään museoissa
- Siirtyivät kokonaisuudessaan maakuntamuseon hallintaan
- Siirtyivät osittain maakuntamuseon hallintaan

- Siirtyivät kokonaisuudessaan alueella sijaitsevan toisen paikallismuseon hallintaan
- Siirtyivät osittain alueella sijaitsevan toisen paikallismuseon hallintaan
- Poistettiin kokonaisuudessaan
- Poistettiin osittain
- Jokin muu, mikä _____

40. Onko maakuntamuseon toiminta-alueella lakkautettu paikallismuseoita vuoden 2000 jälkeen:

- Kyllä
- Ei

41. Mitä niiden kokoelmille tapahtui:

- Siirtyivät kokonaisuudessaan maakuntamuseon hallintaan
- Siirtyivät osittain maakuntamuseon hallintaan
- Siirtyivät kokonaisuudessaan alueella sijaitsevan toisen paikallismuseon hallintaan
- Siirtyivät osittain alueella sijaitsevan toisen paikallismuseon hallintaan
- Poistettiin kokonaisuudessaan
- Poistettiin osittain
- Jokin muu, mikä _____

42. Kommentteja esinekokoelmien kohtalosta kuntaliitoksiin ja paikallismuseoiden lopettamiseen liittyen:

Kiitos vastauksistanne. Lopuksi voit jättää kommentteja itse kyselyyn tai muita aiheesta heränneitä ajatuksia.